

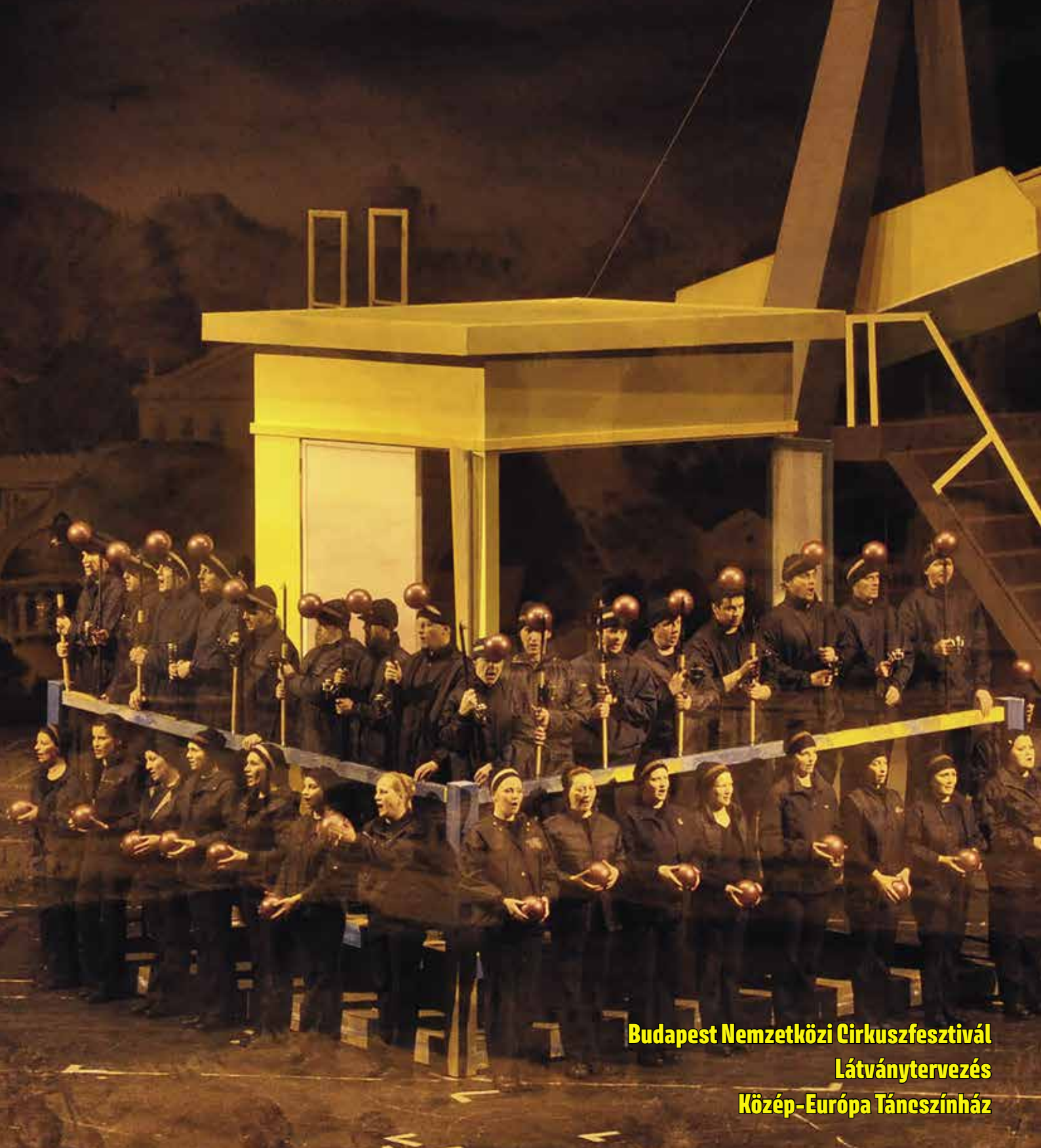
Színpad

1155 Ft

XX. évfolyam 1. szám 2024. március

Előadóművészetek technikája

Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivál
Látványtervezés
Közép-Európa Táncszínház

25 ÉVE

A MAGYAR SZÍNHÁZAK ÉS KULTURÁLIS INTÉZMÉNYEK SZOLGÁLATÁBAN!

Kik vagyunk?

A Színpad- és Emelőgéptechnika Kft 1998-as alapítása óta Magyarország és a Kárpát-medence egyik legismertebb színháztechnikai beszállítója.

A sok helyen csak "Színpadtechnikások" néven ismert csapatunk tapasztalt tervezőkből, projektvezetőkből és technikus kollégákból áll.

Az elmúlt 25 év referenciái alapján, az időszak legnagyobb színháztechnikai projektjeivel a hátunk mögött, régi és új megrendelőink is biztonságos és professzionális szolgáltatást várhatnak tőlünk.

Miben segíthetünk?

Fő tevékenységünk egyedi színháztechnikai gépek tervezése és gyártása. Beszállítói hálózatunknak és saját műhelyünknek köszönhetően az ország egész területére szállítunk függönyöket, színpadokat, köteleket, bilincseket, súlyzárakat és mindent ami színpadra való!

Szolgáltatásaink

Tervezés

Saját tervezőcsapatunknak köszönhetően, házon belül lehetőségünk van új gépek, díszletelemek, vagy díszletmozgatások tervezésére.

Javítások

Hibabejelentést követően gyorsan reagálunk, felmérjük a hibákat és (ha lehetőség van rá) akár a helyszínen azonnal javítjuk azokat.

Karbantartás

Országsszerte már több mint 80 intézménynél végzünk rendszeres karbantartást. Rendszeres karbantartással a színpadtechnikai eszközök és gépek biztonságosan üzemeltethetők!

KAPCSOLAT

4 Kedves Olvasó! (LAKATOS GERGELY)

NEMZETKÖZI CIRKUSZFESTIVÁL

5 A világ élvonalában. Beszélgetés Fekete Péterrel, a Fővárosi Nagycirkusz igazgatójával

2024 januárjában immár 15. alkalommal rendezte meg a Fővárosi Nagycirkusz a Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivált. A világszerte rangos eseményként számon tartott fesztiválról és a Nagycirkusz további terveiről Fekete Péter igazgató úrral beszélgettünk.

9 Miénk ez a cirkusz... (ZÖLDI ANNA)

A cirkusz élményét múzeumban bemutatni legalább annyira reménytelennek tűnő vállalkozás, mint az építészetet bevinni a kiállítótérbe. A Mezőgazdasági Múzeumban február végéig látható Csodálatos cirkuszvilág című tárlatnak mégis sikerült.

12 Cirkusz, oktatás, örökség. Nemzetközi tudományos konferencia Budapesten (KERÜLŐ TÜNDE)

A Nemzetközi Cirkuszfesztivál idején, 2024. január 11-én a Vajdahunyadvárban egész napos tudományos konferenciát rendezett az Európai Cirkusz Szövetség (ECA) és a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ, amelynek előadásai a cirkuszi kultúra aktuális európai kérdéseit járták körül.

15 Ha a cirkusz minden, a cirkuszpedagógia „minden is” (JÓÓ EMESE)

Merész állítás-e a cirkuszt mindenségnek nevezni? Hiszen elnevezése: a kör (latin: circus) a teljességet fejezi ki. Mi minden alkotja a cirkusz sajátos teljességét a kultúra világának más műfajaihoz képest?

DÍJAK

18 Átadták a 100. Magyar Teátrum Díjat

19 Prosaenium Emlékgyűri 2023: Farkas László (KÁRPÁTI IMRE)

A Magyar Teátrum-díjak átadó ünnepségén, 2023. december 11-én adta át a Magyar Színháztechnikai Szövetség elnöksége a Prosaenium Emlékgyűrit, melyet ebben az évben Farkas Lászlónak ítéltek oda.

JUBILEUM

21 Progresszív, stílusos, kortárs. 35 éves a Közép-Európa Táncszínház

Decemberben galaesttel ünnepelte fennállásának 35. évfordulóját a Közép-Európa Táncszínház. A társulat múltjáról, jelenéről és jövőbeli terveiről Szőgi Csaba igazgatóval beszélgettünk.

OISTAT

25 A.I. Most – Mesterséges intelligencia a színházban Az OISTAT Magyar Központjának konferenciája (EGYED ZOLTÁN)

LÁTVÁNYTERVEZÉS

28 „De hát oda van írva, hogy várromban játszódik” (JÁSZAY TAMÁS)

A Magyar Látvány-, Díszlet- és Jelmeztervező Művészek Társasága (MALÁT) kezdeményezése nyomán új interjúsorozatot indítunk a Színpadban, amelyben a szakma két-két képviselője osztja meg egymással és az olvasókkal a látványtervezésben szerzett tapasztalatait, gondolatait. A sorozatot Ambrus Mária és Devieh Botond díszlettervezők nyitják meg.

34 Madame Tussauds Budapest. Függyönök a tökéletes kiegészítő egy installációhoz

HÍREK

35 Hírek a hazai színház világából

37 INTERTON Egyetem 2023

November 23-án került megrendezésre az INTERTON Egyetem MIAMI Budapesten, amelyen minden előadás a mesterséges intelligencia témaköréhez kapcsolódott.

38 ISE 2024 – Barcelona, a szívem közepe (BÖRÖCZ SÁNDOR)

39 ISE 2024 (NYÉKY GÁBOR)

PR

40 Ha könnyű lenne, bárki meg tudná csinálni...

A Madame Tussauds magyarországi múzeum nem véletlenül vált a legtöbb vizuális műszaki megoldást felsorakoztató helyszínné az összes ilyen létesítmény közül.

SZÍNHÁZÉPÍTÉSZET

43 Új zenepalota épül Prágában (GÖTZ ESZTER)

A folyópartra tervezett Moldvai Filharmónia épülete az egyik legjobban várt prágai építészeti projekt, amely a következő évtizedekben készül el.

SZÍNHÁZTECHNIKA

47 Milyen egy ideális színházi tér? (SIMON OTTÓ)

TECHNIKAI ÚJDONSÁGOK

50 Az Audmax, a Chromasound és a Pelyhe és Társa Kft. újdonságai

SZÍNHÁZI GAZDASÁG

53 Tanácsadó voltam – 2. rész (DR. VENCZEL SÁNDOR)

KIÁLLÍTÁSOK

55 Kós 140 – Bánffy 150 (GÖTZ ESZTER)

57 Madách – Prága (KÁRPÁTI IMRE)

Kedves Olvasó!

„A színháték mint művészi produkció, különféle művészetek és technikai segédeszközök együttes hatására épül, s benne irodalom, színjátszás, zene, tánc, festészet, sőt bizonyos gépi szerkezetek produktumai olvadnak össze valami sajátos egésszé, amelyet önálló és egységes műalkotásként fogunk fel és önálló jelenségként bírálunk el” – foglalja össze a színházművészet komplexitását Staud Géza színháztörténész *A „totális színház” – A művészetek egysége a színpadon* című munkájában, amely a *Színház* folyóirat mintegy vezércikként volt olvasható a periodika I. évfolyamának 2. lapszámában, 1968-ban. A színházművészet töretlen fejlődését, összetettségét mi sem jelzi jobban, mint hogy alig hat évtizeddel az előbbi sorok megjelentését követően is a színpadi produkciók létrejöttében meghatározó – általában önmagukban interdiszciplináris – művészeti ágak, műszaki eszközök felsorolását még hosszan tudnánk tovább bővíteni. A pár éve még egyértelműen észlelhető kontúrokkal szétváló színpadi műfajok szemünk láttára olvadnak eggyé, kerülnek egyre közelebb egymáshoz; korábban „hagyományosnak” tekintett színházi körülmények között egyre többet látunk tánc- vagy cirkuszművészeti alkotásokat, betéteket. Mára fel sem merülhet a kérdés; a tánc- és cirkuszművészet integráns és megkerülhetetlen része a színházművészetnek. Emellett szinte éppenhogy megszoktuk, technológiai oldalról a színházi világban „hagyományosan” alkalmazott (évről évre önmagukban is ugrásszerűen fejlődő) színpadgépészeti, hatásvilágítási és hangosítási hatásokat mára egyre gyakrabban egészítik ki mozgóképes bejátszásokra, animációkra épülő vizuális effektusok, virtuális díszletelemek; érezzük, a mesterséges intelligencia térhódításával újra egy ugrásszerű fejlődés (vagy inkább változás?) küszöbén állunk.

Azt, hogy a most újra látványos lendületet kapó műszaki-technikai fejlődés minden tekintetben a szakma fejlődését szolgálja-e, nyilvánvalóan az utókor fogja eldönteni. Abban azonban vitathatatlan a felelőségünk, hogy legjobb hagyományainkból: a színház, a színpad, a produkció, azaz végső soron a szakmánk tiszteletéből mit engedünk feláldozni és melyeket tartunk minden körülmények között megőrzendőnek. Mennyire tiszteljük az ember mint kreatív alkotó önálló művét? Mekkora teret engedünk ebben a mesterséges intelligenciának? Tudjuk, hogy minden színházi alkotás a hatáskeltésre épül. De mégis, van-e ennek határa? Meddig engedjük a néző-befogadó ingerküszöbének egyre magasabbra tolódását? Melyek azok az új technológiák, amelyek színpadi körülmények között tartósan alkalmazhatók? Érdemes-e folytatni a mennyiség kultúrájának előre törését, vagy – technikai értelemben mindenképpen – egyre bonyolultabb előadásaink létrehozásának folyamatában az előkészítéshez szükséges idő, erőforrások biztosításával visszatérhetünk-e a minőségi szempontok érvényesüléséhez? Milyen módon tudjuk a színpadi munkák biztonságát fokozni? Az új technológiák térhódításával milyen új szabályozásra lenne szükség? Biztonsági téren mely hagyományainkat kellene – új, „ránéfelvarrt” köntösben – megerősítenünk?

Kérdések, amelyek hitem szerint a gazdasági, finanszírozási szempontból nehezebbnek ígérkező 2024-es évben is lehetőséget adnak az építkezésre, tudásmegosztásra. Szakmai és közösségépítő, közösségteremtő építkezésre, amely tapasztalatai akár az előkészített, vagy előkészítés alatt álló, de gazdasági okokból most éppen megtorpant nagy beruházásainkba, színházi rekonstrukciónkba is beépíthetők lennének, ezáltal szó szerint téglává, vassá konvertálva, betonba öntve. Hozzájárulva a vágyott fejlesztések időtállóságához Budapesten, Veszprémben, Kecskeméten éppúgy, mint Zalaegerszegen, vagy Győrön.

A Magyar Színháztechnikai Szövetség az előbbi gondolatok mentén, ebben az évben két akcióterületen kíván eredményeket elérni; egyrésztől kiemelten fontosnak tartjuk a színházi működés biztonsági szabályozói korábban megkezdett áttekintésének folytatását, szakmai javaslataink megfogalmazását a megújításra, javaslattételt az elavult új Színházművészeti Biztonsági Szabályzat kiadására. Másrésztől a közösségépítés terén szeretnénk újult erővel előre lépni, legjobb hagyományaink megújításával, a szakmai konferenciák, kiállítások szervezése, a tudásmegosztás terén, valamint a *Színpad* hasábjain keresztül. Ehhez köszönjük a kedves Olvasó figyelmét, illetve szívesen vesszük észrevételét, javaslatát, közreműködését.

Lakatos Gergely

Színpad
Előadóművészetek technikája

XX. ÉVFOLYAM I. SZÁM
2024. MÁRCIUS

MAGYAR
SZÍNHÁZTECHNIKAI
SZÖVETSÉG

A Magyar Színháztechnikai Szövetség
szaklapja

Megjelenik:

negyedévente

(március, június, szeptember, december hónap)

Kiadja:

a Magyar Színháztechnikai Szövetség
(1138 Budapest, Madarász Viktor u. 43. fsz., www.msztsh.hu)

Felelős kiadó:

Lakatos Gergely, az MSZTSZ elnöke

Alapító főszerkesztő (2005–2022):

Szabó-Jilek Iván

Meghívott főszerkesztő:

Götz Eszter

szinpad@msztsh.hu

Szerkesztik:

Böröcz Sándor, Kárpáti Imre, Lakatos Gergely, Mikita Gábor,
Simon Ottó

Szerkesztőség:

Magyar Színháztechnikai Szövetség titkársága

1138 Budapest, Madarász Viktor utca 43. fsz.

Tel./fax: 329-0841

Korrektor:

Sehaffer Zsuzsa

Tördelőszerkesztő:

Lusztig Tibor

Nyomdai munkák:

Keskeny és Társai 2001 Kft.

Terjesztés:

előfizetéssel.

A Szövetség tagjai ingyen kapják.

Ár: 1155 Ft/példány

Előfizethető:

a szerkesztőség címén vagy a

www.msztsh.hu honlapon lévő megrendelőlapon.

A 2024. évi teljes évfolyam ára 4200 Ft.

A postaköltséget felszámítjuk.

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók.

Kéziratokat, ábrákat, fotókat nem őrzünk meg
és nem küldünk vissza.

Szerkesztőségünk a hirdetések és a PR-cikkek
tartalmáért nem vállal felelősséget.

A közölt cikkek tartalma nem minden esetben tükrözi
a szerkesztőség véleményét.

ISSN 1786-6995 (nyomtatott)

ISSN 2732-0073 (online)

Címlapon:

Haydn: A filozófus lelke, avagy Orfeusz és Euridiké,

Magyar Állami Operaház, 2009,

Ambrus Mária díszlete, fotó: Éder Vera

Lapunkat rendszeresen
szemléli a megújult

www.observer.hu

nka

Nemzeti Kulturális Alap

A világ élvonalában

Beszélgetés Fekete Péterrel, a Fővárosi Nagycirkusz igazgatójával

2024 januárjában immár 15. alkalommal rendezte meg a Fővárosi Nagycirkusz a Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivált. A világszerte rangos eseményként számon tartott fesztiválról és a Nagycirkusz további terveiről Fekete Péter igazgató úrral beszélgettünk.

Fotó: Fővárosi Nagycirkusz, Urbán Ádám

1996 óta minden második évben Budapestre érkeznek a cirkuszvilág legnívósabb alkotói. Milyen helyet foglal el a nemzetközi cirkuszi életben a Fővárosi Nagycirkusz?

A január végi Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivál óriási eseménynek számít a szakmában, hiszen több mint 200 cirkuszigazgató, cirkuszi menedzser érkezett az öt földrészről. Azért jöttek, mert tudják, hogy a budapesti fesztivál az egyike a legjobbaknak a világon. Ezt úgy kell elképzelni, mint az autóversenyzésben a Forma-1-et, vagy a teniszben a Grand Slam tornákat. Sok város rendez cirkuszfesztivált, széles a kínálat. Monte Carlóé talán a legjelentősebb, de az idén többen mondták, hogy a budapesti jobb volt. Nagyon jó érzés, hogy ezt nem én mondtam ki... A világ legjobb számai jönnek el hozzánk. Hogy miért? Mert

tudják, hogy itt 200 menedzser fogja őket nézni, és természetesen jó szerződést szeretnének kapni.

Óriási munka lehetett fölépíteni ezt a stabil kapcsolatrendszert.

Komoly munka van benne, egy teljes évig dolgozunk az előkészítésén, de támaszkodni tudunk arra, hogy a Fővárosi Nagycirkusz presztízse a világban nagyon magas. Európa vezető intézménye vagyunk, sőt a világban is az első 5-6 nemzet között tartanak számon bennünket a cirkuszművészet terén. Kevés olyan művészeti águnk van, amelyekben elmondhatjuk, hogy ott vagyunk a világ élvonalában.

Ehhez képest az épület a hetvenes évek elején készült. Hogyan tudja teljesíteni az egyre növekvő igényeket?

Nagyon vigyázunk erre a mi szeretett öreg épületünkre. Bizunk benne, hogy egyszer véget ér a háború, elmúlik a világválság, és megvalósulhat az álmunk, hogy egy megújult vagy új cirkuszépületük legyen.

Tervben van még a „esodagömb”? 2022-ben a Színpad cirkuszművészeti különszámában részletesen bemutattuk ezt a különleges épülettervet.

Egy tervezési folyamatnak sok apró részlete van, és ha lesz új épületünk, ezekből többet biztosan be fogunk tudni építeni. Pillanatnyilag nem tudom, hogy maga a „esodagömb” ilyen formában, azon a helyen, amelyre készült, megvalósulhat-e. Villámgyorsan megváltozott a világ. Az új cirkuszépület létesítéséről szóló kormányrendelet most is ér-

vényben van, tehát a jelenlegi elképzelés szerint egyszer majd megvalósul. De ki tudja, nem az lesz-e a megoldás, hogy a régi cirkuszunkat újítsuk fel? Az is lehet, hogy itt, a Ligetben maradván próbáljuk megújítani a tradícióinkat. Félrevezetném az olvasókat, ha most ennél mélyebb tájékoztatást mernék adni, mert az ország, Európa, a világ gazdasági helyzete ezt nem teszi lehetővé. Négy évvel ezelőtt úgy tűnt, hogy nagyon közel vagyunk ahhoz, hogy új cirkuszépület jöhessen létre, de időközben kitört a háború, és tudjuk, hogy az összes nagyberuházás nemcsak Magyarországon, de Európa-szerte bizonytalanná vált. Imádkozunk, hogy véget érjen a háború, hogy ismét elinduljon a gazdaság, és én biztos vagyok benne, hogy Magyarország álomlistáján előkelő helyen van egy új vagy megújított cirkusz létrehozása.

Mi addig sem tétlenkedünk, hanem a belső talmak újításával foglalkozunk, tudva, hogy nem a vonzó épület miatt lesz egy intézmény a világ egyik legjobb művészeti alkotóhelye, hanem az abban folyó munkától, és abban tényleg élen járunk. Év-ről évre tapasztaljuk, hogy a világ vezető artistái ide akarnak jönni dolgozni, mert tudják, hogy itt találják a legjobb zenekart, a legjobb világosítót, a legjobb fénytervezőt. Itt egy olyan alkotó közeg fogadja őket, amelynek köszönhetően az ő műsorszámuk az itt töltött időszak alatt másfélszeresére fog javulni. Nagyon fontos tényező a fantasztikus budapesti közönség is: a művészek folyamatos impulzust kapnak, hogy jó jobbnak lenni. Nem mindenhol van ám így! Nemrég Kínában voltam egy versenyen, amit egy 3500 férőhelyes koncertteremben rendeztek meg. Furesza volt látni, hogy a finálét már úgy élték meg az artisták, hogy saját magukat tapsolták, mert a nézők a felénél elmentek. Ott egyszerűen másfajta vérmérséklete van a nézőknek. Megnézik a műsorszámot, kétszer

A produkció és a háttér munka

összeütik a tenyerüket, és kísétnak a teremből. Nálunk viszont addig nem mennek el a nézők, amíg le nem üledett bennük, amit láttak, megvárják, hogy az utolsó fény is kialudjon, és az artista az utolsó mosollyal, az utolsó integetéssel elhagyja a manézszt. Ezt jó megélni. Én gyakran bent vagyok a manézs közepén, pontosan tudom, hogy 1400 ember dübörgő tapsözönében milyen jó megfűdőzni.

Ezek szerint nem csak a csapat világszínpadtechnika is megvan hozzá?

Van, amiben jók vagyunk, van, amit folyamatosan fejlesztünk. Azt nem merem kimondani, hogy a színpadtechnikában a világ csúcsán vagyunk. A kínai új cirkuszokban egészen különleges süllyedő rendszerek, különleges épületelemek vannak,

amelyeket a mi 1971-es kis cirkuszunkba nehezen tudunk beleépíteni. Próbálkozunk, persze; éppen a mostani fesztiválra beraktunk két személyemelőt, egy használt mozgássérült liftet építettünk be, hogy meg tudjuk emelni a manézs közepét. A zenekart pedig beültettük a Miskolci Színházzal koprodukcióban készített *Cirkuszhercegnő* díszletébe. Tehát a magunk módján igyekszünk megújulni. A LED háttérképünk már egészen jó, és a csapat, aki ezt működteti, a kreatív szakemberek, akik készítik, ők nagyon-nagyon értékes emberek. A zenésztől a fény- vagy a videótervezőig olyan általános látvány- és hangulatvilágot tudnak az egyes műsorszámok köré rakni, ami egyedülálló.

Azért merem kimondani, hogy Európa vezető intézménye vagyunk, mert komplexitásban kiemelkedő helyen szerepelünk. Nem lehet pusztán szórakoztatásból és előadásgyártásból az élen maradni. A tudományos háttér művelése legalább ennyire fontos. A Fővárosi Nagycirkusznak van saját múzeuma, van saját tudományos tára, saját nagyon komoly könyvtára, nagyon komoly archívuma, és vannak alkalmas szakemberei, akik tudományos konferenciát tudnak szervezni. A cirkuszművészetet érintő kérdéseket nemzetközi szinten is elemezni, tárgyalni tudják, olyan szakembereket hívnak ide, akik érdemben megvitatják az egyes kérdéseket. Például a cirkusznak az oktatásban való felhasználhatóságát, vagy az esélyegyenlőség kérdését, az audionarrációt, amivel a verbális területen gyakran találkozunk, de nonverbális művészeti ágban szinte soha. Táncot vagy cirkuszművészetet audionarrálni vakok vagy gyengénlátók számára talán egyedül a Fővárosi Nagycirkuszban tudunk rendszeresen megtapasztalni. Mi túl vagyunk az 50. olyan előadáson, ahol tucatszámra érkeznek a látássérült emberek, akik egy speciális

A Nemzetközi Cirkuszfesztiválon bronz díjat kapott Ádám Henrik artista és Fekete Péter

Tizenkét cirkuszmúzeum igazgatója együttműködési nyilatkozatot ír alá a Csodálatos cirkuszvilág kiállítás megnyitóján

audionarrációs folyamaton követik az előadást és élvezik a szóval nem elmondható produciókat. Ennek elemzése, továbbadása, a más ágazatoknak való megtanítása is a feladatunk közé tartozik.

A fesztivállal párhuzamosan egy nemzetközi cirkuszpedagógiai konferenciát is rendeztek, amelyen 12 ország együttműködési nyilatkozatot írt alá. A jelentős gesztust a fesztivál idején megnyílt nemzetközi cirkuszművészeti kiállítás fő termében egy különleges installáció jelképezte.

Tizenkét európai cirkuszmúzeumot hívtunk meg, melyeket a fesztivál idején megnyílt nemzetközi cirkuszművészeti kiállítás fő termében tizenkét ajtó jelképezett. Ezek a partnerek szívesen hozták el a kincseiket, és kifejezték abbéli vágyukat, hogy a már meglévő együttműködésünket szorosabbra fűzzük, kijelentették, hogy azokat a kincseket, amelyeket őriznek, közkincsé kívánják tenni, információkat kívánnak cserélni egymással, segítik egymás munkáját. Hiszen egy múzeumnak dolga, hogy összegyűjtse a múlt emlékeit, rendszerezze és folyamatosan kezelje azokat, és időről időre bemutassa a közönségnek. Erre tettek most fogadalmat ennek a 12 cirkuszmúzeumnak az igazgatói. Megható érzés volt: Moszkvától Bécsig nagyon komoly múzeumok vezetői és tulajdonosai ezzel a nyilatkozattal is kifejezték az együttműködési szándékukat.

Hogyan kell elképzelni a budapesti cirkuszmúzeumot? Ez egy gyűjtemény, egy kutatóközpont, emellett a közönség felé múzeumként is megnyilvánul?

Az első a megfelelő szakember, aki képes arra, hogy összegyűjtse a múlt értékeit. De ne csak összegyűjtse őket, hanem elemezze, tudományos szinten feldolgozza, az egyes tárgyakhoz kapcsolódó információkat feljegyezze, hogy a következő generációk is tanulni tudjanak abból. Emellett biztosítsa annak a tárgynak, plakátnak, szórólapnak, műsorfüzetnek, jelmeznek az érték- és állagmegőrzését. Képzeld el a kedves olvasók, hogy egy nejlomból készült flitteres ruha néhány év alatt szétfoszlik. Ki kell találni, hogyan lesz konzerválva, hogy megőrződjen az utókor számára. Tehát a háttér munka a múzeumban nagyon jelentős. Aztán időről időre megtaláljuk a módját, hogy ebből a legizgalmasabb, legművesebb tárgyakat bemutassunk a közönségnek. A Fővárosi Nagycirkusz 1400 férőhelyes, amikor napi két előadás van, az 2800 embert jelent. Ennyien átmennek az

aulán, ott vannak az előadás szünetében, és találkoznak ezekkel a tárgyakkal, emlékekkel. Remek alkalom, hogy egy kicsit beavassuk őket a cirkusztörténet múltjába is. Ha majd egyszer lesz egy új cirkuszunk, azt már olyanra tervezzük, hogy az aulája egyben múzeumi kiállítótér is legyen, ahol bemutatjuk a múltunkat, amire büszkék lehetünk. De addig más helyszíneken tudunk megjelenni. Most épp a Vajdahunyadvárban áll két hónapig a nagy nemzetközi kiállítás, ahol a Simeth László Budáról Pestre drótkötélen való átkelésétől egészen a tradicionális cirkuszi családok évtizedes jelmezgyűjteményéig rengeteg izgalmas dolgot bemutatunk.

A fesztivált kísérő nemzetközi konferencián melyek voltak a legizgalmasabb témák?

Egy szakmai konferenciának mindig kettős célja van: idehozni a világban történő dolgokat és megismertetni magunkat a világgal. Én most úgy érzem, hogy kevesebb újdonság érkezett a világból, és több volt, amit mi tudunk kínálni. Megtiszteltetés volt, hogy az Európai Cirkuszszövetség főigazgatója maga is előadást tartott, de fontos, hogy ezek a híres szakemberek viszik a mi jó hírünket, mert amit itt hallanak, látnak, az egyedülálló.

A cirkuszművészetről szóló közbeszédben az utóbbi években gyakran heves vitákat vált ki az állatok cirkuszban való szereplése. Hogyan gondolkodik erről a Fővárosi Nagycirkusz?

Eleve nagyon fontos, hogy nálunk a közbeszédben jelen van a cirkuszművészet, és egyértelműen

A Nemzetközi Cirkuszfesztiválon arany díjat kapott Alex Giona szabadidőmárka produkeiója

► pozitív szerepet kap. Nem minden országban van ám így! Magyarországon a cirkuszművészet pozicionálása nagyon magas, a balettművészekkel, a klasszikus zenészekkel, a színészekkel, az operanékesekkel egyenrangú művésztársként emlegetik őket. Van olyan ország, ahol ez egy idejétmúlt szórakoztatóiparból ott maradt múlt emléke. Nálunk sorban állnak az emberek a pénztárak előtt, és szinte minden előadáson kint van a „Minden jegy elkel” tábla. Éppen emiatt nagyon nagy a felelősségünk az állatokkal kapcsolatos hozzáállásunk tekintetében is. Én hiszem, hogy a cirkusz nem az a hely, ahol bántják az állatokat, inkább az, ahol megtanítják a gyerekeinket, hogyan kell felelősen bánni az állatokkal. Gondoljuk csak meg, minden harmadik családban van valamilyen állat. És nem csak a városokban, ahol kutya, macska, hörsőg vagy nyuszika van egy lakásban, hanem a rengeteg vidéki háznál, ahol tyúkkal, kacásával, lóval, számmárral élnek együtt. De ki tanítja meg a gyerekeinket arra, hogy milyen felelősség hűsvétra nyuszit álmodni, ki tanítja meg a gyerekeinket, hogyan kell a kutyával, cicával bánni, hogy milyen felelősségünk van, ha megkaptuk karácsonyra? Az a generációkon át felhalmozott tudás, ami ott van a cirkuszi állatidomárok fejében és lelkében, igenis jól hasznosítható, és arra kell használnunk, hogy egy előadás megtekintése után itt maradjunk a gyerekekkel a manézsban, és beszéljünk erről a felelősségről. Ezért vett fel a Fővárosi Nagycirkusz egy etológust, és ezért van főállású állatvédőnk. A Fővárosi Nagycirkuszba csak olyan számok jöhetnek be, amelyek példaként tudják bemutatni a harmonikus ember-állat kapcsolatot, mint például az a papagájszám, amelyeket Olaszországból most elhívtunk a fesztiválra, vagy az a lóidomár, aki – szintén Olaszországból – a világ talán legjobb szabadidomítója, aki suttozva, gondolatokkal, simogatással kezeli a lovakat. Nemesak az állat tanul az embertől, hanem fordítva is: az ember is tanul az állattól. A kis herceg óta tudjuk, hogy egyszer és mindenkorra felelőssé válunk azért, amit megszelídítettünk...

Néhány napja Fekete Péter elnyerte a Békéscsaba Kultúrájáért díjat. Sokáig ebben a városban volt színházigazgató. Ön szerint ebben az elismerésben a cirkuszigazgatás is valamilyen módon benne van?

A Magyar Kultúra Napján egy cirkuszigazgatónak díjat adni kétségtelenül az ágazatot is pozicionálja. A magyar kultúrának része a cirkuszművészet. És tagadhatatlanul jóleső érzés, hogy a békéscsabai közönség, Békéscsaba városvezetése nem felejtette el azt a sikeres időszakot, amit mi együtt éltünk meg a csabai színházzal, a Szarvasi Vízi

A Nemzetközi Cirkuszfesztiválon ezüst díjat kapott Elisa Cussadie papagájdómár produkciója

A Nemzetközi Cirkuszfesztiválon bronz díjat kapott Ádám Henrik artista produkciója

Színházzal. Jól esik az embernek, ha erkölcsi elismerést kap, főleg akkor, amikor az érdek nélküli és főleg, amikor a távoli múltat tekint vissza. Én minden év január végét Monte Carlóban, a fesztiválon töltöm. Idén nem volt kérdés, hogy Békéscsabán a helyem.

Mi az álma mint a Fővárosi Nagycirkusz igazgatója?

Az infrastruktúra rendezése. Teljesen méltatlan, hogy világhírű művészek hónapokon keresztül egy munkásszállónak megfelelő öltözőben éljenek, múlt évezredi körülmények között alkossanak. Most még a lelkesedés átbillent bennünket,

de előbb-utóbb lépéseket kell tennünk annak érdekében, hogy a megfelelő infrastruktúra is helyén legyen. Én bízom benne, hogy ez hamarosan rendeződni fog. S addig nem szabad lankadni a műfajmegújulási folyamatokkal, hiszen a cirkuszművészet az összes művészeti ág közül a legrohamosabban fejlődik az egész világon, és ennek a folyamatnak mi az élén állunk. Az a fajta gondolkodásmód, ahogy a produkeióink összeállnak, a társadalmi üzeneteink, kerettörténeteink, a színházi hatások, a technikai megújulásaink példaértékűek, és jönnek a világból ezt ellesni, eltanulni, hogyan csinálják a magyarok.

Az interjút készítette:

Götz Eszter

Miénk ez a cirkusz...

A cirkusz élményét múzeumban bemutatni legalább annyira reménytelennek tűnő vállalkozás, mint az építészet, bevinni a kiállítóterbe. A Magyar Mezőgazdasági Múzeumban február végéig látható Csodálatos cirkuszvilág című tárlatnak mégis sikerült.

Furesa vallomással kell kezdenem: sosem szerettem cirkuszba járni. Ennek a legfőbb oka anyukám volt, aki az ilyesmit afféle olesó mulatságnak tartotta, és ezt olyan meggyőző erővel sulykolta belém, hogy eszünkbe sem jutott vágyakozni. Életemben talán ha kétszer jártam a Fővárosi Nagy-cirkuszban, egyszer gyerekkoromban egy másik családdal, egyszer pedig elvittem a saját gyerekeimet, hátha megtörik az átok. Nem így történt, kisebbik fiam jóízűen aludt a legnagyobb dobpergés közepette, mit neki halálszám. Annyit azért ez alkalommal sikerült magamban tudatosítanom, hogy a csillogó-villogó kellékek, az attrakció túlzó díszletei nem mindennapi koncentrációt és fizikai teljesítményt varázsolnak könnyed mulatsággá.

Egész más kapcsolat fűzött a cirkusz kulisszák mögötti világhoz, amit persze csak festményekről, filmekből, könyvekből ismertem. Legkedvesebb gyerekkori olvasmányom Erich Kästner *Emberke* című regénye volt; a gyufás skatulyában alvó icipici, ám annál talpraesettebb kisember történetét rongyosra olvastam, és a folytonos újrázástól még az sem tudta elvenni a kedvemet, hogy hasonlóan picike szüleit rögtön az első lapokon elfújja a szél az Eiffel-toronyról, ami egy hatévesnek, aki én voltam akkor, – lássuk be – nem túl biztató kezdet. A folytatás azonban végig a cirkusz világában játszódik, minthogy a szülők kivételes természetüket a szerencsétlen balesetig artistaként kamatoztatták. Pszichológusok dolga elemezni, hogy mi vonzott annyira ehhez a történethez – alighanem a bátorság, az emberfeletti teljesítmény, önmagunk korlátainak legyőzése: az a csoda, ami a hétköznapi életben oly ritka, pedig annyira szükségünk lenne rá. Sokszor állt az élet olyan helyzet elé, amikor nem érezzük magunkat nagyobbak egy gyufaskatulyánál... Arra viszont határozottan emlékszem, hogy alsó tagozatos korunkban a tévében a *Salto Mortale* című sorozatot vártuk hétről hétre, hogy azután az udvaron újrátjátszuk; na nem a halálugrásokat, hanem a csillogó trikós, karesú artisták szerelmét. Mindig a legszebb, legruganyosabb artistanő szerepére vágytam, ami – tekintetbe véve, hogy kis gömböc voltam – eléggé földtől elrugaszkodott ötletnek tűnt. De mi más a cirkusz, mint elrugaszkodás a földtől, a gravitáció törvényeinek hangos kikacagása? Hogy a manézsban röpködő fellépőknek ebben mi munkája rejlik, arra ritkán gondolunk, elkápráztat a könnyedség, ami a műfaj lényege, és amit fokoznak a csillogó dresszek és rekvizitek.

Fotók: Ursula Árkai / Fővárosi Nagycirkusz

A cirkusz a művészetnek mindig is ihlető forrást jelentett. A cirkuszi produkciók kiélezett helyzetében a bátorság, összetartozás, csapatmunka, egyenlőség, tisztelet és szeretet alapvető emberi értékei különös fénytörésben tudnak megmutakozni. „A mozi egy idős örömlány, aki a cirkuszhoz hasonlóan tudja, hogyan kell változatos módon örömet okozni” – ezt Fellini mondta, és tudta, miről beszél: 12 évesen elszökött otthonról és csatlakozott egy cirkuszi társulathoz. A festőket a cirkusz átlagon felül színes vizuális világa ragadta meg.

Mégis, amikor beléptem a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ *Csodálatos Cirkuszvilág* című kiállítására, idegen földön lépkedtem bátortalanul. Szerencsére rögtön a bejárati folyosón egy kedves, életnagyságú elefánt fogadott, és innentől se szeri, se száma nem volt a látványosságoknak. A Budapesten 1996 óta kétfévente megtartott, immár hagyományos Nemzetközi Cirkuszfesztivál idejére időzítetten megnyitott kiállítás létrehozóinak, **Fekete Péter** főigazgatójának, a Magyar Cirkuszművészeti Múzeum, Könyvtár és Archívum életre hívójának, és az

► archívum muzeológus munkatársainak, **Joó Emese** múzeumvezetőnek és **Szonday Szandra** muzeológus kutatónak kettős cél lebegett a szeme előtt. Az élményközpontú, látványos kiállítással nem csak a közönséget szeretnék volna megszólítani, de magukat az artistákat is, ugyanis egyáltalán nem magától értetődő, hogy a cirkuszművészet múzeumi kezelésre számot tartó műfaj. Márpedig a múzeumnak az a célja, hogy muzeológiai módszerekkel, tudományos alapossággal kezelje a nem mindennapi hagyatékat, amely amennyire gazdag, annyira kaotikus. A kiállításra készülve felhívást tettek közzé, és szeretnék folyamatosan arra biztatni az artistákat, hogy adományozzák a múzeumnak becses tárgyaikat. A kiállított anyag egy része is így került az archívum birtokába, a látványos bemutatkozás pedig azt hivatott igazolni, hogy érdemes, mert bár a gyűjtemény egyelőre nem rendelkezik állandó kiállítóhellyel, a tárgyak és viselőik így is nagy megbecsülésben részesülnek. A dolog működni látszik, ottjártamkor például éppen Tommy bohóc hozta be harminc éves fellépőruháját és piros orrát – amit maga készített kindertojásból. Ha a látogató elég szerencsés, maga is belefuthat autentikus szakmagyakorlóba, és a legizgalmasabb része a tárlatnak éppen a személyes emlékek felidézése, a bepillantás a backstage világába. Erre annál is inkább van esély, mert a teremőrök is gyakorló vagy volt artisták, és készséggel mesélnek a látogatóknak, sőt, kézen fogva végigvezetik VR-szemüveggel a fején a padlóra fektetett virtuális kötélén ifj. Simet László nyomában, aki ugyanezt a mutatványt kicsit veszélyesebb körülmények között, 30 méter magasban abszolválta a Duna fölött.

Mivel az artisták esetében hét-nyolc generációra visszamenő dinasztiákról van szó – ahogy azt a kiállított ruhácskák is illusztrálják, már kétéves korukban porondra lépnek, és házasodni is nagy eséllyel a szakmán belül fognak –, azt hihetnénk, könnyű a kutatók dolga, de korántsem ez a helyzet, sőt. A sok Eötvös, Donnert, Richter által használt tárgyak között nem kis munka rendet tenni, ráadásul a cirkuszmuzeológia konszenzusos szaknyelvére még csak most alakul, épp a háttérkutatások alapján. A kiállításon persze információt kapunk a nagynevű családokról is – dicséretesen tömör formában. A kurátorok ugyanis tudatosan a cirkusz éltető elemét, a látványt helyezték első helyre, hisz a cirkusz világa nem verbális műfaj, nincs történet, csak *produkeióóó* – szemben a cirkuszszínházzal, amely az akrobatikát egy történet keretei közé ágyazza. A cirkuszban nincs megfektésre váró mögöttes tartalom, csak az, ami látható – szépen fejezi ki ezt a nyelvújítás-kori magyar elnevezés: *mutatvány* –, ezért a kiállítók úgynevezett könnyített szövegekkel dolgoztak. Ez nem jelenti azt, hogy a lexikális ismeretek rajongói hoppon maradnak, hisz van a mutatványok mögött egy olyan világ, amit

valószínűleg kevesen ismernek. Nem csak az artisták hétköznapijai, de például az egyes kellékek – rekvizitek – elkészítésének csínja-bínja; ki gondolná, hogy egy fellépőruhának mi mindent kell kibírnia, vagy hogy nem mindegy, milyen fából és hány szál deszkából készül egy ugródeszka? Én már tudom például, mi az a piszni, mi fán terem a perzs,

és azt is, milyen cirkuszépületet álmodtak meg a műfaj hazai támogatói a jövő cirkusza számára. Meglepő módon köszön vissza benne a Bauhaus legendás, soha meg nem valósult gömbszínháza – apropó, Bauhaus: az előzmények kapcsán ne feledkezzünk meg Weininger Andor mechanikus színházról sem, amely valójában a formák cirkusza.

A magyar anyag mellett nemzetközi gyűjtemények is bemutatkoznak, a kiállítás központi terében 12 nyitott ajtó szimbolizálja azt a 12 intézményt, akikkel a múzeum megállapodást is kötött az együttműködésre. Aki pedig még mélyebben kutakodna a mutatványosok életének bugyiraiban, azt életút-interjúk és filmrészletek várják számtalan képernyőn, amelyek közül a legattraktívabb persze mégiscsak egy világgraszáló mutatvány, a Duna felett lengő kötélén tett séta valós idejű felvétele, amelyet az artista az egyensúlyozó rúd végére rögzített kamerával maga vett filmre. A külföldi és magyar példák egyúttal cirkusztörténeti kitekintést is nyújtanak, amely egy újabb irány a muzeológiai kutatás számára. Végtelen sok irányba nyílik tehát út, amelynek ez a kiállítás a Magyar Mezőgazdasági Múzeum földszintjén az első jelentős és látványos állomása. Addig is, amíg a gyűjtemény nem kap állandó helyet – ami az alapítók álma és egyben feltétele is annak, hogy az adományozók biztonságban tudják becses értékeiket –, az érdeklődők böngészhetik a cirkopédia oldalát (merthogy a múzeum munkatársainak jóvoltából ilyen is létezik: <https://cirkuschool.hu/cirkopedia/>), ahol további érdekességek várják azokat, akik nem csak nézni, de érteni is akarják a cirkusz világot.

Zöldi Anna

A Váradi művésznéven ismert artistaacsalád és Losonei György, a Kisfaludy artistaacsoport alapítójának fia

Cirkusz, oktatás, örökség

Nemzetközi tudományos konferencia Budapesten

A 15. Budapest Nemzetközi Cirkuszfesztivál idején, 2024. január 11-én a Vajdahunyadvárban egész napos tudományos konferenciát rendezett az Európai Cirkusz Szövetség (ECA) és a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ, amelynek előadásai a cirkuszi kultúra aktuális európai kérdéseit járták körül.

A konferencián izgalmas hazai és külföldi cirkuszi gyakorlatok megismerésére és szakmai párbeszédre nyílt lehetőség több aktuális témában, mint például az állatjólét, a cirkusz kulturális elismertsége, az artisták mobilitásának szabályozása, az utazó cirkuszos gyerekek oktatása, a cirkuszpedagógia, a cirkuszi felsőoktatás, a cirkuszi örökség és a cirkuszi muzeológia. Kilenc országból 17 előadó számolt be saját cirkuszkutatási eredményeiről magyar, angol, francia, orosz és német nyelven. Az ECA idei konferenciája talán minden korábbinál sokrétűbb és komplexebb volt. Aktív szellemi közeg jött létre a világ számos pontjáról érkező kutatók között, amely azt bizonyítja, hogy ezek a kérdések nem csak egy szűk szakmát érintenek, hanem azon messze túlmutató, kultúránk jövőjét alapjaiban meghatározó felvetések.

Helmut Grosseurth, az Európai Cirkusz Szövetség (ECA) ügyvezető igazgatója előadásában az ECA jelenlegi céljairól beszélt. Ezek között a legfontosabb a cirkusz kulturális elismertségének elérése. Az állatjólét kapcsán arról szólt, hogy az ECA fontos célkitűzése megmenteni az állatokkal együttműködő cirkuszt. A szervezet emellett foglalkozik azzal a kérdéssel is, hogy egyes EU-s szabályozások, mint pl. a vízum vagy a munkavállalói engedély, még mindig nincsenek összehangban, sok artistának nehézséget okoz ezek együttes

megszerzése. Az ECA végül a cirkuszokkal élő és utazó gyermekek oktatási helyzetének javítását is felvállalja.

Annette Schwer, az Európai Cirkusz Szövetség (ECA) oktatásért felelős munkatársa, a cirkuszos gyerekek iskolájának volt igazgatója Észak-Rajna-Vesztfáliában, az ENTE (European

Network for Traveller Education) alelnöke, az IfF (Privates Institut für individuelle Förderung und Schulmanagement) elnöke az oktatás és a kultúra kölcsönhatásáról szólt a cirkusz jövőjének biztosítása érdekében. Az előadás a gyermekek jogairól szóló egyezmény alapján – amely leírja a gyermek oktatáshoz való jogát – áttekintette a hivatásos

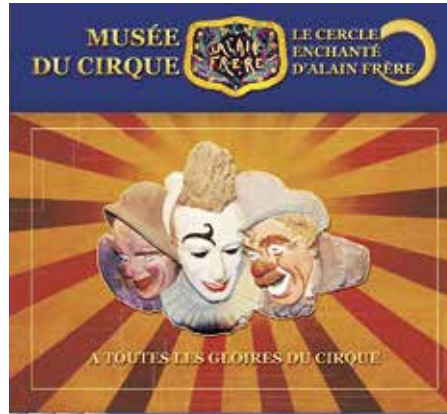

A Budapest Cirkuszművészeti és Kortárstánc Főiskola produkeiója

utazó artisták gyermekeinek oktatási helyzetét Európában. Felvetette a kérdést: hogyan fogják teljesíteni az oktatási kötelezettséget Európában a cirkuszokban élő és velük utazó gyermekek tekintetében? Felhívta a figyelmet arra, hogy az utazó cirkuszos gyermekek ritkán kapnak egyenlő esélyeket az oktatásban, ezért ritkábban képesek magasabb fokozatot szerezni, vagy befejezni a tanulmányaikat.

Reidl Kamilla, a Budapest Cirkuszművészeti és Kortársstánc Főiskola megbízott rektora a cirkuszművészeti képzésnek a magyarországi felsőoktatási rendszerbe való integrációjáról szól. A Budapest Cirkuszművészeti és Kortársstánc Főiskola az időben zajló, mozdulat alapú előadóművészetek tanulására, tanítására, kutatására és fejlesztésére szervezett tér és közösség. A cirkuszművészeti szakok 2023-as elindításával a Főiskola az előadóművészeti ágak új területén folytatja a kortársstánc területén 40 éve megkezdett úttörő munkáját. A Nemzeti Cirkuszművészeti Központtal szorosan együttműködve küldetésének tekinti a cirkuszi zsánerek és alkotóterületek felsőfokú képzésének magyarországi bevezetését. Az előadás az új képzések szakmai programját mutatta be, valamint azt is, hogy milyen pedagógiai kihívásokkal szembesül és milyen eredményekre jutott az intézmény.

Horthy Andrea, a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ mentorprogram vezetője a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ által életre hívott, 2023 őszén indult Cirkusz mentorprogramot mutatta be, amelynek fő feladata a magyarországi műkedvelő, önszerveződő cirkuszközösségek összegyűjtése, hálózatba rendezése és munkájuk támogatása.

A franciaországi Musée du Cirque Alain Frère plakátja

A bécsi Cirkusz & Bohóc Múzeum

A párizsi Émilien Bouglione Múzeum

Sándor András, a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ oktatási programvezetője előadásában bemutatta a „Tanulj cirkuszt!” készségfejlesztési programot, amely a magyar állam támogatásával és a Nemzeti Művelődési Intézet koordinálásával biztosítja az általános és középiskolások számára az alapvető cirkuszi mozgásformák (zsonglörködés, egyensúlyozás, gúlaállás stb.) megismerését és gyakorlását helyi szinten, a programban részt vevő településeken. A program a cirkuszművészet népszerűsítése, a cirkuszi készségek fejlesztése és a hálózatépítés mellett lehetőséget biztosít a kulturális esélyegyenlőség megteremtésére is

azáltal, hogy arra elsősorban kistélepülések jelentkezését várják a szervezők. A cirkuszi hálózat kiépülése Magyarország 19 vármegyéjének 45 kulturális térségében történik meg ebben a tanévben.

Jóó Emese főmuzeológus, a Magyar Cirkuszművészeti Múzeum, Könyvtár és Archívum vezetője a cirkuszpedagógia témájával foglalkozott. Az ELTE 2023 őszén új egyetemi tanulmánykötetet adott ki a magyarországi kulturális intézményekben folyó nem-formális pedagógia szakterületeiről. A cirkuszpedagógia, a Fővárosi Nagycirkusz 2016-ban indított fejlesztéseként, mint a legújabb nem-formális pedagógiai szakterület került be a tankönyvbe és ezzel a szélesebb magyarországi neveléstudományi diskurzusba is.

Fekete Péter, a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ főigazgatója a Fővárosi Nagycirkuszban bevezetett audionarrációról tartott poszterelőadást.

Dr. Alain Frère cirkuszkutató, gyűjtő a franciaországi Tourrette-Levens-ben általa alapított

► Musée du Cirque Alain Frère privat cirkuszmúzeumot mutatta be egy filmen, amelyben a legnagyobb művészek jelmezei, köztük az orosz Nikulin bohóc és Grock kosztümje is megtalálhatók.

Antonio Giarola, a CEDAC (Centro Educativo di Documentazione Arti Circensi) elnöke a 2003-ban megnyitott CEDAC tevékenységéről beszélt. A dokumentumtár a kezdeti empirikus gyűjteménykezeléstől a tudományos és egyre inkább együttműködés-orientált dokumentumkezelési politika irányába mozdult el. A CEDAC hozzávetőlegesen 40 gyűjteményt fog össze, különböző összetételű és típusú, az ArchiCEDAC portál által válogatott, digitalizált és jellemzett forrás dokumentumokkal, amelyekből a felhasználók tájékozódni tudnak. Eddig megközelítőleg 2300 digitális objektum érhető el közvetlenül az ArchiCEDAC felületen.

Genis Matabosch Giménez, a Circus Arts Foundation elnöke és a Circusland igazgatója zoom-kapcsolaton vett részt a konferencián, így mutatta be a közönségnek a spanyolországi Circuslandot. A két háromszintes épületben a cirkuszművészet 250 éves történelméről utazhat végig a látogató. A Circusland varázslatos tárháza az ősi kínai akrobatától a Cirque du Soleil-ig tart, de nem feledkeznek meg a középkori vándorénekesekről, a mai zsonglőrök elődjéről sem. Ezt az egyedülállóan támogatott létesítményt ugyanaz a magánkézben lévő nonprofit kulturális alapítvány irányítja, amely minden évben megrendezi az Arany Elefánt Cirkuszfesztivált.

Vulia Osipova, a szentpétervári Cirkuszművészeti Múzeum muzeológusa és adattárosa a múzeum létrehozásának történetét foglalta össze. A kollekciónak alapját Vaszilij Jakovlevics Andrejev gyűjtő, színháztörténész, cirkuszművészet-kutató több éven át gyűjtött személyes anyagai képezték. Aktív kiállítási és oktatási munka zajlik a múzeum fennállásának kezdetétől napjainkig.

Michael Swatosch, a bécsi Cirkusz- és Bohómúzeum igazgatója előadásában rövid áttekintést adott a múzeum történetéről és szervezetéről, a közel 100 évvel ezelőtti megalakulásától napjainkig. Beszélt a megőrzés módszereiről, az eredmények publikálásáról, valamint a közönségnevelés központi jelentőségéről is.

Louis-Sampion Bouglione, a Cirque d'Hiver Bouglione társigazgatója és a Musée Émilien Bouglione igazgatója a világ legrégebbi cirkuszában, a párizsi Cirque d'Hiver Bouglione-ban működő múzeumot mutatta be. A gyűjtemény tárgyai az összes olyan művészre és dolgozóra emlékeztetnek, akik egykor kezelték azokat, és emléket állítanak a közönségnek is, akik látták őket.

Csonka-Takács Eszter, a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szellemi Kulturális Örökség Igazgatósága igazgatója arról beszélt, hogy a cirkuszi örökség

Archív fotó a Fővárosi Nagycirkusz régi előadásáról

nem csupán a legszelebb nyilvánosság előtt bemutatott produkciókat jelenti, hanem magában foglalja a nemzedékről nemzedékre folyamatosan átadott tudást, készségeket, gyakorlatot is. Magában foglalja az anyagi, épített és szellemi kulturális örökséget. A cirkuszi örökség az az elem, amely világszerte elterjedt, ismert és népszerű.

A 2003-as UNESCO egyezmény szerint lehetséges a közös örökség megőrzése, láthatóbbá tétele és fontosságának megismertetése.

Amanda Gatewood, a Wisconsin-Madison Egyetem tudósa és **Dr. LaReina Hingson**, a Birgham Young Egyetem Nyelvészeti tanszék vendégprofesszora zoom-on tartott közös előadása egy cirkuszosztályozási rendszer kialakítását mutatta be, amely több mint 300 cirkuszi készséget, rekvizitet és tudományterületet foglal magába.

Szondai Szandra, a Magyar Cirkuszművészeti Múzeum, Könyvtár és Archívum muzeológusa egy cirkuszi zsáner rendszertan kialakításáról beszélt, bemutatta a tudományos műhelyükben folyó munkát: egy olyan rendszer és zsánerek szótár létrehozását, mely lehetővé teszi az összes cirkuszi zsáner besorolását mindenféle közgyűjteményi (múzeum, könyvtár, levéltár) katalógusrendszerben is, lehetővé téve a gyűjteményi tárgyak pontos leírását, azok kereshetőségét.

Az előadások sorát panelbeszélgetés, majd Helmut Grosscurth, az ECA ügyvezető igazgatójának beszéde zárta.

Kerülő Tünde
muzeológus,

a Magyar Cirkuszművészeti Múzeum,
Könyvtár és Archívum munkatársa

A spanyolországi Circusland

Ha a cirkusz minden, a cirkuszpedagógia „minden is”

*Merész állítás-e a cirkuszt mindenségnek nevezni? Hiszen elnevezése: a kör (latin: circus) a teljességet fejezi ki. Mi minden alkotja a cirkusz sajátos teljességét a kultúra világának más műfajaihoz képest?*¹

A cirkusz egyszerre művészet és tudomány, sport és mozgásművészet, kézzelfogható valóság és szárnyaló fantázia, lenyűgöző látvány, magával ragadó hangzás, utánozhatatlan egyéni és közösségi mozgásformák sorozata emberek, állatok és tárgyak között. Az artistaművészek élő produkciói testközelből és szavak nélkül közvetítenek üzeneteket, érzéseket és történeteket, miközben a személyes kapcsolódás élményét nyújtják mindenkinek egy-egy megismételhetetlen pillanatban, magasságokban és mélységekben, a cirkuszépület vagy cirkuszsátor kerek, szinte gömbölyűnek érzékelhető közösségi terében. A cirkusz művészi küldetése, egyben fenntarthatóságának alapja, hogy mindenkiben képes valamilyen érzelmot kiváltani: izgalmat, félelmet, meglepetést, esodátot, katarzist...

A cirkuszi produkció sokszor hihetetlen, mégis igaz – hiszen az artisták minden irányból láthatóak –, miközben a cirkusz is figyel a közönségre: játszik vele, bevonja, és feszegeti a határokat, amelynek a pillanatnyi illúzió és a káprázatos trükk éppúgy eszköze, mint a hétköznapi és az abszurd humor vagy az ügyetlenség komikuma. Mindenki beleképzelteti magát a cirkuszi produkciókba, hiszen mindenki jó, sőt kiemelkedő valamiben! Mindenkiben benne rejlik a csoda, amelynek aktivizálásához – önmagunk kifejezéséhez, készségeink fejlesztéséhez, tehetségeink gondozásához és hátrányaink leküzdéséhez – a cirkuszpedagógia immár rendelkezésére áll. A cirkusz pedagógiai küldetése, egyben fenntarthatóságának alapja, hogy egyszerre képes változásokat előidézni az emberekben ismereteik, képességeik és attitűdjeik terén.

Ha a cirkusz minden, a cirkuszpedagógia „minden is”: a középpontjában álló test-mozgás, a cirkuszi mozgásformák végtelen változatosságának gyakorlása ugyanis nem csupán test-nevelés, hanem az érzelmeket és a gondolkodást is alaposan megmozgató komplex élmény. A cirkuszi zsánerek – az akrobatikától az állatokkal való foglalkozáson át a nevettetésig – a közösen végzett mozgásformákon keresztül, az affektív, kognitív és motoros

Lázár Ervin Program a Fővárosi Nagycirkuszban

A Fővárosi Nagycirkusz kihelyezett középiskolai cirkuszpedagógiai bemutatója: artistaművészet

Interaktív múzeumpedagógiai tablók a Fővárosi Nagycirkusz állandó kiállításában

területek fejlesztésén túl lehetővé teszik alapvető emberi attitűdök átélését is, rámutatva például az egymás iránti bizalmatlanságra vagy elítéletek-re. A cirkusz „mindenki jó valamiben és mindenki másban jó” szemlélettel működik, amelyet a cirkuszpedagógiában résztvevők személyes tapasztalatként élhetnek át. Ez az önismereti, egyben közösség-ismereti élmény elősegíti az empátia és a tolerancia fejlesztését, mások másságának megértését és elfogadását, és nem utolsósorban aktív segítségnyújtásra inspirál.

Míg száz évvel ezelőtt a cirkuszokban még közszemlére tették és kigúnyolták a testi fogyá-

tékossággal rendelkező embereket, a mai cirkusz nemcsak a közönséget segíti az előadások akadálymentes befogadásában, hanem munkatársai és előadóművészei körében is egyenrangú partnerként viszonyul azokhoz az emberekhez, akik bármilyen hátrányosságukat erőforrásként használják a cirkusz világában, és képesek akár arra is, hogy elkápráztassák a közönséget a cirkusz porondján. A cirkusz társadalmi küldetése, egyben fenntarthatóságának alapja, hogy valóban mindenkié.

Cirkuszpedagógia volt, van, lesz

A cirkuszpedagógia tág értelemben a cirkuszi jelenségek informális társadalmi hasznosítása, valamilyen formában minden korban és minden kultúrában létező jelenség. A modern cirkuszban előadóművészzé nemesült mozgásformák, trükkök, komédiázások és idomítási bravúrok az általunk ismert archaikus kultúráktól napjainkig rituális, szakrális vagy szórakoztató céllal, harcászati- vagy sporttevékenységekként egyaránt ismertek. Gyakran láthatóak például ókori egyiptomi ábrázolásokon labdazsonglőrök, középkori kódexekben buzogányt forgató lovaskatonák, képzőművészeti alkotásokon pedig gólyalabasok, kötéltráncosok, kígyóbűvölők és más mutatványosok. Rendkívüli testi képességekkel, ügyes trükkökkel, vagy az állatok nyelvén értéssel elkápráztatni másokat – nos, ez minden korban szórakoztatta a mutatványost és az ő esodálóit is. A cirkusznak azonban a szórakoztatás mellett mindig volt ismeretterjesztő szerepe is: menaszériájában egzotikus állatok, porondján különleges artistaprodukciók, távoli népek és kultúrák, másságokkal élő emberek, technikai és tudományos újítások, gyűjtemények, történelmi események adaptációi voltak láthatóak. A korabeli cirkuszi szenzációk akarva vagy akaratlanul, de formálták az emberek gondolkodását, és érdeklődést keltettek például az állatok viselkedésének vagy az emberi test működésének jobb megértése iránt.

Cirkuszpedagógia a köznevelésben, közoktatásban

A hazai cirkuszi tehetséggondozás nagy múltú, több mint 70 éve működő közoktatási és szakképzési színtere a közelmúltban megújult, formá-

¹ Részletek Jó Emese: *Ha a cirkusz minden, a cirkuszpedagógia „minden is”* című tanulmányából, amely 2023 őszén jelent meg az ELTE PPK kiadásában, Vince Beatrix – Kempf Katalin (szerk.): *Változó világ – változó múzeumok* című tanulmánykötetben

lis oktatási és képzési programja kiszélesedett. A Baross Imre Artista- és Előadó-művészeti Akadémia, Szakgimnázium, Gimnázium, Technikum és Alapfokú Művészeti Iskola 10 éves kortól várja a tehetséges, artista pályára vágyó fiatalokat. Az artista szak mellett itt több társ- és háttérszakmát is el lehet sajátítani, mint például színpad- és porondtechnikus, színháztechnikus, színész és színpadi táncos.

Magyarország Kormánya a 2019/2020-as tanévben hívta életre a Lázár Ervin Programot azzal a céllal, hogy a művészet, beleértve a cirkuszi előadóművészetet, szociális helyzetétől és területi elhelyezkedéstől függetlenül minden köznevelésben tanuló diák számára hozzáférhető legyen. A Fővárosi Nagycirkusz a Lázár Ervin Program keretében az általános és középiskolás korosztályt fogadja előadásain.

A cirkuszban látottak utólagos, klasszikus cirkuszpedagógiai feldolgozása a köznevelés helyszínein történik, amelyet a Fővárosi Nagycirkusz Cirkuszpedagógiai részlege tananyaghoz kapcsolódó cirkuszpedagógiai feladatlapokkal, illetve online cirkuszpedagógiai előadásokkal is támogat. Az előadásokban és a cirkuszi feladatsorokban cirkuszi produkciókhoz kapcsolódó képekkel, szemléltető ábrákkal, animációkkal illusztráltan jelenik meg a tananyag – elsősorban a reál műveltségi területről –, amelyet a diákok már tanultak vagy tanulni fognak. A hatodikosok például a lengőtrapézhoz kapcsolódóan oldhatnak meg feladatokat az erő, a gravitáció, a mozgási energia vagy a vonzó hatás kérdéseiben, illetve gondolkodást, véleménykifejezést serkentő nyitott kérdéseket is kapnak, például a felelős állattartással, az emberi test határaival kapcsolatban.

A Fővárosi Nagycirkusz révén szintén klasszikus cirkuszpedagógiai programban is részesülnek a zánkai Erzsébet-táborban nyaraló hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok, akik számára a cirkuszpedagógiai program cirkuszi készségfejlesztéssel, a zsonglőrködés, egyensúlyozás, talajakrobatika élményével egészül ki, és mindez online cirkuszpedagógiai előadások formájában is hozzáférhető. Az online cirkuszpedagógiai előadások és cirkuszművészeti magazinok mellékleteként megjelenő cirkuszpedagógiai feladatlapok a pedagógusokhoz is szólnak: általuk szabadon hasznosítható foglalkoztató anyagokat, tanári segédanyagokat és számtalan friss tanítási inspirációt jelentenek.

Cirkuszpedagógia a felsőoktatásban

A Nemzeti Cirkuszművészeti Központ cirkuszpedagógiai szemléletű – nyitott, részvételen alapuló – felsőoktatási programot nyújt együttműködő

felsőoktatási partnereinek, például a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszéke és a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem oktatóinak és hallgatóinak. Az időszakos cirkusztörténeti, cirkuszelméleti kurzusokat a Magyar Cirkuszművészeti Múzeum, Könyvtár és Archívum kutatócsoportjában dolgozó tudományos munkatársak (történész, etnográfus, esztéta, irodalmár, etológus szakemberek) vezetik, interaktív módszerekkel inspirálva a cirkuszról való kritikai gondolkodást, újabb kutatásokat és kreatív fejlesztéseket.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma Kulturális Felelős Államtitkárságának 2020/2021-es tanévben útjára indított felsőoktatási kulturális programja „A magyar kultúra felfedezése” – Csontváry Program. A programot, a kulturális intézmények által kínált előadásokat és az azokat kísérő részvételi alapú művészetpedagógiai foglalkozásokat a magyar és külföldi hallgatók szabadon választható tárgyként vehetik fel.

A Csontváry Program célja a magyar kulturális örökség értékeinek – ezek között a cirkuszi előadóművészetnek – megismertetése. A program keretében a Fővárosi Nagycirkuszba szervezettervező felsőoktatási hallgatói csoportok megnézik az aktuális előadást, majd szakterületüknek megfelelő, kiegészítő cirkuszpedagógiai programban részesülnek tudományos és cirkuszi szakemberek, valamint az előadásban fellépő artisták közreműködésével.

2023 őszén a cirkuszművészet világában és a felsőoktatásban is új, korszaknyitó főiskolai szakindításra került sor. A Budapest Cirkuszművészeti és Kortárs Tánc Főiskolán indult Cirkuszművészet alapszak (BA) cirkuszi táncos-, lovasakrobata- és bohóképzést nyújt a hallgatóknak. Ezt megelőzően 2023 januárjában indult el a Budapest Cirkuszművészeti és Kortárs Tánc Főiskolán az első 30 órás Cirkuszpedagógia továbbképzés pedagógusok és cirkuszi szakemberek számára. A magas szintű formális cirkuszi szakok és képzések idővel remélhetőleg a hazai cirkuszpedagógiai fejlesztések egyik fontos erőforrásává, élő szakmai párbeszéd színterévé válnak.

Komplex cirkuszpedagógiai keretek a Fővárosi Nagycirkuszban

A Fővárosi Nagycirkusz mint a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ előadóművészeti intézménye a cirkuszpedagógiai foglalkozások legfontosabb témáit és alapvető színterét nyújtja. A Cirkuszpedagógiai részleg a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ tudományos módszertani egységében működik, fő feladata a komplex cirkuszpedagógiai programok fejlesztése, a csoportos foglalkozások szervezése és vezetése, a különböző cirkuszi szakterületeken cirkuszpedagógiai kezdemé-

nyezések generálása és koordinálása, valamint a kitelepülő cirkuszpedagógiai programok menedzselése.

A Cirkuszpedagógiai részleg munkáját mások mellett a Magyar Cirkuszművészeti Múzeum, Könyvtár és Archívum (a Nemzeti Cirkuszművészeti Központ tudományos tára) is segíti, amely a cirkuszi közgyűjtemény gyarapítása, kutatások folytatása mellett a cirkuszpedagógiában hasznosítható kiállításokat rendez, interpretációs fejlesztéseket végez, múzeumpedagógiai foglalkozásokat tart, és nem utolsósorban szakmai támogatást és adaptációs bázist jelent a cirkuszpedagógia módszertani fejlesztéséhez.

A Fővárosi Nagycirkusz cirkuszpedagógiai fejlesztése igen rövid idő, mindössze hat év alatt vált rendkívül komplex és sokoldalú szakterületté, amelyben változatos foglalkozástípusok, közönségkapcsolati és szakmai programok mellett a tehetségek mentorálása és a hátrányosságokkal élők méltányos ellátása egyaránt hangsúlyos és magas szinten működik, és folyamatosan fejlődik – ahogy ezt az alábbi példák és a már megszokott, lábjegyzetekben felkínált online hozzáférhető videóok is szemléltetik.

Véleményem szerint a komplex cirkuszpedagógia küldetése a cirkuszhoz való hozzáférés és a cirkuszban való részvétel, ezáltal a cirkusz valódi világának megismerése és a cirkuszművészet egyedülálló értékeinek megbecsülése.

A cirkuszpedagógia fenntarthatóságához jelentősen hozzájárul a szolgáltatás ingyenessége, a korhatárt, időt és helyszínt illető rugalmasság, de mindenekelőtt és legfőképpen a testmozgás előtérbe helyezése, amelynek köszönhetően egyensúlyba kerülhet az ember három alapvető működési területe: a kognitív, affektív és motoros terület. A komplex cirkuszpedagógia fenntarthatóságához szerintem másfajta egyensúly is hozzájárul: a cirkusz és az emberek kölcsönös egymástól tanulása.

A cirkuszpedagógia nyitott tanulási folyamataiban ugyanis a tanulás nem egyirányú folyamat. Az emberek cirkusznak kifejezett visszajelzései, őszinte véleményei, szükségletei és megalapozott igényei jelentős segítséget nyújtanak a cirkuszi előadóművészet és a cirkuszi szolgáltatások fejlesztéséhez, a cirkusz társadalmi bázisának szélesítéséhez. Ha a cirkuszpedagógia legalább annyit tanul másoktól, mint tanít másoknak, akkor pedagógiai eredményességét valójában megduplázza. A cirkuszpedagógia tehát minden is, a négyzetben.

Joó Emese

főmuzeológus,

a Magyar Cirkuszművészeti Múzeum,

Könyvtár és Archívum vezetője

ROBE

ASZIMMETRIKUS DERÍTŐ

The art of cyclorama lighting

A Robe színházi és TV-s termékcsaládjának legújabb tagja a T32 CYC, mely a világ vezető színházi és operaházi fénytervezőinek közreműködésével jött létre. A teljes spektrumot lefedni képes RGBBAL led modulnak köszönhetően erőteljes színeket és gyönyörű paszteleket lehet kikeverni, miközben a piacvezető opti-6 optikai rendszernek egy 1:6 arányú, teljes homogenitású derítést biztosít.

- 16 X 40W RGBBAL multichip LED
- 17.565 lm fényáram
- CRI: 96
- Cpulse vibrálásmentesség (HD és UHD kamerákhoz, 8K, 16K)
- Aszimmetrikus optika: 85° x 45°
- 1:6 magassági derítés (1 méter eltartással 6 méter magasságig)
- VertiSpot effekt, motoros dinamikus keresztvezési pont mozgatás
- DataSwatch, Tungsten emuláció, L3 dimmer, BARS, MAPS, AirLoc

Magyarországi forgalmazó: AVL Trade Kft. | 1117 Budapest, Budafoki út 187-189.

Tel: +36 1 236 0560 | info@avltrade.hu | www.avltrade.

Átadták a 100. Magyar Teátrum Díjat

December 11-én a Karinthy Színházban, látványos gálaest keretében adták át a 2023. évi Magyar Teátrum Díjakat. Az elismerést a Magyar Teátrumi Társaság 2010-ben alapította, azzal a céllal, hogy felhívja a figyelmet a kulisszák takarásában működő színházi háttér- és kiszolgáló szakmákra, egyúttal pedig erkölcsi és anyagi elismerést is nyújtson az azokat kiemelkedően magas szinten művelő szakembereknek. A díj a csapatmunka szimbólumaként egy aranygolyót tartalmazó csapágyat formáz. A Magyar Teátrum Díjra bármelyik magyar nyelven játszó színház nominálhat jelöltet. A díjjal együtt járó 1000 eurós pénzjutalom felét a díjazott színháza állja, a másik felét Magyarország legkiválóbb színházzakmai cégei biztosítják.

Az eddigi 13 év alatt 93 Magyar Teátrum Díjat, illetve Életműdíjat adott át a Magyar Teátrumi Társaság, így az idei hét elismeréssel a 100. megítélt és átadott díjnál tart a Magyar Teátrum díjak története. A díjazottak az elismerő kítüntetéseket Szentmártoni János kulturális helyettes államtitkártól, a jelölő színházak igazgatóitól, a Magyar Teátrumi Társaság elnökségi tagjaitól és a díjat támogató színháztechnikai szervezetek képviselőitől vehették át.

Magyar Teátrum Díjat kapott:

- ▶ **Csenky László**, a Nemzeti Táncszínház műszaki vezetője
- ▶ **Csipe Sándor Árpád**, a békéscsabai Jókai Színház kellékes
- ▶ **Hosszú Mária**, a Nemzeti Színház művészeti titkára
- ▶ **Jónás Ilona**, a szolnoki Szigligeti Színház fodorász tárvezetője

A Magyar Teátrum Díj kítüntetettjei

- ▶ **Pap Gábor**, a kecskeméti Katona József Nemzeti Színház díszletasztalosa
 - ▶ **Sándor Dániel**, a Zenthe Ferenc Színház műszaki vezetője
- A kivételes színészi pályákat elismerő Magyar Teátrum Életműdíjat **Miske László**, a Debreceni Csokonai Színház színművésze kapta.
- A gálaesten adta át a Magyar Színháztechnikai Szövetség az első magyar színháztechnikai mérnökről elnevezett Tolnay Pál-életműdíjat, melyet **Rákosa Tibor**, a Zalaegerszegi Hevesi Sándor színház műszaki igazgatója vehetett át.
- Gratulálunk a díjazottaknak!*

ICOA®

Az LD Systems ICOA® termékcsaládjának új tagjai, a hangerő élvezetének széleskörű perspektíváját kínálják. A forgatható tölcserrel ellátott hangszóró-kialakításnak köszönhetően, full-range, szatelit és monitor alkalmazásokban is kitűnően teljesítenek. A top ládák teljesítménye a mély tartományokban is meggyőző, ám ha ez nem lenne elég, a 15 és 18 hüvelykes, aktív szubbasszus sugárázókat biztosítják a további hangnyomást. A top ládák 12" és 15" méretben, aktív és passzív változatban érhetők el, számos kiegészítővel együtt, valamint az aktív ládák esetén beépített Bluetooth modullal is választhatók.

D.P. Music Kft.
+36 23 886 980
H-2040-Budaörs, Gyár u.2.
info@dpmusic.hu

LDsystems LD®
your sound. our mission.

Proscenium Emlékgűrű 2023: Farkas László

A Magyar Teátrum-díjak átadó ünnepségén, 2023. december 11-én adta át a Magyar Színháztechnikai Szövetség elnöksége a Proscenium Emlékgűrűt, melyet ebben az évben Farkas Lászlónak ítéltek oda. Vele beszélgettünk szakmai életútjáról, pályafutásáról.

1949. március 4-én születtem Csepelen, munkáscsaládban. Gyermek- és fiatalkoromra jellemző volt a technikai érdeklődés és érzék. Ez az iskolámban is megnyilvánult, a technikumban és a műszaki egyetemi tanulmányok alatt. Mint a korombéli fiatalok közül szinte mindenki, én is gitároztam és verset írtam. Ami leginkább meghatározó volt, főként az első egyetemi évek alatt, az a sci-fi, a tudományos-fantasztikus irodalomhoz való vonzódásom. A Kozmosz fantasztikus sorozatától a Galaktikán és a Metagalaktikán át szinte mindent elolvastam, és jelentős részét máig is őrzöm. Ha visszagonolok, volt egy olyan érzésem, hogy a világ sokkal több és sokkal tágasabb, mint amit ismertünk róla. Amit Shakespeare Hamlet szavaival mond: „Több dolgok vannak égen, s földön, Horatio, mintsem bölcselmetek álmodni képes.”

1966-ban, a középiskola harmadik évében kapcsolódott be életembe a zene – a gitározás. A végzősök a szalagavató bálra egy gitárzenekart terveztek összeállítani. Ehhez hiányzott egy basszusgitár, s mint kiderült, egy basszus-

gitáros is. A sors különleges forgatókönyve révén volt nálam egy basszusgitár javításra. Ezt elvittem egy próbára. Három hét próba után következett a fellépés – a műsoron Shadows számokkal –, és természetesen sikeres volt a bemutatkozás.

Sikeresen felvételiztem a BME Gépészmérnöki Karára, majd a 11 hónapos katonai szolgálatra már gitárral a kezünkben vonultunk be. A vonaton megalakult a zenekar, és mondhatom, hogy végigzenéltük a szolgálati időszakot, sok sikeres fellépéssel, amit a sereg helyi fiatal kultúros tisztje szervezett.

1971-ben érkeztem meg az aktívabb zenei élethez. A Műszaki Egyetemen kaptam meghívást a Nautilus népszerű pop-együttesbe basszusgitárosnak. Egyetemi klubokban játszottunk beat- és popzenét, slágereket. Sikeresek voltunk a saját szintünkön, rádiófelvételeink is készültek. Házi szerzőként zenét és szöveget is írtam. Már itt is feladatomban volt a technika karbantartása és a jó hangzás beállítása.

1973-ban szereztem diplomát a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán, de aktív szakmai munkakörben nem helyezkedtem el. Az egzisztenciális forrást a Nautilus együttesrel történő fellépések jövedelme biztosította. A változás 1976-ban következett be, amikor a zenekar külföldi vendéglátós élet felé fordult. Magamra maradtam, és ahogy lenni szokott: ha becsukódik egy ajtó, mindig kinyílik egy másik is – csak vedd észre.

A technikához, a hangosításhoz való affinitásom és a zenész múltam alapján egy új felállás adódott: hangkeverő technikus lettem – zenész füllel. Ennek előzetes példáját a Generál együttesnél már megvalósították. Ott az egyik gitárosuk ült be a keverőpult mögé időnként. 1977 elejétől az LGT együtteshez szerződtem fő-roadnak és koncert hangmesternek. Első feladatomban igazi mérnöki munka volt: egy teljesen új, korszerű hangtechnikai rendszer kiépítése, amely az együttes magas zenei nivójára emelte a koncerthangosítás technikai szintjét is. Így telt el tíz év sok utazással, sikeres turnékkal, a Szovjetuniótól Kubáig, Isztambultól a Tabánon át Koppenhágáig, a köztes időkben pedig stúdió munkálatokkal, egészen 1986 végéig.

Közben az egyik technikus kollégámmal, Török Gáborral együtt elvégeztük a Számalk kisszámítógép programozói iskoláját, a Basic-től a Pascal programozási nyelvig – ez logikus és következetes gondolkozásra tanított. Mivel az LGT már kevesebbet koncertezett, így alkalom nyílt más együttesek koncertjeinek hangosítására, a Neotontól a Dolly Rollig, a KFT-től az Európa Kiadóig, valamint stúdiós hangmérnöki feladatokra is.

1986-ban az LGT szüneteltette magát egy időre, és 1987 végén Presser Gábor közvetítésével a Vígszínházba kerültem, főmérnöki munkakörbe.

Hogyan lesz valaki színházi ember? Először lát egy előadást a nézőtérrel. Mikor bekerül a színházba, és egy előadást a színpadról, a karzatról néz végig, az elvárásolja. A *Padlás* előadását néztem először a felsőszínpadi karzatról, és megfogott a háttér nyüzsgése. Az a méhkas, amely a színpadi látványt és történetét készíti elő a nézőknek. Mindez számukra egy bűvészműtárvány, egy varázslat, ami üzenetet közvetít és szépen, gördülékenyen működik. A felújítás előtt a Vígszínházban a főmérnöki szoba pont a színpadi zsinórpadlás

▶ bejáratával szemben volt, sokszor átmentem és ott ragadtam nézni ezt a varázslatot. Amit az előadásért tesznek az ott dolgozó „láthatatlan segítők”, azt nem látja a néző, így az élményt szinte varázslatnak véli. Sok-sok kis „mágus” készíti elő ezt a látványt a közönségnek.

Fantasztikusan izgalmas tíz év következett – benne a tanult mérnöki munkával és a művészeti területhez vonzó érzékenységgel. A Vígszínházban főmérnökként feladatomból még az egész épület és az épületen kívüli műhelyek, raktárak működésének biztosítása. A rockkoncerteken és a stúdiókban csak a hangtechnika irányítása volt a feladatomból. A színházban a fénytechnikát, a színpad- és épületgépészetet, a különböző szabályozó rendszereket, pl. tűz- és munkavédelmet, biztonságtechnikát is irányítanom kellett. Minden területnek megvolt a saját vezetője, hozzám tartozott a munkájuk koordinálása, a feladatok kiszabása, az elvégzett munka ellenőrzése. Már az első évben, 1988-ban a készülő *Padlás* előadáshoz szükséges – koncertszintű – hangrendszer, keverő, mikroportok stb. beszerzését, beszerelését és üzemeltetését kellett lebonyolítanom.

Nagyszerű szakmai iskola, izgalmas és hatalmas mérnöki feladat volt a Vígszínház 1993–94-es rekonstrukciója. Részt vettem a tervezési koncepció meghatározásától a korszerű – mindenből a legjobb, legújabb, hosszú távon az új igényeket is kielégítő – technikai berendezések kiválasztásában, az építkezést követve egészen az eredményes műszaki átadásig.

1993-ban a Nyugatinál épült fel ideiglenesen a Sátorszínház, ahol a Vígszínház társulata leállás nélkül tudta folytatni művészi tevékenységét. Az előadásokat az ottani szerényebb technikai lehetőségekhez és korlátozottabb körülményekhez kellett alakítani. Komoly csapatmunka volt a Sátorszínház megtervezése, felépítése külsős szakemberekkel együtt. Vasúti

kocsikban voltak a színésztöltők, külön ügyelői-hívó rendszerrel. A meglévő világítási- és hangrendszereket átköltöztettük. Az üzemeléshez ki kellett építeni egy megfelelő fűtési-szellőztési rendszert is. Szakmailag nagy ajándék volt az élettől, hogy egy ilyen munkában részt vehettem. A Vígszínház felújításának eredményes átadását követően Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt kitüntetést kaptam. 1996 végéig voltam a Vígszínház főmérnöke.

Érdekes feladat volt még 1993-ban az LGT búcsúkoncertje. A helyszín a Nyugati pályaudvar nagycsarnoka volt, ahol hangmérnökként szintén közreműködtem. A csarnok teljes belső terét, a 10–13-as vágányokat lezárva, sima vízszintes nézőtérré és magasított színpaddá alakították a szakemberek. Hatalmas színpadi technika épült ki (hang, fény, állványzat, díszlet), hátul lezárva egy nagyméretű bársonyfüggönnyel az akusztika javítása érdekében.

Az Erzsébet téren elgondolt Új Nemzeti Színház tervezésekor a megbízói oldalon közreműködtem szaktanácsadóként. A különböző színházi tevékenységeimet komoly mérnöki és egyben művészeti feladatként éltem meg.

Tíz év elteltével hagytam el a Vígszínházat, és egy világítástechnikai céghez szerződtem. A Lisy Fényrendszer Kft. létesítmény főmérnökeként vettem részt világítástechnikai rendszerek kiépítésében. Mondhatnánk: először volt a hang, aztán jött a világítás. A közvilágítás és épületvilágítás területével kezdtem foglalkozni. Alapvetően a kivitelezési munkák irányítása volt a munkaköri feladatomból. A legkedvesebb szakterületem az épületek, létesítmények díszvilágítása volt. A régi épületektől (Budavári Palota, Esztergomi Bazilika, Szépművészeti Múzeum, New York-palota stb.) az új létesítményekig (Új Nemzeti Színház, Művészetek Palotája stb.) különleges megoldások kialakításában vehettem részt. Egyik legkedvesebb munkám a New York-palota díszvilágítása volt. Ekkor kezdődött az épületvilágítás-technikában az a törekvés, hogy a korábbi – távolról reflektorokkal megvilágított – homlokzati megoldás helyett kialakítsák és újraépítsék az épület éjszakai arcát, sok helyi, különféle karakterisztikájú világítótesttel kiemelve a jellemző elemeit, díszítéseit, tagozatait.

Érdekes terület volt még a stadionok világítástechnikája is, több stadion új pályavilágítási rendszerét építettük meg. Itt a fő követelmény a játéktér egyenletes megvilágításának kialakítása volt. Egységes megvilágítási szintet kellett produkálni, olyan szögben világítva, hogy a sportolókat és a nézőket se vakítsa el a fény, és lehetőséget adjon a TV-közvetítés számára is.

2005-ben, a Művészetek Palotájának átadását követően nyílt lehetőségem a komolyzenével való mélyebb megismerkedésre. A mintegy egy éves bejátszó időszak alatt sok koncertre jutottam el, ami teljesen új élményt nyújtott számomra a szimfonikus zene világában.

Mintegy 14 évig dolgoztam a Lisy cégnél. Utána még néhány hónapot az Operaházban töltöttem el, műszaki igazgatói beosztásban. A komolyzene iránti elkötelezettségem itt erősödött meg. Operák, balettek, hangversenyek nyitottak rá a zenei világegyetemre e különleges régiójára. Nagyszerű színházi szakembereket ismertem meg itt is, akik mély elkötelezettséggel és a színházi élethez fűződő szeretettel végezték munkájukat.

2011 márciusától vagyok nyugdíjas. Nyugdíjazásomat követően sem veszték el a szakmai kapcsolatokat. Ekkor kapcsolódtam be a Magyar Színháztechnikai Szövetség Titkárságának munkájába. Most az Ellenőrző Bizottság tagjaként tevékenykedem. Ebben a minőségben meghívást kapok a vezetőségi ülésekre. A tavaly őszi ülésen tárgyalták a kitüntetésekre jelöltek kiválasztását, itt javasolta Kiss István, hogy én kapjam a Prosaenium Emlékgyűrűt.

Köszönöm a beszélgetést, kitüntetésedhez a szerkesztőség nevében gratulálok, további munkáidhoz jó egészséget és sok sikert kívánok!

Lejegyezte:
Kárpáti Imre

luminis

Széleskörű

fényvezérlőpult kínálat

& kiváló ár/érték arányú

DMX hálózati eszközök

Fényvezérlő
pultok

Hálózati eszközök

Vasas Erika: ONLife

Fotó: DUSA GÁBOR

Progresszív, stílusos, kortárs

35 éves a Közép-Európa Táncszínház

Decemberben gálaesttel ünnepelte fennállásának 35. évfordulóját a Közép-Európa Táncszínház. A társulat múltjáról, jelenéről és jövőbeli terveiről Szögi Csaba igazgatóval beszélgettünk.

35 éves lett a Közép-Európa Táncszínház, de a története jóval korábban kezdődött.

Valóban, ekkor már tíz éve létezett a színház mint a Népszínház Táncegyüttese. 1978-ban Népszínház néven egyesítették a 25. Színházat és a Déryné Színházat. A 25. Színházban Györgyfalvy Katalin és az általa vezetett Vasas Művészegyüttes nagyon tevékenyen vett részt. Györgyfalvy férje, Szigeti Károly szintén koreográfus, valamint a 25. Színház rendezője volt, és amikor többek között Jancsó Miklós és Szigeti Károly megalapították a Népszínházat, nekik természetes volt, hogy lesz egy tánctagozat, akikkel együtt fognak dolgozni.

Ekkor a tánctagozat még folklór alapú volt, ugye?

Az alapok a néptáncból jöttek, de Györgyfalvyék nagyon korszerű irányzatokat képviseltek, mozgásinvenciókat és abszolút színházi látásmódot.

Mindig tematikában, dramaturgiában gondolkodtak. Olyan előadások születtek, amelyek nem egy néptáncegyüttesre utaltak, hanem alapvetően újító szándékat képviseltek, mai szóhasználattal kortárs tánenak mondhatjuk ezt az irányt. Tíz évig működött a Népszínház Táncegyüttes, amikor is Györgyfalvy Katalin nyugdíjba vonult, 1984-től Szigeti Károly már máshol kezdett dolgozni, az első gárda – Jancsó Miklós, Hernádi Gyula és a többiek – lecserelődött az évek alatt. 1988-ban megkérésre az akkori minisztérium táneművészeti színházi osztálya, hogy elvállalnánk-e Énekes István barátommal a társulat vezetését. Ekkoriban még huszonevesek voltunk, a színház felé való orientálódás nagyon erősen meghatározta az ifjúkori alkotói munkásságunkat, úgyhogy nem volt kérdés, átvettük a Népszínház Táncegyüttest. Csakhogy 1988-ban a Népszínház név már nem esengett túl jól, másrészt azt is gondoltuk, hogy Györgyfalvy Katalin munkássága előtt is tisztelve, fontos lenne egy új nével jelezni a korszakváltást. Énekes István azon a tavaszon a Budai Vigadóban

Szögi Csaba

Fotó: LAKJANI

tartott egy alkotói estet, amelyben közreműködtek táncosok a mi korábbi dunaújvárosi csapatunkból, a Vasas Táncegyüttesből, a Magyar Állami Népi Együttesből, a Honvéd Művészegyüttesből és az Operaház balerináiból. Ezt az alkalmi formációt nevezte el István Közép-Európa Táncszínháznak. Azt gondoltuk, ez megfelelő név lesz az új színház számára is, de mint kiderült, a Magyar Táncművészek Szövetsége nem értett egyet vele. Akkor még a közép-európai jelző nem volt egyértelmű Magyarországon. De mi ragaszkodtunk hozzá,

mondván, hogy értjük, a vasfüggöny nyugati és keleti részre osztja Európát, de mi a földrajzi névre gondolunk, tessék megnézni a térképet, ott áll: Közép-Európa. Ha lehet Győri Balett, vagy Pécsi Balett, miért ne lehetne Közép-Európa Táncszínház? A táncszínház kifejezéssel is gondok támadtak: mi az, hogy táncszínház? Miért nem táncegyüttes? Mondtuk, hogy ezzel szeretnénk jelezni, hogy itt egy új korszak kezdődik, ugyanis még egyetlen társulat nevében sem szerepelt a táncszínház szó. Mi voltunk az első. Végül is hosszabb huzavona után, 1988. december 13-án megkaptuk a minisztériumból a levelet: sok sikert kívánnak a Közép-Európa Táncszínháznak... Ez volt a születésnapunk. Ötévente ezen a napon mindig tartunk egy kerek évfordulós születésnap összejövetelt azokkal, akik itt az évek alatt megfordultak, ez most már 350 körüli létszám.

Ekkor még nem a Bethlen téri színházban működtek?

Amikor megörököltük a Népszínház Táncegyüttest, az még a Szentkirályi utcában próbált, de a következő ősszel már átvittük a Gutenberg térre. Ott működött a Madách Színház kis kamaraszínpada, Reflektor Színpad névvel. Az volt a célunk, hogy találjunk egy olyan helyet, ahol próbaterem és játszóhely együtt van. A Reflektor Színpadnak lejtős nézőtere volt, 150 férőhellyel, ráadásul a Madách Színház felújítása után beszerelték az onnan elhozott régi, de nagyon jó minőségű székeket. Tökéletes hely egy hozzánk hasonló táncszínházi csapat számára. Csakhogy közben villámgyorsan végigsöpört a rendszerváltás mindenféle előnye és hátránya. A hátrány az volt, hogy a Vasas Szakszervezet, amelyik az épületet fenntartotta, és az utódszervezetek már nem engedhették meg maguknak, hogy egy tánctársulat kisajátítsa a színpadot. Egy ideig a szemközti Gutenberg Művelődési Ház gyönyörű szecessziós színháztermében gondolkodtunk. Időközben a Népszínházból Budapest Kamaraszínház lett – 1991-nél tartunk –, és ki is fizették volna a bérleti díjat, de ekkor megérkezett Klapka György a sok pénzével, aki egy úgynevezett sztárszínházat csinált oda – talán, ha egy-két évadot élt meg. A próbatermet pedig bingóteremmé alakították. A lényeg, hogy számunkra nem volt elérhető, úgyhogy kerestünk tovább.

Sok ötlet volt, egy ideig a Haller utcai Ferencvárosi Művelődési házban gondolkodtunk, mert a tervezett Bécs-Budapest EXPO területe a Haller utcát fókuszba állította volna, de a világiállítás is, a Haller utcai színházterem mint lehetőség is hamar megbukott. 1995-ben kiköltöztünk Budafokra, egy nagyon lepukkant művelődési házat kaptunk 10 évre ingyen az önkormányzattól, szereztünk

Gergey Krisztián: 99 perc

Fotó: DUSA GÁBOR

Anton Lachky: Ageless Generation

Fotó: SELMECZI MEREDISEZ

pénzt és engedélyt a felújítására, de ezt meg elsőpörte a Bokros esomag.

A közönség jött a társulat után?

Igen, de emellett két fix játszási helyünk volt: a Várszínház, valamint Hevesi Sándor téri régi

Nemzeti Színház. Tulajdonképpen mi hamarabb táncszínházat csináltunk a Várszínházban, mint hogy megalakult volna ott a Nemzeti Táncszínház. 1978-ban nyitott meg a Várszínház, akkor Györgyfalvy Katalinék ott tudtak játszani, a Népszínház táncegyüttesnek az egy potenciális játszóhelye volt. De új vezetők jöttek, akiknek nem tetszett ez

a progresszív táncvilág. Kitalálták, hogy az a belógatott nézőtér-színpad tekő – ugye a Várszínházban, az egykori karmelita kolostorban a színházterem eredetileg egy kápolna volt – nem bírja el statikailag, és kitiltották a táncelőadásokat. Persze '85 környékén kiderült, hogy ez nem igaz, mert amikor Novák Ferenc és Kerényi Imre egy közös *Magyar Elektra* előadást tervezett oda, a Honvéd Művészegyüttessel jómagam is ott voltam a statikai próbán, és tökéletesen bírta – csupán ürügy volt, hogy kitegyék onnan a Népszínház táncosait.

1995-ben, a Bokros-csomag környékén való nagy reformidőszakban született egy döntés a minisztériumban: a Budapesti Kamaraszínház maradjon prózai színház, és a Budapesti Kamaraooperát és a táncot válasszák le róla. Arról volt

szó, hogy a tánc és az opera is bekerül a Nemzeti Színházba, a Hevesi Sándor térre. 1992 óta napirenden volt a táncszínház átkerülése, Sík Ferenc volt a Nemzeti Színház akkori főrendezője, ő nagyon támogatta ezt a dolgot. Sík Ferencről azt kell tudni, hogy a Magyar Állami Népi Együttesben volt hivatásos táncos, majd amikor a hatvanas évek elején színházi rendező lett, lekerült Pécsre. Akkor alakult meg a Pécsi Balett, Sík Ferenc és Eck Imre barátok voltak. Tehát ő abszolút táncpárti volt, nagyon szeretett minket, mondta, hogy természetesen ez így lesz, csak szerezzünk magunknak próbatermet valahol, mert a Hevesi téren nincs ilyen. 1996 tavaszán találtuk meg a Bethlen téri színházat, amelyet 1988-tól egészen '96-ig a Rock Színház használt. Azóta itt dolgozunk. Sajnos idő-

közben Sík Ferenc elhunyt, és a Nemzeti Színház új vezetősége már nem önálló tagozatként, hanem csupán az előadásokat kiszolgáló tánckarként szerette volna integrálni a csapatunkat, ami számunkra nem volt járható út.

|| Ekkor még a minisztérium fenntartásában működtek?

Igen, 1996 végéig így volt. Volt már egy alapítványunk, ez megoldotta az átmenetet, majd alakítottunk egy egyesületet is, ettől kezdve ez lett a hivatalos fenntartó, a működését a minisztérium pályázati úton támogatja, valamint biztosítja a Bethlen téri hely fenntartását, gondnokot, takarítót, rezsizámlát stb. Úgy fogalmaznék, hogy a minisztérium adja a hardvert, mi meg hozzuk a szoftvert.

|| Kezdetől fogva egyedül használták a színházat?

Nem, egyáltalán nem. 1997-ben alakult meg a Trafó Kortárs Művészetek Háza, ahol Bozsik Vvette előadásokat tartott, de ott nem volt próbaterme, így 1997-től egészen 2011-ig vele társbérletben használtuk a helyet.

|| Jó hosszú társbérlet. Működött?

Azt mondták, hogy meg kell oldani, és megoldottuk. Nyilván nem tudtunk annyi előadást tartani, mint szeretnénk volna, de nem volt probléma.

2011-ig tartott ez az állapot, ugyanis akkor fogadták el az új civil törvényt. Mi civil szervezet vagyunk, és a törvénynek volt egy olyan passzusa, hogy központi költségvetési támogatást egy célra csak egy esaternán lehet kapni. Úgyhogy mi, akik a Közép-Európa Táncszínházat vezettük, Éberhardt Klára, Karlik József és jómagam, alapítottunk egy színházi nonprofit kft-t, ami az 1929-ben megalakult Bethlen Téri Színház eredeti nevéhez nyúlt vissza. Ebben a formában működik a színház, kiemelt minőségű előadóművészeti szervezatként.

|| A Covid és a 2023. évi energiaár-emelkedés hogyan érintette a színházat?

Mi amúgy is minden év végén, december közepén egy hónapra bezártunk, mert nem tudunk annyi bevételt csinálni, hogy megérné fűteni, világítani, kollégákat berendelni stb. Most ezt az egy hónapot meghosszabbítottuk, február közepéig vagyunk zárva, és arra az időszakra, ami marad, tömbösítünk, nagyon összeszorítunk mindent.

Fotó: DUSA GÁBOR

Mészáros Máté: Fejem most tenyerembe hajtom

Fotó: DUSA GÁBOR

Vasas Erika: ONlife

És a külföldi kapcsolatok? A színház nagyon intenzíven jelen van a nemzetközi táncos világban.

Először a határon túli színházakkal kezdtünk együttműködni, erre csináltuk 2013-tól az úgynevezett Vendégváró Fesztivált, amelynek keretében néhány napra vendégül látunk egy-egy határon túli színházi műhelyt. A lényeg az, hogy meghívunk egy színházat, és azt kérjük, hogy mutassák be magukat. Költözzenek be és vegyék át ezt a házat, szabad a pálya, bármilyen közönségtalálkozó, irodalmi együttműködés jöhet, ott a Galéria is, kiállítási lehetőséggel, a kávézóban a projektor vetítésvászonnal. Emellett idehoztuk a Nemzetközi Monotánc Fesztivált is, amelyre külföldi alkotókat is meghívunk. A koreaiak például rendszeresen fellépnek nálunk, sőt annyira beleszerettek ebbe a fesztiválba, hogy most már a harmadik Monotánc Fesztivált rendezték meg Szöulban velünk együtt. Biennálé jelleggel csináljuk, az egyik évben itt, nálunk, a másik évben Szöulban. Ezt kevés színház tudja felmutatni. Részt vettünk a tavalyi Színházi Olimpián is, volt izraeli, lengyel és francia nemzetközi csapat, nagyon izgalmas előadások érkeztek. Az újcirkusz területén már voltak itt spanyolok, németek, elég széles érdeklődés van ez iránt is.

Technikailag is tudják biztosítani az újcirkuszos előadások feltételeit?

Igen, megcsináltuk úgy a mennyezeti függesztési pontokat, hogy erre is alkalmas legyen a játéktér. Ugyanis elég sok újcirkuszi előadás születik, de a kisebbeket nem nagyon lehet látni. A mi színházunk egy ilyen belépő hely a fiatal újcirkuszosoknak, ahol intimebb közegben, kisebb létszámban kísérletezhetnek. Együttműködünk az Inspiral Cirkuszközponttal és a Baross Imre Artistaképző Intézettel, ezáltal a nemzetközi vonalon is egyre többen érkeznek.

Jelenleg milyen új bemutatókra készülnek?

Február végén a Trafóban lesz az új bemutatónk, egy Brüsszelben élő szlovák koreográfus, Anton Lachky harmadik darabja. Ő világhírű alkotó, saját társulattal, aki 2018-ban annyira beleszeretett a Közép-Európa Táncszínházba, hogy azt mondta, szeretne csinálni nálunk egy trilógiát. A mostani bemutatónk a trilógia harmadik, befejező része. Aztán a Nemzeti Táncszínházban tartunk egy gyerekbemutatót, ha minden igaz, Halász Judit dalokra sikerül készíteni egy nagyon izgalmas, gyerekeknek szóló táncelőadást. El kell mondanom, hogy

Horváth Csaba: Orfeusz

Fotó: Károly Tamás

a gyerek-táncszínházi műfajt is a Közép-Európa Táncszínház találta ki, mi készítettük az első ilyen meseműsort. Az utána következő bemutatónk pedig a MU Színházban lesz, ez Nagy Csilla koreográfus második közös munkája a társulattal, aztán jön Mádi László darabja ide a Bethlen Téri Színházba. De tervezünk egy lengyel koreográfussal is együtt dolgozni, és a következő tervünk az izraeli Vertigo társulattal való együttműködés, akik a saját alkotói repertoárjukból fognak összeállítani egy speciális bemutatót

35 év után hogyan látja, a hazai közönség mennyire nyitott a táncszínházi műfajra és a kísérletezésre?

A budapesti közönség abszolút, és a vidéki nagyvárosok is. Ez köszönhető a Szegedi Kortárs Balettnek, a Pécsi Balettnek, a Győri Balettnek és a Miskolci Balettnek is. Reméljük, Debrecen is csatlakozik, mert most megalakult a debreceni Csokonai Színház tánetagozata, de mondhatom még Kecskemétet, vagy Egert, ahol szintén van tánetagozat. Ezeket a helyeket a kortárs tánc mindenhol jelen van, tehát az a közönség, amelyik ezekben a városokban színházba jár, találkozik a kortárs tánc különböző ízeivel, stílusával. Nyilván a kisebb helyeken még csodálkozva néznek a műfajra. Ezen nagyon jó lenne változtatni. Az a probléma, hogy a vidéki művelődési házak nem tudnak megvenni egy ilyen produkciót.

Rendszeresen tartanak beavató színházi foglalkozásokat is.

A Közép-Európa Táncszínház előadásainak 99 százalékához tartozik egy foglalkozás. Akár előtte, akár utána, felnőtteknek és gyerekeknek is. Ebben is mi voltunk az elsők, így nagy tapasztalatunk van a színházi nevelésben. Fontosnak tartjuk az eleven kapcsolatot a nézőkkel. Ez lehet egy beszélgetés, egy mozgásos bevonás, vagy bármilyen interaktív játék, drámapedagógiai foglalkozás. Jó lenne az országba sokfelé elvinni az ilyen programokkal kiegészített produkciókat.

Színpadtechnológiai szempontból milyen a színházuk helyzete?

Az elmúlt tíz évben minden bevételünknek egy jelentős részét félretettünk fejlesztésre. Volt két többlettámogatás pályázat, ezeket rögtön LED-lámpákra fordítottuk. A mi gondolkodásunk kezdettől fogva az energiatakarékosság felé megy. Ez volt az első olyan színház, amelyik az összes világítótestet lecserélte korszerű típusokra. A tánchoz nagyon speciális világítás kell. Természetesen nagyon jó lenne, ha felújíthatnánk a színpadunkat. Mi ezt örököltük a Rock Színházról, még ma is az akkor letett hajópadlóval dolgozunk. Erre már rátettünk USB lapot, alá polifoamot, fölé két réteg balettszőnyeget, de ez csak foltozás. Egy profi csere nagyon jót tenne. Nyilván folyamatosan vannak technikai kihívásaink, egyre többen használnak projektort és különböző nagylátószögű, nagy teljesítményű eszközöket, amiket próbálunk valahogy beszerezni, de nyilván nem a legjobbat, legdrágábbat, legprofibbat tudjuk megvásárolni. Jó lenne további függesztési pontokat is kialakítani. Ez nem egyszerű, mert a színházterem egy nagyon szép, eklektikus stukkózású terem, aminek egy álmennyezete van, és az álmennyezet fölött egy 40-50 centis üres légtér, ezen keresztül elég nehéz megoldani. Ez egy 94 éves épület, ráférne az energetikai korszerűsítés és az akadálymentesítés is. Erre is van egy uniós pályázatunk, de ez közbeszerzést igényel, várhatóan jövő nyáron kerülhet sor rá.

Van egy színpadi emelvényrendszerünk, egy nagyon klassz szerkezet, amit könnyen lehet összeszecsukni meg kinyitni, ezáltal egy jó rálátású lejtős nézőteret tudunk kialakítani 100 fő részére. Ha klasszikus értelemben használjuk a színpadot, akkor egy 7,5 méteres színpadnyílással rendelkező, 5-6 méter mély színpadunk van. Ezen a színpadon Csontos Gyula, Sulyok Mária, Beregi Oszkár, Bánhidny László, Gózon Gyula, Berky Lili és Feleki Kamill is játszott már az 1930-as évektől. Viszont a nézőtér annak idején 500 férőhelyes volt. Ezt ma már nem lehet produkálni, mert most már nem lehet olyan szűk faszékeket szorosan betenni. Továbbá, a mai előírásoknak megfelelő mennyiségű mellék-helyiségekre is szükségünk van, mozgáskorlátozott megoldásokra és pelenkázóra is, mert nagyon sok gyerek- és családi előadást is tartunk. Abban reménykedem, hogy sikerül jövő nyárig még annyi pénzt összeszedni, hogy ezt is meg tudjuk csinálni, és úgy tudnánk nyitni 2025 őszén, hogy a színházteremben 200 néző elfér, akkor már az erkélyen is tudnak ülni.

Gratulálunk az évfordulóhoz és sikeres folytatás kívánunk!

Az interjút készítette:

Götz Eszter

A.I. Most – Mesterséges intelligencia a színházban

Az OISTAT Magyar Központjának konferenciája

Egyetlen szó visszhangzott a fejemben úton hazafelé a rendezvényről: ésbontól! Ilyen élmény volt számomra az OISTAT Magyar Központ szervezésében harmadik alkalommal megrendezett, „A.I. Most – Mesterséges intelligencia a színházban” címet viselő konferencia.

Mintha egy újabb ipari forradalom idején élnénk. A 19. században a gőzgép feltalálása, a számos technikai újdonsággal együtt óriásit dobott a termelésben, aztán jött a futószalag, ami újból forradalmasította a gyártást. Jelenleg hasonló folyamatnak vagyunk szemtanúi, és nem tudjuk, mi a vége. A ChatGPT és az egyéb AI-alkalmazások elterjedése szinte teljes egészében felforgatta a világot. Mindenki a mesterséges intelligencia iránti lázban ég, a tőzsdei árfolyamok az egekbe szöktek. A különböző AI alapú applikációk és szolgáltatások mindent elárasztanak, naponta, de inkább óránként jönnek ki újabb és újabb AI-alapú szoftverek.

Színházcsináló és alkotó emberként ott van bennünk egyfajta idegenkedés, nem is alaptalanul. Hiszen minden előadóművészet attól különleges, hogy: „Vehetek akármilyen üres teret, és azt mondhatom rá: csupasz színház. Valaki keresztülmegy ezen az üres téren, valaki más pedig figyel; mindössze ennyi kell ahhoz, hogy színház keletkezzék.” (Peter Brook) Ez a „valaki” pedig minden esetben egy EMBER, annak minden jelentésrétegével és pszichofizikai valóságával.

Az OISTAT nemzetközi szervezetének működésében lényeges helyet foglal el a szakemberek és a különböző szakterületek közötti kollaboráció, illetve az, hogy szakmai értelemben minél jobban értsük és ismerjük egymást. Ennek szellemében jött létre a MOST konferencia is, melynek elnevezése a rendezvény jellegéből fakad. A cél hogy megismerjük a kollégák jelenlegi vagy közelmúltbeli tevékenységét. A délelőtti előadások teljes egészében ennek jegyében zajlottak.

Elsőként **Nagy Fruzsina** és **Tihanyi Ildi** képes beszámolóját hallhattuk a januári utazásról a varázslatos Indiába. Dinesh Vadav, az OISTAT Performance design szekciójának tavaly nyáron megválasztott elnökének kezdeményezésére, illetve Rosane Mu-

niz, a costume-design szekció elnökének és Nagy Fruzsina, a jelmez-szekció alelnökének szervezésében jöhetett létre kéthetes tanulmányi út Indiába, melyen tizenkét ország húsz tervezővel vett részt. Útjuk során több nagyvárost, valamint valamint az ott található oktatási intézményeket, egyetemeket és textilipari manufaktúrákat látogatták meg.

Fekete Anna és **Kálmán Eszter** egy közös munkájukat mutatták be (Otfried Preussler: *Krabat a Fekete Malomban*), melyet a Budapest Bábszínház tűzött műsorára. Anna a díszletet, Eszter a jelmezeket tervezte. A díszlet nagyon jó példa arra, milyen az, amikor nem pusztán „háttérépítmény”, hanem meghatározó szerepet tud betölteni a rendezői koreográfia alakításában és a szereplőkkel való viszonyában. A kosztümök pedig sok esetben féltőn vannak a jelmez és a báb között, ez is azt példázza, mennyire átjárhatók a határok a színház világában.

Palya Gábornak köszönhetően az Örkényköz részvételi színházi produkciójának, a *Klara és a nap* című bábelőadásnak a technikai részleteibe pillanthattunk be. Egy nagyon érdekes előadásról hallhattunk beszámolót, ami ráadásul kapcsolatba hozható a nap témájával a mesterséges intelligenciával: „Vajon lehetnek-e a gyerekeknek robot-barátaik?”

A következőkben **Pattantyus Dóra** jelmeztervező ismertette Ödön von Horváth *Istentelen ifjúság* című darabjához készített jelmezterveit, majd **Ruttká Andrea** textiltervező művész mutatta be egy projektjét, melynek során alkotóként vett részt egy Thaiföldön működő, fogyatékkal élő gyermekek számára fenntartott egyházi iskolával együtt egy mozgásszínházi projekt létrehozásában.

Papp Kornél, a Magyar Állami Népi Együttes műszaki vezetője négy táncszínházi munkája által engedett betekintést fénytervezői tevékenységébe. Beszámolójából kitűnt, hogy az előadóművészeti közegben mennyire fontos és előnyös, ha valaki sok-

oldalú alkotóként tud részt venni a színházi látvány létrehozásában.

Külön öröm volt számomra, hogy a Színház fő-szerkesztője, **Götz Eszter** jelenlétének köszönhetően ez a folyóirat is nagyobb figyelmet tudott kapni. Elmondta a legutóbbi lapszámokban fókuszban lévő témákat, és elhangzott, hogy milyen új célkitűzések vannak kilátásban, melyek között szerepel a látvány-központú színikritikák megjelenítése, amivel a magyar sajtó órási hiányosságát pótolhatja a Színház.

Vince Krisztián a József Attila Színház tervezett rekonstrukcióját prezentálta. Különlegessége a helyzetnek, hogy mivel a színház vezetése a lehető legkevesebb időre szeretné bezáráni a színházat, a próbák és előadások továbbra is zajlanak majd a felújítás idejével párhuzamosan. E célból egy merész megoldáshoz folyamodtak: a színház kúba mellett előregyártott vasbeton szerkezetből felépítenek két tornyot, melyek magassága meghaladja az épületét, majd a zsinórpadlás teljes acélszerkezetét erre az építményre helyezik. Az évad végén már erről a szerkezetről bontják vissza a színház szerkezetét.

Az ebédszünet után került sor a mesterséges intelligenciához kapcsolódó előadásokra. **Boros Lóci** egy izgalmas kihívásra invitálta a hallgatóságot. Képeket mutatott, és a közönség feladata volt, hogy meghatározza mit lát: AI generált látványt, 3D grafikát, esetleg emberi kéz által festett ábrázolást? Ezzel megint új kérdések fogalmazódtak meg. Hol van a morális határ a ábrázolás eszközeinek használatában? Már egy CGI kép is erkölcsi kihívás? Miért csak az AI hoz fel bennünk etikai kérdéseket?

Pajor Patrícia előadása az igen találó „Mesterséges múzsa” címet viselte, nagyon jól mutatta be, hogy mint inspiráció, mint ötletforrás, hogyan használható hatékonyan az AI. Szemléltette az általa is használt Midjourney alkalmazást, amit most volt élőben is ki lehetett próbálni.

► **Tihanyi Ildi** díszlet- és jelmeztervező a *Carmina Burana* kortárs táncszínházi feldolgozásában vette igénybe az AI segítségét mint „társalkotó”. Nagyon érdekes volt végignézni azt a „párbeszédet”, amit tervezőként a Midjourneyvel folytatott a beírt promptok, illetve képi inspirációk, 3D tervek alapján, lépésről lépésre figyelni, hogyan tisztulnak le a belső vizuális benyomások, miként lesz az érzetből gondolat azután kifejezés, vizuális ábrázolás és végül fizikai valóságában megjelent díszlet, játéktér és jelmez.

Az OISTAT nemzetközi szervezetében kiemelt fontossággal bír a következő generáció képzése, ezért külön öröm amikor a konferenciáinkon tanulók, pályakezdekők is fókuszba kerülnek. Ezúttal a MOME Divat- és textiltervezés MA szakának három hallgatója, **Bakos Boglárka**, **Kresz Dorottya** és **Zubornyák Emese Zita** mutatta be közös projektjüket, melyben egy fiktív filmhez készítették díszlet- és jelmezterveket. A koncepció kidolgozásában közös pontként az AI segítségével hozták szinkronba elképzeléseiket.

E sorok írója, **Egyed Zoltán** is ismertette, hogyan találkozott a mesterséges képgenerátorokkal, milyen belső morális kérdések, aggályok merültek fel benne az AI használatát illetően a művészeti tevékenység során. Ezenkívül két díszlet- és jelmeztervezői színházi munkán keresztül mutatta be ennek az eszköznek egy lehetséges integrálását a tervezői gyakorlatba.

Halász Tamás arról számolt be, miként alkalmazták az OSZMI Táncarchívumának rekonstruálásában a mesterséges intelligenciát. Ahogy fogalmazott, ebben az esetben az AI nem az alkotásról, hanem a megfejtésről szól. Ugyanis az Arcanum, mely az el-

múlt 200 év teljes magyar nyomtatott sajtóanyagát tartalmazza, olyan arcfelismerő eszközzel rendelkezik, melyek az archív fotókat eddig nem tapasztalt részletességgel tudják feltárni, illetve sajtófotókon azonosítani a személyeket.

Kocsis Eszter bábkészítő ismertette a MOME doktori iskolájában végzett kutatását melynek témája a mesterséges intelligencia alkalmazása a (báb)színpadon. A beszámolóban többek között olyan koncepciókról hallhattunk, mint az algoritmus színház, a mesterséges intelligencia és a színházelmélet kapcsolata, vagy a robotszínház. A Budapest Bábszínházban bemutatott *Ponttól pontig* című bábelőadásról is hallhattunk, melyhez drámapedagógiai feldolgozó foglalkozás is társult, így jelentős forrásként szolgál az ebben az irányban végzett további kutatásokhoz.

Hajdú Gáspár két olyan munkáját prezentálta, melyeknél az open-source AI eszközök alkalmazását mutathatta be fotó- és videóanyag archiválásában, egy táncszínházi és egy múzeumi projekt keretében.

Utolsó előadónk **Bedzsula Ádám** volt, aki az AI szakértőjeként áttekintést adott a mesterséges intelligencia történelmi háttéréről és technikai működéséről. Döbbenetes a felismerés, milyen ősi igény az emberben, hogy önmagát kivetítve, mint egy tükörben szemlélje saját magát egy általa kreált, de mégis önálló „élettel” bíró entitásban. Az AI képkalkáló rendszerek sem csinálnak mást, mint, hogy az előzőleg betanított óriási vizuális adatbázist használva adják vissza azt amit látni szeretnénk. Az AI a tőlünk, emberektől származó sok-sok millió vizuális és verbális jelből álló forrásanyagot felhasználva, azt „megtanulva” és elemeire bontva alkotja újra a valóságot.

A napot egy kerekasztal beszélgetéssel zártuk, melynek résztvevői Bedzsula Ádám, Hajdú Gáspár, Kocsis Eszter, Tihanyi Ildi és Tompai Zsuzsa voltak, a beszélgetést Balázs Juli vezette. Egymásnak feszülhettek a különböző nézőpontok. Az AI egy alkotótárs? Netán vetélytárs? A tanulás eszköze, esetleg akadályozója? Mi lehet az oktatásban nyújtott szerepe? Vajon ha felnövekszik egy olyan új generáció, aki a mesterséges intelligencia által nyújtott lehetőségek segítségével átlép olyan tanulási fázisokat, amelyek meghatározóak a régóta pályán lévő alkotóművészek, szakemberek életében, vajon mennyiben mondható el majd valakiről, hogy rendelkezik azokkal a képességekkel, amiktől valaki úgymond „profi” lesz a szakterületén? Felmerült az a kérdés is, hogy miként használhatja a mesterséges intelligenciát egy szcenikus, egy műszaki igazgató vagy egy műhelyvezető. Miként lehet munkára bírni ezt az eszközt úgy, hogy munkavédelmi, statikai, pénzügyi, logisztikai stb. szempontokat is figyelembe véve képes legyen dokumentációt, gyártási terveket készíteni vagy javaslatokat tenni?

Bármennyire is viszolygunk tehát, nem megoldás, ha homokba dugjuk a fejünket. A lényeg az, hogy jó kérdéseket tegyünk fel, és jól tegyük fel őket. Bármennyire is lenyűgöző vagy éppen ijesztő az AI, mégis csak egy gép, „aki” mellőz minden intuíciót, nem képes átlátni szélesebb koncepciókat (egyelőre). Ahogyan Robert Edmond Jones, az amerikai díszlet-, jelmez- és világítástervező mondta: Dolgozzunk a mi időnk színházában, a mi időnk eszközeivel!

Egyed Zoltán

az OISTAT Magyar Központ elnöke

 SZÍNPAD
AUTOMATIKA

www.szinpadautomatika.hu

SOKÉVES TAPASZTALAT
A SZÍNHÁZTECHNIKÁBAN

automatizálás

tervezés

telepítés

karbantartás

LED there be light

reddot winner 2020

F-SOROZAT

LED-ES FRESNEL REFLEKTOROK SZÍNHÁZBA, TV- ÉS STREAMING STÚDIÓKBA.

Ön is ragaszkodik ahhoz, hogy színházi, tévés vagy streaming produkcói gyönyörűen, teljesen természetes, pontos színekkel és bőrtónusokkal legyenek megvilágítva. Természetesen a világításnak villódzásmentesnek és csendesnek kell lennie, hogy ne zavarja az előadást. Nos, a Cameo® F-sorozat minden eleme tökéletes az Ön számára. Válasszon a legkorszerűbb LED technológiára épülő Fresnel spottlámpák nappali (Daylight), volfrám (Tungsten), vagy a hangolható fehér színhőmérsékletű RGBW fényű változatai közül. És ha a helyszín a szabadban van, az F-sorozat erre is kínál IP65-ös megoldásokat. Tehát: Legyen világosság.

„De hát oda van írva, hogy várromban játszódik”

A Magyar Látvány-, Díszlet- és Jelmeztervező Művészek Társasága (MALÁT) kezdeményezése nyomán új interjúsorozatot indítunk a Színpadban, amelyben a szakma két-két képviselője – fiatalok és már régóta a pályán alkotók – osztják meg egymással és az olvasókkal a látványtervezésben szerzett tapasztalataikat, gondolataikat. A sorozatot Ambrus Mária és Devich Botond díszlettervezők nyitják meg.

Egy tapasztalt és egy fiatal díszlettervező: Ambrus Mária és Devich Botond. Ismerik egymás munkáit, de korábban még soha nem találkoztak személyesen. Indulásról, inspirációkról, rendezőkről és a tervezők általános helyzetéről is beszélgettek egymással. Címszavak köré csoportosuló gondolataikat Jászay Tamás jegyezte le.

Devich Botond: Az egyik fő oka annak, hogy veled akartam beszélgetni, az az, hogy egyáltalán nem ismerjük egymást, most találkozunk először. Ennek ellenére sok munkádat láttam: számos olyan színházi előadáshoz készítettél díszletet, ami inspirált.

Ambrus Mária: Ez nagyon megtisztelő. Mondanál néhányat? Kíváncsi vagyok, melyik díszletem hatott rád.

DB: A legfontosabb az Erkel Színházban *A bűvös vadász* volt. Az egyetemi tanulmányaim kezdetén az *Art Magazin*ban volt egy cikk, amelyben mindegyik munkádról írtál néhány gondolatot. Ez nagyon tetszett, mert a tervezők ritkán beszélnek saját munkáikról összefüggően, leíró módon. Tetszett az is, ahogy hangsúlyozod, hogy a színházon kívülről jöttél, és a közelítésed a szakmához nekem valahogy érvényesebbnek tűnt, mint amit egyébként láttam. Mindenesetre a bolgár kommunista párt kongresszusi központjának dekonstrukciója nagyon felvillanyozó arányrendszerben került színpadra.

AM: Örülök, hogy *A bűvös vadászt* említetted, mert óriási kihívásként éltem meg. Azon tervek közé tartozott, amiket nagyon akartam. Gyerekkoromban, a rádióból tanultam meg az opera közismert részleteit, például a vadászkorust. Általában, ha a tervezési folyamat elején beég valami, mondjuk egy kép, attól nem tudok szabadulni – itt is ez történt. Nehéz volt a korhadó bolgár pártpalotát színpadra tenni és ott működtetni. Máig fáj, hogy nem tartja műsoron az Operaház, amikor a művészekről a festőműhelyig sokan örületes munkát tettek bele...

Én nem sok munkádat láttam, Budaörsön a *Szentivánéji álmot*, a Kamrában az *Isten, haza, családot* és a *Magányos embereket*. Budaörsön meghatódtam a csodálatos revüfüggönytől: ami-

C. M. von Weber: *A bűvös vadász*, Erkel Színház, 2014, Ambrus Mária díszlete

Shakespeare: *Szentivánéji álom*, Budaörsi Latinovits Színház, 2021, Devich Botond díszlete

kor ott dolgoztunk, megkérdeztem, hol tartják. Büszkén mutatták meg a plafon alatt, gondosan beesomagolva. A másik két előadás között a hasonlóság adott: a fából épült hétvégi házak közötti párhuzamra gondolok. Ott az fogott meg, hogy

mennyire korrekt szerkesztésűek; látszik, hogy aki kitalálta, gondolt arra, hogy például két fa hogyan épül össze, ráadásul úgy, hogy szét is lehessen szedni, majd újra összerakni. A *Magányos emberek* kapcsán érdekes volt megfigyelni, hogy

Fotó: Csibi Szilvia, Forrás: OPERA ARCHIVUM

Fotó: Boronai Dániel

Fotó: Döbner Iván Dániel

Varga Zsófia – Tarnóczy Jakab: *Isten, haza, család*, Katona József Színház, 2021, Devich Botond díszlete

Fotó: Horváth János

Gerhart Hauptmann: *Magányos emberek*, Katona József Színház Kamra, 2022, Devich Botond díszletePierre Barillet – Jean Pierre Grédy: *A kaktusz virága*, nyíregyházi Mórész Zsigmond Színház, 1991, Ambrus Mária díszlete

bár közhiedelem, hogy nem jó, ha a látómezőben végighúzódik egy akadály, a faoszlopok jelenléte kifejezetten rákényszerített, hogy bekerüljek az előadásba. Sokszor van olyan érzésem, hogy a tervezésnél háttérben marad, hogyan találkozhat két

anyag, erre milyen lehetőségeik vannak, és mindez hogyan látszik a nézőtérrel.

DB: Az *Isten, haza, család* díszletfalai a *Magányos emberek* terének felét kiteszik, ilyen formában újra vannak hasznosítva. Sok munkádban

kifejezetten a szerkezet és egy más réteg találkozása, illetve ennek az arányai fogtak meg. Az általában létrehozott tereknek van egy erős konstruált jellege, ez soha nincs elrejtve, mégis egy kifejezetten mesei réteg kerül a szerkezetekre.

Indulások, időkeretek

AM: A Műegyetem építészmérnöki karán végeztem, és eszem ágában sem volt díszlettervezőnek állni. Ugyan tisztelettel és némi irigységgel néztem kollégáimat, akik a film és a színház területén tevékenykedtek, de én arra készültem és azt tanultam, hogy időtálló anyagokból épületeket tervezek. Menczel Róbert belsőépítész kollégám és barátom rögtön díszlettervezéssel kezdett foglalkozni, ahogy végzett az Iparművészetin. Munkáit figyelve érdekelni kezdett, milyen lehet eldobható anyagokkal dolgozni, ideiglenességet létrehozni: megtetszett, hogy a díszlet nem az örökkévalóságnak készül. Pénz persze ehhez is kell, de nem annyi, mint egy épület megépítéséhez. Zsótér Sándorral együtt néha segítettünk Menczelnek, például makettek készítésében, és akkor Zsótér ötlete volt, hogy kezdjek el díszletet tervezni. Első munkánk Nyíregyházán *A kaktusz virága* volt. Ekkor építészként tervezővállalatoknál dolgoztam, főleg régi épületek felújításán. Egy ideig a két irány párhuzamosan futott: nagy előnye volt, hogy az építésmunkák miatt nem tudtam végtelen időt tölteni a díszlettervezéssel, de idővel ez változott. Te hogy vagy ezzel? Arra gondolok, hogy az ember képes egy feladattal végtelenül sok időt eltölteni. Ha távoli a határidő, ha kevés a meghatározó tényező, hajlamos vagyok elveszni a lehetséges megoldások keresésében.

DB: Amikor egy következő évad összeáll, az a legnagyobb kérdés, hogyan lehet megfelelő időbeosztásban elvállalni munkákat, aszerint, hogy mikor mivel mennyit lehet foglalkozni. Szerintem ez a szakma egyik legnehezebb része: megtanulni beosztani az időt. Igyekszem úgy kialakítani az évadot, hogy maradjon idő mindenre. Az, hogy egyetlen munkával bármennyire lehet foglalkozni, sajnos igaz. Zsótérral mennyire tervezhető egy évad?

AM: Eddig többé-kevésbé az volt. A harminchárom évnyi közös időszak alatt általában évi három-négy munkával lehetett számolni, később, amikor ő osztályfőnök lett, ehhez még egy-két vizsga is hozzájött. Ezek nekem mindig jóval könnyebbek, már csak azért is, mert nincs pénz, az ötlet pedig többnyire gyorsan megvan. Mivel kevés a lehetőség, nincs hová elkalandozni.

Képzések

AM: Az én tanulmányaim kicsit kalandosak voltak. A Magyar Iparművészeti Főiskolán (a mai MOME jogelődje) kezdtem, aztán jött a Műegyetemen az

► Építész mérnöki Kar, amire következett a Mesteriskola. Az Iparművészetin csupa jó építész tanított, akik beleverték az emberbe azt a fajta konstruálási gondolkodást, amire a te munkáidban is rácsodálkoztam. Sok minden megmaradt ebből, amit hasznosítani tudtam a színházban. Az építészet sem csak téglá meg beton, sok dolgot szerelni kell, oda kell figyelni az anyagokra, kapcsolataikra. Tervezőként tudomásul kell venni, hogy egy díszletet szét kell szedni, majd össze kell rakni – ez nem könnyű, de nagyon fontos. A színházi gépezetről, trégeréről, ponthúzóról, süllyedőről szükséges alaptudás viszonylag egyszerű.

DB: A Képzőn a scenográfia minden kapcsolódó területére, beleértve a bábót, a tétét vagy a filmet, nyílt egy kis rálátás. Nem leendő színházi embereket tanítottak, az alapképzés inkább tájékoztató, alaprajz jellegű volt. Tréger és ponthúzó témában egyetértek: én is azt gondolom, hogy ez a tervező feladatai közül csak egy kis szelet. Amire a képzések szerintem kevésbé készítenek fel, az a tervezői helyzetben rejlő szabadság felismerése. Az alapképzés köbe vésett rendszerként tekint a struktúrákra, ahol a tervezőnek megszabott helye van. Az én tapasztalatom viszont más: a tervezőnek jóval nagyobb autonómiája van, mint amit sejt az alapképzés elvégzése után. Münchenben is jártam egyetemre – Katrin Brack osztályába –, ami inkább művészképzés, és más struktúrában működik, mint nálunk. Ott sokkal több a lehetőség arra, hogy egy hallgató a színházról, a térről, az ezekkel ápoltságokról gondolkodjon, ne pedig egy elvégzendő feladatról.

Brecht: Koldusopera, Weöres Sándor Színház, Szombathely, 2022, Ambrus Mária díszlete

Foto: Mészáros Zoltán

Eugene O'Neill: Hosszú út az éjszakába, Katona József Színház, Kecskemét, 2014, Ambrus Mária díszlete

Foto: Walter Péter

Haydn: A filozófus lelke, avagy Orfeusz és Euridiké, Magyar Állami Operaház, 2009, Ambrus Mária díszlete

Foto: Éder Vera, Forrás: Opera-archívum

Fotó: VIKÉB SIMON

Benjamin Britten: Szentivánéji álom, Szegedi Nemzeti Színház, 2001, Ambrus Mária díszlete

Fotó: POKOL VIOLETTA

Gogol: A revizor, tatabányai Játszai Mari Színház, 2022, Devich Botond díszlete

Hans Henny Jahnn: III. Richárd megkoronázása, Szeged, Kís Zsinagóga, 1997, Ambrus Mária díszlete

Tervezői autonómia, rendezői befolyás

AM: Az autonómiát illetően egyetértek veled, hiába mondják laikusok néha, hogy „de hát oda van írva, hogy várrom kell, mit kell azon gondolkozni?” Ami a rendezői befolyást illeti: majdnem mindenben, amit csináltam, benne van Zsótér keze. Jó szeme és térérzéke van, bele is tanult a tervezésbe, a tanácsai sokat segítettek. Ugyanakkor végig jellemző volt, hogy azt csinálhattam, amit akartam. Persze nem mindig tudtam, mit akarok. A feladat mindig új, soha nincs biztosíték arra, hogy az ember megtalálja az egyetlen igazi megoldást, kényszer viszont van: el kell készülni vele. Ennyi idő alatt meghonosodik valamiféle rutin, előre láthatók egymás bizonyos reakciói. Azt a beavatkozást, segítségnyújtást, tanácsadást – minek nevezem? –, amit ő adott, mástól valószínűleg nem kapnám meg. Folyamatos volt a munkaellátottság: ha akartam volna, akkor se kirándulhattam volna

másfelé. Tíz év után volt néhány felkérésem, de gondolkodás nélkül mondtam nemet, noha az is érdekes lehet, ha több rendezővel dolgozol.

DB: Nagyon radikális pályának látom a tiédet ezzel a fajta kizárólagossággal. Szerintem egy rendező-tervező munkaviszony akkor tud igazán elmélyülni, akkor tud egy közös esztétika fejlődni, ha ez ismétlődő munka, ami nagyon hasznos mindkét félnek. Ha szorosan lehet együtt dolgozni egy rendezővel, akkor válik egyértelművé, hogy a scenográfiának nem csak tere van, hanem ideje is. És ha a kollaboráció állandó, akkor tud a tervező elkezdni igazán előadásokban gondolkodni. Ezt nagyon érzékelem a munkáidon. Én több rendezővel dolgozom, de tény, hogy mondjuk, Tarnóczy Jakabbal jó nem a nulláról kezdeni azt a kérdést, hogy egyáltalán mit érdemes csinálni.

AM: Gondolom, a közös korosztályhoz tartozás is számít. Talán közös gondolkodást feltételez. Valaminek az ismeretét, ami benne van a levegőben.

DB: Igen, a generációs közösség alapvető, és szükségem is van rá. Kivételt jelent a munka Ascher Tamással – a Miskolci Nemzeti Színházban a *Gyévuskán* dolgoztunk együtt –, de őt még az egyetemről ismertem, rendszeresen nézte a vizsgaelőadásokat, amikben dolgoztam. Soha nem mondtam volna neki, hogy szeretnék vele dolgozni, de amikor felkért, nagyon örültem. A különböző generációk közötti párbeszédből izgalmas dolgok születhetnek.

Inspirációk, esztétikák

AM: Elsősorban a szöveg adja a gondolatot, de olyan is van, hogy egy cím inspirál, ilyen volt például a szombathelyi *Koldusoperánál* a tátott szájú cápa, ami fölfújva alig fért el a színpadon... Vagy a kecskeméti *Hosszú út az éjszakába*, ahol a fősze-replő feleség utálja a házukat, és erről van egy képszerű, irányadó mondata. Hideg, undok trapézlemezből született a ház, amiről beszélt. Ritkán, de volt példa arra, hogy „rendelésre” dolgoztam: ha határidő előtt öt perccel se tudtam olyat mondani, ami Zsótérnak és nekem is jó lett volna. Ő talált egy helyet vagy egy képet, és az lett a díszlet.

DB: Én általában a térstruktúrából indulok ki. A képiség, a vizualitás talán később jön, az első a tér arányrendszere. A szöveg, a zene, a beszélgetések nem hierarchikusan kapcsolódnak egymáshoz a fejemben. Az is igaz, hogy ha egy rendezővel többet dolgozom, egyre organikusabb a közös gondolkodás. A fő cél megpróbálni egy színházi előadás ritmusát, tempóját, idejét valamilyen arányrendszerben elképzelni, és ehhez rendelni képi megoldásokat. Hogy ezeknek mi a forrása, azt nem feltétlenül tudom megmondani. Nyilván van egy ízlésem, vannak anyagok, formák, fénykonstrukciók, amik vonzanak. Ahhoz, hogy tőlem „rendelni”

▶ lehessen, meg kell értenem azt, amit csinálunk. El kell tudnom magyarázni az alkotótársaimnak, hogy mi a színpad gondolata, nekik pedig érteniük és szeretniük kell azt. A kétoldalú egyezség az ideális: ha kitalálok valamit, amit valaki megért, és utána ő is akarja, azzal a magam számára is hitelesítem a gondolatot.

AM: Szeretek művészeti alkotásokból táplálkozni, egy-egy darabnál beúsznak a régen ismert képek. Van úgy, hogy ez szerzői jogot is sérthet. Egy kortárs festő, az új Lipcsei iskola tagja, Ulf Puder két festménye óriási makettként jelent meg az Operaház színpadán Haydn *Orfeusz és Euridiké*-jében: egy leszakadt vonat egy kettétört híddal. Úgy éreztem, tudnia kell erről, értesítettük, és eljött megnézni az előadást. Más dolog a másolás.

Amikor a Magyar Rádió 14-es stúdióját másoltuk az Örkény Színházban a *Mi történt, miután Nóra elhagyta a férjét* című előadásban, kaptunk a Rádiótól speciális bútorokat, maradék akusztikus burkoló lemezeket. A színpadon a falakkal határolt tér folyamatosan változtatta az alakját. Anna Viebrock világhírű tervező utólráhetetlen módszere, hogy valóságos, létező belső tereket rak színpadra titokzatos módosításokkal. Ez a gondolkodás világszerte elterjedt az utóbbi évtizedekben. A Radnóti Színház *Medeájának* díszlete egy szovjet laktanya kultúrtermének másolata volt.

DB: A Katona József Színházban az *Extázis* egy nagyon jellemző budapesti lakásalaprajzot követ: a kétszobás lakás hallal minden bérházban megtalálható. Volt egy lakás, ahol több impró is csináltunk, abból inspirálódtunk. A festménykölcsönzésről jut eszembe: az *Extázis* díszletében ott van a Képzőre pár évvel fölöttem járt Gresa Márton *Love your problems* című képe. A műalkotás az előadás szellemiségével analóg módon bekerül a térbe, izgalmas egy létező műtárgyra színpadi kontextusban tekinteni. Nekem főleg Katrin Brack és Bert Neumann jelent fontos inspirációt a nagy német tervezők közül. Színházban Philippe Quesne, az FC Bergman és a Studio Dries Verhoeven hat erősen. Sokáig nagyon meghatározó volt Thomas Demand. Ez egy bonyolult művészeti praxis, ami nagyon hasonló a színházi munkához. Az ő gondolkodása a modellt fogalmáról alapvetően fontos számomra. Szerintem a színházi díszlet is egy modell, az előadás világának modellje.

Kompromisszumok, mennyiség

AM: Természetesen nem mindegy, hogy kicsi, fekete teremben, vagy egy Fellner-Helmer-féle nagy

Varga Zsófia – Tarnóczy Jakab: *Extázis*, Katona József Színház, 2023, Devich Botond díszlete

Fotó: HOPKIN JUDIT

színházban tervez az ember. De közben valahol mégsem számít, hiszen az adottságokon nem tudsz változtatni. Azt kell szeretni, ami ott van, és elsősorban a feladat diktál. Neked hány tervezésed van egy évadban?

DB: Ebben az évadban öt. Ez bírható mennyiség, amit szívesen csinállok, főleg, ha jók a munkák. Minél több van ebből külföldi színházakban, annál kisebb az anyagi kényszer.

AM: Úgy emlékszem, a pályám kezdetén mélysegesen alábecsülték a színházak ezt a területet. Kell egy pár bútor és valami fal, ajtóval. Mostanra mintha javult volna a helyzet, ha fizetésben nem is, de a tervezők megbecsülésében van fejlődés.

DB: Lehet, hogy rugalmasabb a rendszer, mint korábban volt. A színházak ugyanakkor nem hoznak olyan helyzetbe, hogy tervezhetővé tegyék a náluk végzett munkát. Ha én rakom össze azt, vagyis kifejezetten kérem, hogy tartsanak egy bizonyos ritmust, általában nyitottak rá, de maguktól nem szorgalmazzák.

AM: A kezdetekről vannak rossz emlékeim, de jó is eszembe jut. Azt hittem, hogy amikor azt mondom Nyíregyházán, hogy itt majd két hattyú átúszik jobbról balra, akkor kiröhögnek, de ehelyett azt mondták, rendben. Míg egy építészeti tervtanácson meg kell indokolni mindent, beszédet kell mondani, hogy mit miért csinál az ember, a színházak részéről szinte soha senki nem szólt bele, hogy mit tesz az színpadra. Az apparátus törődik a pénzzel, a felépíthetőséggel, de egyébként szabad kezem van.

Színész a térben

AM: Hogy foglalkozom-e a színésszel tervezés közben? Ha az ember ismer és szeret egy színészt,

az különleges helyzet. Jól esik és gondolkodok rá, hogy a teste-lelke ott van a színpadon. Természetesen a díszletben létező emberre mindig gondolni kell.

DB: Persze, hogy foglalkozom a színésszel, ez az egyik inspiráló pont a szöveg, a zene és még több más dolog mellett. Ezeknek a viszonyát én teljesen mellérendelt módon látom, de az, hogy ki lesz majd benne, mindig nagyon fontos.

AM: Abban persze nagy különbségek vannak, hogy az élő embernek miket kell csinálnia a térben. Volt olyan előadás, amelyiknél számon tartottam, mikor játsszák, és mindig imádkoztam, hogy le ne essen senki.

DB: Nekem is volt néhány olyan munkám, ami a színészek mozgáskészségére alapozott. A legveszélyesebb ilyen szempontból talán a tatabányai *A revizor* volt, amiben egy organikus, lejtős felületen, „légyapíron” ragadós cipőkkel jártak. De az biztos, hogy engem mostanában jobban érdekel, hogyan léteznek vagy játszanak a színészek természetesen az általam tervezett térben, mint az, hogy milyen ellenálló közeget terveznek nekik.

A három legfontosabb munka

AM: Én két olyat tudok mondani, ahol maradéktalanul elégedett voltam az eredménnyel. Az egyik Britten *Szentivánéji álma* a Szegedi Nemzeti Színházban. Szintén Szegedhez kötődik a másik: Hans Henny Jahnn-tól a *III. Richárd megkoronázása* a Régi Zsinagógában.

DB: Nem akarok most ilyet mondani. A következő három lesz az.

AM: Szép, jövőbe mutató válasz.

Koncert- és színháztechnikától ...

EVENTIONS PRODUCTS BV

... a kinetikus installációkig

Segítünk kibontakoztatni a kreativitást: PC-alapú vezérléstechnika a Beckhofftól

A Beckhoff által kínált PC-alapú automatizálás univerzális, széles határok között skálázható megoldásokat kínál a színpad-, színház- vagy koncerttechnikában, a filmstúdiókban, élményparkokban vagy 4D/5D-mozikban alkalmazott speciális effektusok, illetve épületautomatizálási rendszerek számára. A Beckhoff sokrétű termékpalettája a legkülönbözőbb feladatok ellátására alkalmas, segítségével az alkotók kreatív elképzeléseit könnyedén valóra lehet váltani. A kreatív ötletek a bevált vezérlési technológiák – hangtechnikához vagy multimédiás alkalmazásokhoz használt interfészek, valamint integrált DMX, Art-Net™, sACN, PosiStageNet, SMPTE Timecode és Audio támogatás – segítségével közvetlenül megvalósíthatók. Az eredmény egy olyan precízen testre szabott és integrált vezérlőrendszer, amely lehetővé teszi bármely kreatív színpadi ötlet megvalósítását.

Scenelje be ha bővebb
információt szeretne a
szórakoztatáspárban használt
PC-alapú vezérlésről

New Automation Technology

BECKHOFF

Madame Tussauds Budapest

Függönyök a tökéletes kiegészítők egy installációhoz

A fővárosi attrakció 51 közismert nemzetközi és magyar személy megszólalásig élethű viaszfigurájával várja a látogatókat, akik 17 magyar vonatkozású hírességgel is találkozhatnak itt. A figurákhoz tartozó installációk elkészítésében kaptunk közreműködői megbízást; a kiállítás négy installációjába kellett függönyt készítenünk. A következő hírességek diorámájában működött közre a GÉPBÉR-Színpad Kft: Liszt Ferenc, Munkácsy Mihály, Harry Houdini.

Nagyszerű és komplex feladat együttműködni a többi szakági tervezővel, kivitelezővel úgy, hogy a végeredmény harmonikus összképet adjon. Ugyanakkor kihívást jelentett, hogy az összes szakággal egyszerre kellett dolgoznunk, ami a textíliák védelme szempontjából egyáltalán nem volt könnyű feladat. A függönyök tervezését és varrását megelőzően az anyagok kiválasztása több hónapot vett igénybe. Nagyon sok függönyanyag-mintát tekintett meg a megrendelő. Több installációban kézi varrást kellett alkalmazni, ami megnövelte a gyártási időt.

Egy projekt esetében sokat jelent, hogy a korábbi tapasztalatainkra tudunk építeni, azokból tudunk meríteni, viszont a Madame Tussauds Budapest esetében – bár ez is egy építési helyszín, ahol el kell helyeznünk az installációkat – ez korántsem volt egyszerű, tekintettel arra, hogy Magyarországon nem volt még példa ilyen típusú múzeum nyitására. Így azokat az extrákat, amelyek az anyagainkhoz hozzáteszik azt a pluszt, amitől a GÉPBÉR-Színpad

Kft. munkái kiemelkedők tudnak lenni, itt egy magasabb kreativitás szintjén kellett megoldanunk, ami – reményeink szerint – maradéktalanul sikerült. A takarások, függönyök varrására végül néhány hét állt rendelkezésre, ez idő alatt többször voltunk kint a helyszínen megfigyelni a kiállítás építését, hogy le tudjuk követni a változtatásokat. A helyszínen szerzett és rendszeresen frissített információkat felhasználva módosítottunk varrodánkban a kész termékek elkészítésén, viszont a

váratlan feladatok megoldására nagyon rövid idő állt rendelkezésre, ezért több szakági kolléga is részt vett a kihívások megoldásában.

A jogtulajdonos Merlin Entertainments és a Dorottya Experience Kft. együttműködésében lét-

rejött turisztikai attrakció interaktív és ikonikus környezetben, hihetetlenül élethű ábrázolással mutatja be a nemzetközi és magyar hírességeket, az A-listás zenei- és sportlegendákat, valamint a világ híres vezetőit megjelenítő viaszfigurákat.

Forrás:

A Madame Tussauds Budapest hivatalos weboldala

A Madame Tussauds több mint 250 éve invitálja az embereket a vörös szőnyegre, hogy közelebb kerülhessenek az általuk csodált, vagy éppen rettegett személyekhez. A világ legfontosabb turisztikai célpontjaiban található több mint 22 látnivalóval a vállalat elkötelezte magát, hogy látogatók millióinak lehetőséget adjon, hogy az A-listáktól a zenei legendákig, a sporthősökig és a hírhedt világvezetőkig mindenkivel személyesen megismerkedhessenek. Ma is egy generáció globális ikonjaival dolgoznak együtt, hogy lenyűgözően élethű figurákat alkossanak, és olyan izgalmas, interaktív élményeket kínáljanak, amelyekkel a látogatók a lehető legközelebb érezhetik magukat a hírnévhez.

Hírek a hazai színház világából

Pogány Juditot választották a Nemzet Színészenek

A magyar színművészet, a nemzeti színjátszás fejlesztése, népszerűsítése, a nemzeti irodalom tolmácsolása és a magyar nyelv ápolása terén nyújtott kimagasló tevékenységért kaphatja meg a Nemzet Színésze címet az a művész, akit a cím viselői maguk közé választanak. A címet egyszerűre legfeljebb tizenketten viselhetik, és ha közülük valaki elhalálozik, a cím többi birtokosa dönti el, ki kerülhet a megüresedett helyre. Pogány Juditot a 2023. november 18-án elhunyt Csomós Mari helyére választották.

Arany Medál Díj

A kulturális közönségdíj ünnepélyes átadásán hat kategóriában tüntették ki a művészeket. Arany Medál Díjat vehetett át **Esztergályos Cecília, Jordán Adél, Sodró Eliza** és **Trill Zsolt** színművész.

Domján Edit-díj

A Domján Edit díjat 2023-ban **Kiss Diána Magdolna**, a Vörösmarty Színház művésze vehette át az alapítvány kuratóriumától.

Ruttkai Éva-émlékgyűri

A Vígszínház társulatának titkos szavazása alapján *Az üvegcipő* és a *Pinokkió* című előadásokban nyújtott alakításaiért **Waskovics Andrea** színművész érdemelte ki 2023-ban a Ruttkai Éva-émlékgyűrit.

Páger Antal-színészdíj

A díjat Farkas Éva Erzsébet, Makó polgármestere adta át. A makói képviselő-testület civil kezdeményezésre 2001-ben döntött az elismerés alapításáról. A díjat minden esztendőben az a színész érdemli ki, aki a kuratórium döntése szerint a leghűségesebb a makói születésű Páger Antal szellemi örökségéhez, és játékára jellemző a págeri hitelesség és eszköztelenség. Az elismerést 2023-ban **Lukács Sándor** vehette át.

Artisjus Előadói Díj

Lázár Balázs és **Tallian Mariann** színművészek, írók Artisjus Előadói Díjban részesültek. Ők ketten 2004 óta hoznak létre versszínházi előadásokat magyar költők műveiből, és népszerűsítik a magyar költészet kincsét határon innen és túl a „Ketten a versben” művészeti formáció keretében. Lázár Balázs az Örkény István Drámaírói Ösztöndíj kuratóriumának tagja, a Színház- és Filmművészeti Egyetem dramaturg osztályainak tanára,

számos szakmai elismerés birtokosa. Tallian Mariann a Magyar Írószövetség választmányi tagja, hat ifjúsági kötet szerzője, az Olvasat.hu irodalmi portál állandó publicistája, szintén több szakmai elismerés birtokosa.

Sarajevo Fest

Urbán András rendező munkássága állt a 2023. november 26. és december 2. között 5. alkalommal megrendezett sarajevói színházi fesztivál, a Sarajevo Fest középpontjában. A szemlével egy időben nemzetközi színházi fórumot is tartottak, amelyen több mint 30 európai rendező, producer és színházi vezető vett részt.

Debreceni drámapályázat

Drámapályázatot hirdetett a magyar kultúra napján a debreceni önkormányzat és a Csokonai Nemzeti Színház annak emlékére, hogy 175 évvel ezelőtt, 1849-ben Debrecen az ország fővárosaként a szabadságharc ügyének élére állt. Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc a magyar történelem egyik legmeghatározóbb fejezete, nemzeti identitásunk alapköve, s az idén ünnepeljük a 175. évfordulóját. Az országgyűlés 1849. április 14-én a debreceni Református Nagytemplomban mondta ki Magyarország függetlenségét, a Habsburg-Lotaringiai-ház trónfosztását, és ekkor választották kormányzó elnökké Kossuth Lajost. A történelmi évforduló alkalmából, Debrecen kezdeményezésére és támogatásával, a Csokonai Nemzeti Színház drámapályázatot hirdetett. Az évfordulás pályázat célja, hogy olyan új, magyar nyelvű művek születésenek, amelyek bemutatják a „szabadság őrvárosának” történelmi időszakát. Pályázni lehet minden műfaji megkötés nélkül olyan saját magyar nyelvű színpadi művel vagy darabtervel, amely még nem jelent meg, nem mutatták be színpadon, nem nyert díjat korábbi pályázatokon. Pályázni **2024. június 30-ig** lehet, a pályamunkákat ötfős szakmai zsűri értékeli. Az eredményhirdetés 2024. őszén, a Csokonai Színházban, a VII. Magdafeszt keretében lesz.

Életének 78. évében elhunyt Benedek Miklós

A Nemzet Színésze címmel kitüntetett, Kossuth- és Jászai Mari-díjas színész, színházi rendező, érdemes és kiváló művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja élete végéig színpadon állt.

Benedek Miklós 1946-ban született Budapesten. A Színház- és Filmművészeti Főiskolán Szinetár Miklós osztályába járt, 1965-ben egyik

osztálytársával, Vallai Péterrel megnyerték a *Ki mit tud* paródiakategóriáját. 1969-ben diplomázott, majd a Nemzeti Színházhoz szerződött. Ő volt a szellemi atyja a *Budapest Orfeum* című zenés produkciónak, amelyet 1979-ben Császár Angelával és Szaecsvay Lászlóval közösen hoztak létre. A legendás előadást különböző színpadokon csaknem négyszázszor játszották el egy évtizeden át, és bejárták vele a világot is. 1983-tól húsz évig volt a Katona József Színház, majd 2002 és 2009 között az új Nemzeti Színház tagja. 1992-től 15 éven át oktatott a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. A kilencvenes években a Magyar Színészakadémiájának ügyvivője, 2017 óta az Orlai Produkciós Iroda társulatának tagja volt. Szabadúszó művészként az ország szinte minden színházában játszott vagy rendezett.

Életének 57. évében elhunyt Bajomi Nagy György

A Nemzeti Színház Stúdiójában töltött két év után végezte el a Színház- és Filmművészeti Főiskolát 1992-ben, Huszti Péter osztályában. Pályáját Nyíregyházán kezdte, majd a Pécsi Nemzeti Színházban játszott egy évtizedig, azután szabadúszó korszak következett. Játszott a Nemzeti Színházban, majd a szombathelyi Weöres Sándor Színház tagja lett. Székely Csaba *Vitéz Mihály* című színdarabjának főszereplőjeként díjat vehetett át a POSZT-on, valamint a nyári Városmajori Színházi Szemlén. A Thália Színház Humorfesztiválján 2015-ben a zsűri különdíját kapta. A Jászai Mari-díjas színész az Örkény István Színház társulatának tagja volt.

Elhunyt Szilágyi Mária színházi producer, dramaturg, szerkesztő

Szilágyi Mária sokoldalú színházi ember volt, többek között kortárs német darabok fordítója, a Kortárs Dramafesztivál alapítója és igazgatója, a Színházi Dramaturgok Céhének tagja. Munkásságának középpontjában a kortárs dráma és színház népszerűsítése állt, elvülhetetlen érdemei vannak a magyar és nemzetközi színházi színtér közötti hidak építésében.

Elhunyt Szurdi Miklós színész, rendező

A Színház- és Filmművészeti Főiskolán előbb színész, majd rendező szakos diplomát szerzett. 1969–1970 között filmgyári asszisztens volt. 1975–1979 között Kecskeméten a Katona József Színház, majd 1979–1982 között a Szolnoki Szigligeti Színház rendezője volt. 1982-től a Nemzeti Színház tag-

▶ ja volt. 1983-tól a MAFILM és a Magyar Televízió rendezőjeként játékfilmeket, tévéfilmeket és tévésorozatot rendezett, emellett színházakban is dolgozott. 2003 és 2008 között a székesfehérvári Vörösmarty Színház igazgatója volt.

Elhunyt Györgyi József színművész

1968-tól 1972-ig művészi munkát végzett a Honvéd Művészegyüttesben. 1972-től a kecskeméti Katona József Színház bonvivánjaként jelentős szerepeket játszott. 1974 és 1977 között a debreceni Csokonai Színház tagja volt, itt énekelt először operában. 1977-ben szerződött a győri Kisfaludy Színházhoz. A Győri Nemzeti Színház tagjaként számos operában játszott, és prózai szerepekben is láthatta a győri publikum. Munkásságával kiérdemelte a Győr Művészetéért díjat, valamint a Győri Nemzeti Színház örökös tagjának választották.

Elhunyt Barkó György színművész

Barkó György 1954-ben végezte el Kolozsváron a Szentgyörgyi István Színművészeti Intézetet. 1988-ig volt a Kolozsvári Állami Magyar Színház tagja, Harag György társulatának vezető színé-

sze. 1989-ben települt át Kolozsvárról Pécsre, és nyugdíjazásáig a Pécsi Nemzeti Színház tagja volt. Színpadi munkái mellett sok filmszerepben is láthatta a hazai közönség.

Elhunyt Menkó Terézia, az egri Gárdonyi Géza Színház örökös tagja, egykori gazdasági igazgatója

Menkó Terézia színházi munkáját 1983-ban az Agria Játékszínben kezdte gazdasági vezetőként. Az 1987/88-as évaddal újjalakuló egri társulatban gazdasági igazgatóként dolgozott 1997-ig. A 2001/2002-es színházi évtől csatlakozott újra a társulathoz, először gazdasági tanácsadó, majd ügyvezető igazgató lett. Munkáját 2007-ben Bánffy Miklós-díjjal jutalmazták.

Elhunyt Csíky András színművész

A Kossuth- és Jászai Mari-díjas, UNITER-életműdíjas színművész a 20. század második felének egyik legmarkánsabb erdélyi magyar színészegyénisége volt. 1930-ban született Székelyudvarhelyen, tanulmányait Kolozsváron végezte 1949 és 1953 között a Szentgyörgyi István Színművészeti

Intézetben. Alapító tagja és vezetője volt a Nagybányai Állami Színház magyar tagozatának, majd a társulat Szatmárnémetibe költözése után a Szatmári Állami Magyar Színháznak (később Északi Színház) volt tagja, 1960 és 1969 között igazgatója. 1977-től a Kolozsvári Állami Magyar Színház tagja, örökös tagja volt. Később a Szatmárnémeti Északi Színház Harag György Társulata is örökös tagjává avatta. Emlékezetes alakításai között megtalálható az egyetemes drámairodalom nagy szerepeinek egész sora. Jelentős alakításai román és magyar filmekben egyaránt láthatók. Az 1990-es rendszerváltás után a kolozsvári magyar nyelvű színész-képzés egyik újraindítója, éveken át a Babes-Bolyai Tudományegyetem Színházi Tanszékének tanára volt. 2001-ben Jászai Mari-díjjal, 2008-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével tüntették ki. 2020-ban elnyerte a Színházi Kritikusok Céhének életműdíját és a Kallós Zoltán Külhoni Magyarsáért díjat, a Magyar Művészeti Akadémia Színházművészeti-díjjal tüntette ki. 2021-ben Kossuth-díjat kapott.

Íme a **DM7 széria**, a Yamaha legújabb digitális keverőpult családja!

- 120/72 input
- 48 mix-bus
- 12 mátrix
- 2 stereo bus
- 144 in/out interfész
- 18 in/out USB interfész
- Fizikai IO.: 16/32 in, 16 out
- 96kHz
- 64 csatornás Dugan Automixer
- 2x12,1" + 7" érintőkijelző (DM7)
- Beépített redundáns tápegység
- DM7 control kiegészítő vezérlő modul (külön megvásárolható)
- Broadcast csomag (külön megvásárolható)
- Theatre csomag (külön megvásárolható)

Kérj tőlünk időpontot bemutatóhoz:
info@intertongroup.com

INTERTON Egyetem 2023

November 23-án került megrendezésre az *INTERTON Egyetem MIAMI* Budapesten, a *Rubin Hotel*ben. Idén minden előadás a mesterséges intelligencia témaköréhez kapcsolódott. Dél előtt az audiovizuális szegmens és a mesterséges intelligencia kapcsolatát érintő előadásokat láthatták a résztvevők, délután pedig a mesterséges intelligencia lehetőségeiről, előnyeiről és esetleges veszélyeiről szölk az előadások.

Balogh Géza, az INTERTON Group ügyvezető igazgatója az INTERTON Egyetem rendezvényén

Az eseményt csakúgy, mint eddig minden INTERTON Egyetemet, idén is **Bogár István**, az INTERTON Group marketing menedzsere konferálta, aki bevezető szövegében azt is elmondta, hogy az INTERTON Egyetemek történetében soha nem fordult még elő olyan, hogy egyetlen témakör köré csoportosul minden előadás. Ám idén megtört a jég, a mesterséges intelligencia ezt is felülírta. Ezután **Balogh Géza**, az INTERTON Group ügyvezető igazgatója mondta el köszöntő beszédét, melyben többek között az is elhangzott, hogy miért a mesterséges intelligencia köré épült föl az idei INTERTON Egyetem előadásosokra.

Dr. Huszty Csaba (ENTEL Műszaki Fejlesztő Kft.) *Mesterséges intelligencia az építészeti akusztikai tervezésben* címmel tartott előadást, többek között azt is elmondta, hogy az első mesterséges intelligencia modell, amit tervezésre készítettek és használtak, éppen tíz évvel ezelőtt készült el, és egy zajmodelllezési feladatról szólt. Ezután **Koscsó Ferenc** következett, aki a *Mesterséges intelligencia*

használat a hangfelvételek készítése és masztrelés során címmel tartott előadást. Mondandójában arra fókuszált, milyen módon segítheti azokat a mesterséges intelligencia, akik professzionális módon zenekészítésből, zene előadásból vagy hangfelvétel-készítésből élnek.

A délelőtti program utolsó előadója **Bedzsula Ádám** volt, ő *Az androidok álmodnak elektronikus bányákkal!* címmel tartott előadást, amely a képi tartalmakra fókuszált. A nézők látványos videó segítségével láthatták, hogyan generál képet a mesterséges intelligencia egy zenei alapra, és arról is megtudhattak részleteket, hogy már az emberi civilizáció hajnalán felmerült annak az igénye, hogy az ember olyan alkotásokat, gépeket hozzon létre, ami az ő elméjének megfelelően működik. Ezen felül számos érdekes és innovatív, mesterséges intelligenciára épülő program is bemutatásra került.

A délutáni előadók sorát **Dr. Rab Árpád** nyitotta, aki *Értékválasztások, kihívások és sikerek* címmel tartott olyan frenetikus előadást, amit szünni nem

akaró tapssal jutalmazott a közönség. A bemutató segítette megérteni, miről is szól a mesterséges intelligencia, hogyan közelítsünk hozzá, és mit tudunk kihozni belőle.

Ezután **Dr. Mérő László** *A mesterséges intelligencia közeljövője – avagy: a bunyó folytatódik* című előadása következett, amelyből többek között azt is megtudhattuk, hogy Mérő László már több mint 40 évvel ezelőtt komolyabban foglalkozott a mesterséges intelligenciával, illetve mi volt a legnagyobb tévedése, amit írásba adott ebben a témakörben.

A rendezvényt egy kerekasztal-beszélgetés zárta, melyben Bombera Kriszta moderátor Mérő Lászlóval és Rab Árpáddal beszélgetett. A főbb témakörök közé tartozott, hogy segíthet-e a mesterséges intelligencia jobb emberekké válnunk, jobb közösségekben jobban együttműködni egymással. Nagyon izgalmas és érdekes beszélgetés tanúi lehetünk az érdeklődők, olykor provokatív kérdésekkel fűszerezve.

ISE 2024 – Barcelona, a szívem közepe

No nem az Integrated Systems Europe (ISE) kiállítás miatt, bár ez a város iránti rajongásom szintén egy kiállításához kötődik. Még az elmúlt évszázad '80-as éveinek derekán Magyarország volt a díszvendége egy barcelonai általános kereskedelmi kiállításnak, és akkori Tungstramosként én voltam a felelőse a magyar standon naponta megtartandó többszöri divatbemutató fényeinek. Építéssel és bontással együtt három hetet töltöttem e csodás katalán városban, és mindig is visszavágytam ide. Nem meglepő tehát, milyen örömmel fogadtam, hogy néhány éve az ISE kiállítás Amszterdamból áttette székhelyét Barcelonába.

Idén is nagyon vártam már a január végét, hogy ott lehessünk újra, és a kiállítás mellett a városban is felüdülhessünk esténként... A 20. alkalommal megrendezett kiállítás számomra nagy meglepetést nem hozott, de nem is könnyű ilyen óriási felhozatal mellett felfedezni az újdonságokat. A kiállításon majdnem 1400 kiállító várta a látogatókat, több mint 66 000 négyzetméteren, ez 25%-os bővülés az egy évvel korábbi kiállításához képest.

Minden területen óriási volt a felhozatal, és jól látszik az a tendencia, hogy a professzionális világítástechnikai cégek is egyre nagyobb erővel jelennek meg itt, a frankfurti Prolight + Sound kiállításról lassan áttéve a megjelenésük súlypontját ide. Ugyan idén még csak a legkisebb pavilont foglalták el a Lighting & Staging tematika kiállítói,

Fotók: Böröcz Sándor, Művész Gabo

de itt-ott már átszivárogtak más pavilonokba is, és biztosra vehetjük, hogy jövőre nagyot nő a kiállítási területük. Újdonságokat most még nem időzítettek ide a nagyobb gyártók, de biztos vagyok benne, hogy ez is hamarosan megváltozik.

A legnagyobb területtel a négy pavilont felölelő „Multi Technology” tematika jelent meg a kiállításon, ahol az AV-rendszerek minden válfaja megtalálható volt. Feltűnő volt, hogy aki csak tehette, áttetsző (transzparens) LED-paneleket, falakat mutatott be – némelyiket egész ötletes prezentációval. Az LG standján kicsit olyan érzésem volt, mint

a divatbemutatókon, ahol általában a hajmeresztő koncepciók a nyerők. Náluk a motoros mozgatószű LED-modulokból álló falnál volt hasonló érzésem.

Jól látszott, hogy a kínai gyártók nagy tömege is kezd csökkenni, mostanra egyre kevesebb a kis standdal rendelkező „no name” kínai cég, inkább a stabilan évek óta nagy standdal rendelkező jobb gyártók uralják a mezőnyt náluk. Persze felfedeztünk – gondolom – állami támogatással kiállító kis cégeket is, ahol a kiállítók inkább szinte aludtak, mobiloztak, mintsem a látogatókkal törődtek. Vices volt látni azt a kis, talán 12 négyzetméteren

kiállító kínai céget is, amelyik bátran írta ki magáról: „A világ vezető LED display gyártója”.

A rendszerintegrálásban érdekelt szakemberek nyugodtan elveszhetnek sok-sok órára az elképesztő felhozatalú Smart Building, Smart Home, és az ezeket profi AV-technológiákkal ötvöző standok rengetegében. Aki megfáradt a sok gyaloglásban, válogathatott a rengeteg szakmai előadás, továbbképzés között, melyek egy része ugyan fizetős, de a másik része ingyenes volt. A pihenésre még a drón aréna nézőtere is alkalmas lehetett, ahol szakmai előadásokat és látványos bemutatókat láthattunk.

Mire eljött a délután 16 óra, addigra mind a kiállítók, mind a látogatók elfáradtak, kitikkadtak, és a legtöbb standon jöhetett a sörrel, borral bélelt „happy hour” – ez a jó szokás hál’ Istennek legálább átszivárgott ide Frankfurtból, csakúgy, mint az ingyenes négynapos városi utazási jegy.

Barcelona ismét nem okozott csalódást. Rengeteg élmény, sok szakmai találkozó, kitűnő hangulat, és ehhez még remek idő is társult. És persze ellenőriznünk kellett, hogy jól halad-e a Sagrada Familia építése, emelkedik-e szépen a 170 méteres magasságával majdan a világ legmagasabb templomtornyává váló középső Jézus-torony? Az én szempontomból az ISE kiállítás a legjobb helyre érkezett, hiszen itt minden évben a múlt találkozik a jövővel.

Böröcz Sándor

ISE 2024

Előbálozóként érkeztem a barcelonai Fira-ba, így, bár a kezdeti beléptetési mizéria és a frankfurti Prolight + Sound hanyatlása okozta általános apátia miatt némileg szkeptikusan, de mégis izgatottan léptem be a kiállítás 4-es csarnokába. Telefon elő, official app megnyit, lássuk a térképet.

Felkészülten érkeztem. Már nem úgy felkészülten, hogy előre kinyomtattam volna a belépőmet (ez kifejezetten röhejesnek érzem 2024-ben, egy „integrált rendszereket” felsorakoztató kiállításon), hanem úgy, hogy a meglátogatni kívánt kiállítókat előre elmentettem az ISE hivatalos oldalán regisztrált fiókomba, hogy ne a teljes káosz, hanem vezérelv mentén induljak neki a túrámnak. Jó kis terv, gondoltam, de az integrált rendszerek a szemem előtt dezintegrálódtak, amint az applikációba belépve, az ISE kontómmal az előzetesen nagy gonddal megkomponált listám hült helyét találtam csak. Szóval az a helyzet, hogy az a lista csak böngészőben jelenik meg, az applikáció egy másik, attól a listától teljesen független listát készít. Van még hova fejlődni, na. Sebaj, nem engedtem, hogy kedvem szegje ez a kis malőr, és nyakamba vettem a kiállítást.

A jó

A pezsgés, az embertömeg, a temérdek kiállító eszembe juttatta, hogyan is néz ki egy szakmai kiállítás, amikor komoly iránta az érdeklődés. A Lighting & Staging stand kiállítói felhozatala közelít a kizárólag ezzel a szakmával foglalkozó kiállítósokéhoz, nem is volt elég ez az egy csarnok ahhoz, hogy mindenkit itt helyezzenek el, többeknek máshol kellett helyet keresni. Igaz ez a standok minőségére is: bár még nem olyan kaliberű egy Ayrton fényshow, mint Frankfurtban, de szégyenkezni, úgy gondolom, senkinek sem kellett. Csak idő kérdése, mikor növi ki magát az ISE ezen részlege a következő nagy európai szakmai expóvá. Offtopic, de kifejezetten üdítő volt a sok túlárzott vásári Bratwurst után egy viszonylag tisztességes pulled pork szendvicset enni az egyik kültéri fastfood standnál. Végül, de messze nem utolsósorban, Barcelona minden szempontból kitűnő helyszín, jó éghajlattal, kiváló, a szervezők jóvoltából 4 napig ingyenesen használható tömegközlekedéssel és számtalan programlehetőséggel a kiállítás előtti és utáni órákra is.

A rossz

A papír alapú beléptetést és a gyenguska applikációt már említettem (érzek is némi összefüggést a kettő között), ezeken kívül alapvetően pozitív élményeket szereztem. A csarnokokon belül néha nehézkes belőni, hogy pontosan melyik oszlopban

Fotó: BÓRÓZ SÁNDOR, NYÉLY GÁBOR

és sorban vagyunk, ami kicsit megnehezíti a kiállítók megtalálását, illetve a szakmai előadások helyszíneit is nehezebb megtalálni, mint kellene, de ezek a problémák pár perc figyelmes sétával a legtöbbször orvosolhatók.

A csúf

Hogy jól érzem-e magam Barcelonában négy napig? Naná. Hogy megfelel-e az ISE a szakmai elvárásoknak? Mi az, hogy! Hogy van-e létjogosultsága egy ilyen kiállításnak 2024-ben, és látni-e valódi újdonságot, innovációt? Erre már nem annyira egyértelmű a válasz. Népünk egyszerű „fényes” fia

pedig a nyolcadik ugyanolyan LED PAR és robotlámpa után megtekintheti a nyolcadik ugyanolyan LED-falat, DS-kijelzőt, digitális táblát, online konferencia- és okosothon-rendszert is. Folyamatosan bombázzák az embert az ingerek, de közben vadászni kell a valóban érdekesre, a valóban újítóra. Fura kettősség ez. Az AI és az azon alapuló nyelvi modellek, kép- és videógenerátorok nem-hogy az ajtón kopogtatnak, de az utóbbi egy évben egyenesen ránk rúgták az ajtót. Ennek ellenére alig néhány kiállítónál lehetett látni ezzel kapcsolatos terméket, szolgáltatást. Talán jövőre.

Nyély Gábor

Ha könnyű lenne, bárki meg tudná csinálni...

...szokták mondani, kicsit csúnyább kifejezéssel. Viszont ami igaz, az igaz, a megrendelő igényeit kielégíteni sokszor a legnehezebb, de leghálásabb feladat is egyben. A Madame Tussauds magyarországi múzeum nem véletlenül vált a legtöbb vizuális műszaki megoldást felsorakoztató helyszínné az összes ilyen létesítmény közül.

A fővárosi attrakció 51 nemzetközi és magyar közismert személy megszólalásig élethű viaszfigurájával várja a látogatókat, akik 17 magyar vonatkozású hírességgel is találkozhatnak. Ezen túl lenyűgöző vizuális élményt nyújt a látogatói számára, mellyel még emlékezetesebbé teszi a múzeumlátogatást.

A projekt során a GÉPBÉR-Színpad Kft. által az enteriőrbe integrált Digital Signage monitorokkal, LED-falakkal és LED-padlókkal a Madame Tussauds Budapest impresszív vizualitást nyújt a látogatóinak. A múzeum a főváros szívében, a Palazzo Dorottya csodálatos műemlék épületének alsó szintjén, 2000 négyzetméteren kínál egyedülálló élményt és szórakozási lehetőséget a nagyközönségnek.

A jogtulajdonos Merlin Entertainments és a Dorottya Experience Kft. együttműködésében létrejött turisztikai attrakció interaktív és ikonikus környezetben, hihetetlenül élethű ábrázolással

mutatja be a nemzetközi és magyar hírességeket, az A-listás zenei- és sportlegendákat, valamint a világ híres vezetőit megjelenítő viaszfigurákat.

Ahogy minden múzeumnál a legnagyobb figyelem a látványra összpontosul, ebben az esetben ez különösen érvényes, hiszen például egy rosszul megválasztott világítás elronthatja a várva várt élményt. A múzeum hatásvilágítását és fényvezérlését a Lysis-Project Kft. tervezte és telepítette, munkájuk tökéletes összhangban van az általunk telepített LED-falakkal, amelyek lehetővé teszik, hogy a viaszfigurák mögött háttérket, mozgó képeket jelenítsenek meg, így kiegészítik és kiterjesztik az installációk megjelenését.

A kivitelezés alkalmával beépített LED-falak a legújabb technológiával és kapcsolódó videóvezérlő szoftverekkel vannak ellátva, amelyek lehetővé teszik a tartalom könnyű és gyors frissítését. Így a Madame Tussauds Budapest látogatói tere könnyen alkalmazkodhat a különböző esemé-

nyekhez, ünnepekhez, vagy akár új viaszfigurák felvételéhez. A 6 különálló kijelző vezérlését a telephelyünkön raktuk össze, már a helyszíni telepítést megelőzően. Felprogramoztuk mindent előre, és teszteltük a vezérléseket működés közben.

Így, amikor a helyszínen az adottságok lehetővé tették, már tudtuk telepíteni a vezérlést a szerverteremben, amely rendszerré állt össze. Előny, ha a processzorokat felprogramozva helyezük el a végleges helyükön: képesek azonnal jelet adni, így a LED-falak telepítésénél rögtön tartalmat látunk.

Az elvárások között szerepelt, hogy legyen a látogatói térben olyan vizuális megjelenítő, amely érzékeli a látogatók lépéseit, és ennek megfelelően effektjezi a megjelenő képet vagy videót (például mintha a látogató vizen járna). Ezt úgy oldottuk meg, hogy nagy felületű érintésérzékeny LED-padlót telepítettünk, melyre egyedi grafikai engine fejlesztést eszközöltünk. Az effekt létrehozására

külön grafikai layert használunk, amely független az eredeti képtől vagy videótól.

Komoly kihívás volt az is, hogy a létesítményben üzemelő LED-falakat és LED-padlókat meghajtó különböző LED-processzorokat egységes rendszerbe illesszük. A feladat megoldására fejlesztettünk ki egy egyedi vezérlő rendszert, amely szoftver- és hardverelemekből áll össze. Ez a rendszer vezérli az összes különböző LED-processzort, összehangolja és figyeli a működés minden paraméterét. Bármilyen hiba esetén értesítést küld a grafikai vezérlőrendszer felé, valamint egyéb, a működésben nélkülözhetetlen feladatokat lát el.

Telepítettünk az előtérbe egy 3x2-es TV-falat, amit speciális, a helyi feladatokhoz fejlesztett és optimalizált vezérlőrendszerrel láttunk el. A TV-fal mindegyik eleme 4K felbontással üzemel, így a teljes fal felbontása 11500x4320 pixel. A vezérlőrendszer ezen a felületen bármilyen elrendezésben valós időben képes megjeleníteni az információkat, dinamikus vagy statikus tartalmakat, egy könnyen kezelhető, távolról is menedzselhető felületen. Újragondolást igénylő feladat volt, hogy az étterem helyiségében a kijelző falfelület kialakítása menet közben változott: a LED-kijelző modulok mennyisége nem, csak az elrendezésük. A LED-kijelző modulok úgy vannak legyártva, hogy minden kabinetnek megvan a saját térbeli pozíciója, a megfelelő pontokon csatlakozókkal ellátva. Már tartott a LED-kijelző modulok tesztelése a gyárban, amikor ezeket a csatlakozásokat át kellett tervezni. A gyártó rugalmas együttműködésének köszönhetően az átalakítás gyorsan megtörtént, és a helyszínen már könnyen ment az új elrendezés szerinti telepítés. A telepített LED-es kijelző felület tartalmaz ajtó miatti kivágást, 90 fokos sarokillesztést, sőt egy rejtett revíziós nyílást is takar. A revíziós nyílás a későbbi karbantartások elvégzéséhez elengedhetetlen.

A tervezés folyamatában Sandra Bullock viaszmásának rögzítése újszerű megoldást igényelt: egy 2,5 m széles és 2,5 m mély LED-padló közepére kellett elhelyezni és biztonságosan rögzíteni. Általában az aljzatba rögzítik a bábukat, ha ez nem lehetséges, akkor súlyokkal fixálják. Mivel Sandra Bullock szok-

nyában jelenik meg a kiállításon, ezért a súlyozás nem volt használható megoldás. És mivel egy működő LED-padlón van elhelyezve, így az aljzatba történő rögzítés sem volt járható út. Vagy mégis?

Figyelembe kellett vennünk, hogy mi az, amit a Madame Tussauds megenged és elfogad biztonságos rögzítésnek. Ezt követően a bábu nézési irányának és a LED-padlón belüli pozíciójának megfelelően kellett átfúrni a LED-padlót. A viaszbábut úgy tudtuk rögzíteni az általunk gyártott egyedi LED-padló tartószerkezetébe, hogy miután megvizsgáltuk az összes lehetőséget és mindenki elfogadta a bábu pozícióját, megtörtént a LED-padló rétegenkénti átfúrása. Szervizes kollégáink apró darabokra bontottak egy 250 mm széles és 250 mm magas LED-modult, majd mikroszkóp alatt, rétegenként haladtak át rajta. A fúrás következtében megsérült diódákat átforrasztották, így végeredményként egy működő, lyukas LED-kijelző modult kaptunk. Az egyedileg gyártott LED-padló tartószerkezetébe alumínium tömböt hegesztettünk, amely egy belső menetes hüvelyt kapott; ebbe lehetett biztonsággal rögzíteni Sandra Bullock élethű viaszmasát.

A GÉPBÉR-Színpad Kft. által a Madame Tussauds múzeumba telepített LED-falak méretei:

- ▶ 3 m széles és 3,375 m magas P1,875 mm-es felbontású, melynek a teljes felbontása: 1600 pixel (széles) × 1800 pixel (magas)
- ▶ 1,8 m széles és 4,05 m magas P1,875 mm-es felbontású, melynek a teljes felbontása: 960 pixel (széles) × 2160 pixel (magas)
- ▶ 15 m széles és 4,05 m magas P1,56 mm-es felbontású, melynek a teljes felbontása: 9600 pixel (széles) × 2592 pixel (magas)
- ▶ 39 m széles és 3,375 m magas P1,56 mm-es felbontású, melynek a teljes felbontása: 24 960 pixel (széles) × 2160 pixel (magas)

Az épület falaira lézer segítségével milliméter pontosan jelöltük, majd rögzítettük a LED-falak konzoljait. Ezt követően a szakkivitelezők elhelyezték az erős- és gyengeáramú kiállásokat. Ez után tudtuk felhelyezni a LED-kabineteket, amelyek már teljesen előre szereltek voltak, a LED-modulok kivételével; ezek tartalmazzák a fogadókárttyákat, a tápegységeket és a belső kábelezést a kabinetek között.

Amikor a kabinetek a helyükre kerültek, csatlakoztattuk az erős- és gyengeáramú kábeleket. Ezt követően megkezdődött a LED-modulok felhelyezése, aminek köszönhetően már kész képet is láttunk.

A LED LEG-ek számokban:

- ▶ 86 076 928 pixel jelenik meg összesen a kijelzőkön
- ▶ 205 négyzetméter LED-fal
- ▶ 19,25 négyzetméter LED-padló
- ▶ 381 darab CAT indító kábel a LED-falakhoz
- ▶ 112 darab áramindító kábel a LED-falakhoz
- ▶ 13 darab 4K felbontású tartalom

A projekt helyszíne:

Madame Tussauds Budapest, 1051 Budapest, Dorottya utca 6.

GÉPBÉR-Színpad

A LED-kijelzős felületek újgenerációs scenikai eszközök!

A LED-es eszközök idővezérelt (timecode) átállást is lehetővé tesznek!

#LED-fal

#LED-padló

#LED-poszter

Gyors átállás; átdíszletezés nélküli jelenetváltás!

Ha háttérként - akár a díszletbe építve - a LED-es eszközeinket használod, korlátlan látványt varázsolhatsz a színpadra.

 gepbersizinpad.com

 #GÉPBÉRSzínpad

Új zenepalota épül Prágában

A folyópartra tervezett Moldvai Filharmónia épülete az egyik legjobban várt prágai építészeti projekt, amely a következő évtizedekben készül el.

Prága városa a Prágai Tervezési és Fejlesztési Intézet (IPR Prague) együttműködve 2021 nyarán nemzetközi építészeti pályázatot hirdetett egy új, világszínvonalú koncertterem megtervezésére. 2022 májusában kiválasztották a győztest, a dán Bjarke Ingels Group stúdiót (BIG). A projekt egy kortárs zenei központot és egy egyedülálló „folyótól a tetőig” közteret egyesít a Prága történelmi központja közelében lévő folyópart utolsó üres telkén.

A nyertes tervezők részletes építészeti tanulmányt készítettek, amely a Moldvai Filharmóniát a folyóparttól a tetőteraszig kanyargó útként formálja meg. Mozgólépcső segíti a látogatók áramlását mind a belső, mind a külső térben. Az épület a közvetlen közelében lévő viadukt aluljárójának átalakításával kapcsolódik a környezetéhez. A Filharmónia a terület északkeleti sarkában kap helyet, nyilvános előcsarnoka egy tágas városi térre fordul. Az épületet körülvevő terek – az új városi tér, a közös utca, a viadukt és a vízpart – mind egyedi karakterrel rendelkeznek. „A Moldvai Filharmónia épülete úgy áll össze, mint egy kanyargó utazás a folyóparttól a háztetőig. A közönség áramlása és a kilátóteraszok egyesítik a prágai városi életet a belső zenével. Termei a látványra vannak kialakítva, a hangra vannak finomhangolva, és a funkcionalitás és az összekapcsolhatóság vezette a hangszerelést. Ebből a ritmikus struktúrából nyúlik ki

az oszlopcsarnokok és erkélyek szimfóniája mint a városi közösségi élet platformja. Az új Filharmónia expresszív, mégis pragmatikus, minden bizonnyal Prága egyik legfontosabb építészeti ikonja lesz” – mondta a tervezőcsapat vezetője, Bjarke Ingels.

A Filharmónia szabadon álló tömbje lehetővé teszi az épület több irányból való megközelítését és a környező városrészekkel való szoros kapcsolatát. Mivel közvetlenül a metró bejárata mellett helyezkedik el, a külső mozgólépcsők révén összekapcsolja a metró forgalmát a szabadon bejárható tetővel. Az előcsarnok nyilvános tereit nyugat felé a projekt során létesítendő térhez, déli oldalát

pedig a folyóhoz igazítják, pazar kilátást nyújtva Prága történelmi központjára.

A különböző méretű panelekből álló homlokzat alkalmazkodik a tető morfológiájához. A gránit a karakteres prágai járdaburkolatot idézi meg, a hullámzó üvegfal, amely egyszerre szolgál külső burkolatként és akusztikai elemként, tiszteletadás a Cseh Köztársaság gazdag üveggyártási öröksége előtt. „Folyékony geometriája” a Moldva folyóból merít ihletet, az épületben haladva számos pontról kilátás nyílik a folyóra.

Az épület szívében helyezkedik el a Nagyterem a szomszédos előcsarnokkal, ahonnan kilátás

nyílik Prága történelmi belvárosára. Mellette kap helyet a vízpartra néző Kamaraterem és a városra néző multifunkcionális terem. A nyilvános előcsarnoknak a térrel szomszédos, központi részében kávézót, üzleteket és kiállítóteret alakítanak ki. A Nagytermet összekapcsolt teraszok alkotják, így az 1800 ülőhely között vizuális és fizikai kapcsolat van. Ez az elv egységet teremt, miközben intim koncertélményt nyújt.

A Kamaraterem a többi zeneteremnél egy emellett feljebb helyezkedik el, így az előcsarnokból közvetlenül is megközelíthető. Ezt kisebb koncertekhez tervezték, de más rendezvényekhez is rugalmasan tud alkalmazkodni. Akárcsak a black-box-ként kialakított multifunkcionális terem, melynek belmagassága lehetővé teszi a különböző ülőhely- és színpadelrendezéseket. A teljes terem az előcsarnok felé nyitható, a két erkélyt a két oldalon lévő lépcsőházpár köti össze. A zenekari próbaterem kényelmes, napi gyakorlótérként lesz kialakítva, méretei pontosan megegyeznek a nagyteremével.

Az építmény magját a koncertterem és a közösségi terek alkotják, de ugyanilyen fontos szerepet kap a Creative Hub is, amelynek fókuszába a zenei könyvtár kerül. A Filmharmónia lesz az otthona a Cseh Filharmonikusoknak, a Prágai Szimfonikus Zenekarnak és a prágai Városi Könyvtár zenei részlegének is. A Prágai Városi Könyvtár által üzemeltetett, Közép-Európában egyedülálló Creative Hub a zenei oktatás, próbák és előadások központja. Itt a különböző generációk a hagyományos zeneiskolák és koncertteremek határain túl is foglalkozhatnak a zenével. A közönség, a zenészek és a feltörekvő tehetségek közötti interakciók

platformja, sokféle zenei élmény olvasztótégelye lesz. A Hub alkotásra, játékra vagy lemezfelvételre invitálja a közönséget, ezáltal Prága „zenei nappalijává” válik.

Az épület különlegessége a többszintes, karsú oszlopokkal alátámasztott tetőterasz, ahol a fából készült mennyezetek árnyékot is nyújtanak. A tetőkre vezető lépcsők közvetlenül kapcsolódnak az épület bejárataihoz. A teraszon kialakított ösvényeket kő- és növényi elemek szegélyezik, amelyek áthidalják az épület magasságkülönbségeit, dinamizmust és komplex vizuális élményt nyújtanak. Az egyes teraszrészeket egy közös út köti össze, amely az épület tetejére vezet. Itt szabadon lehet időt tölteni, érzékelni a város zenéjét és élvezni a folyóra és a városra nyíló kilátást.

A növények döntő szerepet kapnak a projekt koncepciójának közvetítésében: a Moldova folyó mentén található növényzet inspirálta ezt a tető-tájat, a növények a folyó és a város történelméről mesélnek. A kiválasztott fajok között a Prágában megtalálható fontosabb növények is helyet kapnak, a fák lombkoronája árnyékot ad a nyári melegben az itt megpihenőknek.

A Moldvai Filharmónia megépítése felgyorsítja a folyópart elhanyagolt területének fejlesztését. A következő évekre vár a kivitelező cég kiválasztása és a teljes projektdokumentáció elkészítése; ez a szakasz körülbelül négy évet vesz igénybe, és a világ minden tájáról több száz szakértő bevonásával zajlik majd. Az építkezés 2027-ben kezdődik, az új Filharmónia várhatóan 2032-ben nyitja meg kapuit.

Götz Eszter

COMPACT SMARTER LIGHTER FASTER

VIO Series

A VIO aktív linearray és sub sorozata közepes és nagyobb hangosítási alkalmazásokhoz készült. Az egyedi tervezés és a fejlett DSP programozás lenyűgöző hangnyomáshoz mellett kiváló lefedettséget és a lehető legrészletesebb hangot biztosítja.

dBTechnologies

Audmax Kft.
1107 Budapest,
Fogadó utca 3.

www.dbtechnologies.com

Milyen egy ideális színházi tér?

A címben feltett kérdés költői és megválaszolhatatlan. Ezért tökéletesen érvényes válasz nem is adható rá, de számos nézőpont megvitatása után közelebb kerülhetünk az igazsághoz.

Az elmúlt időszakban három különböző helyszínen mutattuk be a *Kivilágos kivirradtig* című előadásunkat, és ezalatt nagyon érdekes tapasztalatokat szereztünk. A különböző helyszínek eltérő kihívásokat jelentettek számunkra, hiszen minden hely más technikai és környezeti feltételekkel rendelkezett. Mindez még egy olyan, technikailag nem túlságosan bonyolult előadásnál is jelentős faktornak számít, mint a szóban forgó produkció. Az „egyszerűt” úgy értem, hogy az előadásban sem hang-, sem vizuáltechnikákat nem alkalmazunk. A díszletelemek változtatják a helyüket, de állandóan jelen vannak a színpadon. A szereplők mozgatnak minden rekvizitot és a két gördülő fal elemet, nincs szükség alsó és felső gépészetre az előadáshoz. A világítási jelek száma kevesebb, mint 100, de ezek közül csak néhány ismétlődik vagy másolható.

Minden előadás az eredeti helyén tökéletes. Természetesen a játszóhely lehetőségei és sajátosságai befolyásolják a készülő produkciót, de ideális esetben a kényszerűségekkel együtt is egy kerek egész jön létre a premierig. A próbafolyamat során minden idomul mindenhez, és számos dolog kipróbálása után megszületik az előadás végső verziója, amelyen a közönség már nem érzékeli, hogy mennyi kompromisszummal jött létre. Mindez azzal jár, hogy ha egy produkció lényegesen jobb technikai körülmények közé kerül is, akkor sem biztos, hogy olyan erősen tud hatni, mint az eredeti helyszínen.

Csak a gondolatkísérlet kedvéért képzeljük el, hogy egy 100 nézőt befogadó teremben létrejött kamaraelőadást, amit 24 reflektorral világítanak, behelyezünk az Eurovíziós Dalfesztivál színpadára. Ez nem lenne jó ötlet, mert hiába segítené

akár vetítés is a láthatóságot, az előadás lelke sérülne. Ennek fényében, ha arra törekszünk, hogy megtaláljuk az ideális előadótér kritériumait, fontos előre tisztázni, hogy milyen tevékenységeket szeretnénk ott végezni, és milyeneket nem. Bár egy adott időpontban ez viszonylag egyszerű kérdésnek tűnhet, egy repertoárszínház esetében hosszabb távon a válasz már nem feltétlenül lesz releváns. Ráadásul az élet mindig képes felülmúlni minden elméletet. Tehát csak olyan döntéseket hozhatunk, amelyek egy pillanatban jónak tűnnek, de hosszú távon már nem biztos, hogy ideálisnak bizonyulnak.

Amikor egy előadást áthelyezünk – „tájolunk vele” –, komoly kihívást jelenthet, ha az eredeti helyszíntől jelentősen különböző környezetbe kerül. Hogy ez mennyi nehézséget okoz, és a „tájelőadás” mennyire hasonlít az eredetire, azt

Épül a díszlet a Nemzetiben

Fotók: SIMON OTTÓ

► többnyire csak a benne dolgozók tudhatják. Mivel nem rendelkezünk egy általánosan elfogadott méreével az ideális színházi térre vonatkozóan, így csak azt tudhatjuk, hogy az aktuális hely milyen nehézséget okoz számunkra. Bár léteznek hazai és nemzetközi ajánlások a színházi terek méreteire és arányaira, ezek leginkább csak új építkezések tervezésénél segíthetnek. Fájdalmasan hiányzik egy, a hazai játszóhelyeket tervekkel, technikai leírásokkal bemutató kiadvány. Külföldön készítenek ilyen dokumentumokat, nekem is sikerült szert tennem egy, főleg osztrák játszóhelyeket bemutató kiadványra. Mielőtt egy építési terv első vonalain papírra kerülne, hasznos lenne egy ilyen brosúra áttekintése, elemzése, hogy így meg lehessen fogalmazni pontosan, milyen követelményeknek kell/érdemes megfelelnie az új térnek. Ennek nehézségeit én is megtapasztaltam, amikor az a meggyőztetés ért, hogy beleszólhattam színházunk építészeti tervpályázatának kiírásába. Persze sok kérdéssel határozott véleményem volt, de emellett számos működési aspektussal nem voltam tisztában. Fontos, hogy tudjuk, hol szeretnénk elhelyezni a világítási pozíciókat, milyen gépészeti felszerelésre van szükségünk, de ugyanilyen fontos kérdés, hogy mekkora legyen a jelmezraktár. Ugyanakkor ezek az igények eltérőek lehetnek, és a korszakok és stílusok függvényében idővel változnak is, így például az Operaházban, vagy a Pécsi Nemzeti Színházban nem lenne fair kritizálni a nézőtéri világítási pozíciók számát vagy távolságát, mert létrejöttük idején még nem voltak ehhez megfelelő eszközök. De húsz évvel ezelőtt sem lehetett sejteni, hogy ma milyen helyekre kell projektorokat telepíteni úgy, hogy azok zaját ne hallják a nézők.

A művészeti, technikai szempontok mellett fontos figyelembe venni a közgazdasági tényezőket is, amelyek egyre inkább befolyásolják a színházak működését. Egy pályázatban talákoztam egy szigorú ténnyel, miszerint egy olyan helyen, ahol a nézőtér kapacitása nem haladja meg a 300 főt, gazdasági okokból nem célszerű olyan előadásokat tervezni, amelyek élőzenekart igényelnek. Másrészről viszont egy megyeszékhelyen lévő 600 fős nézőtérnél nincs garancia arra, hogy legalább 20 alkalommal telt házzal lehet számolni egy előadásnál, ami a közvélekedés szerint egy elvárható minimum.

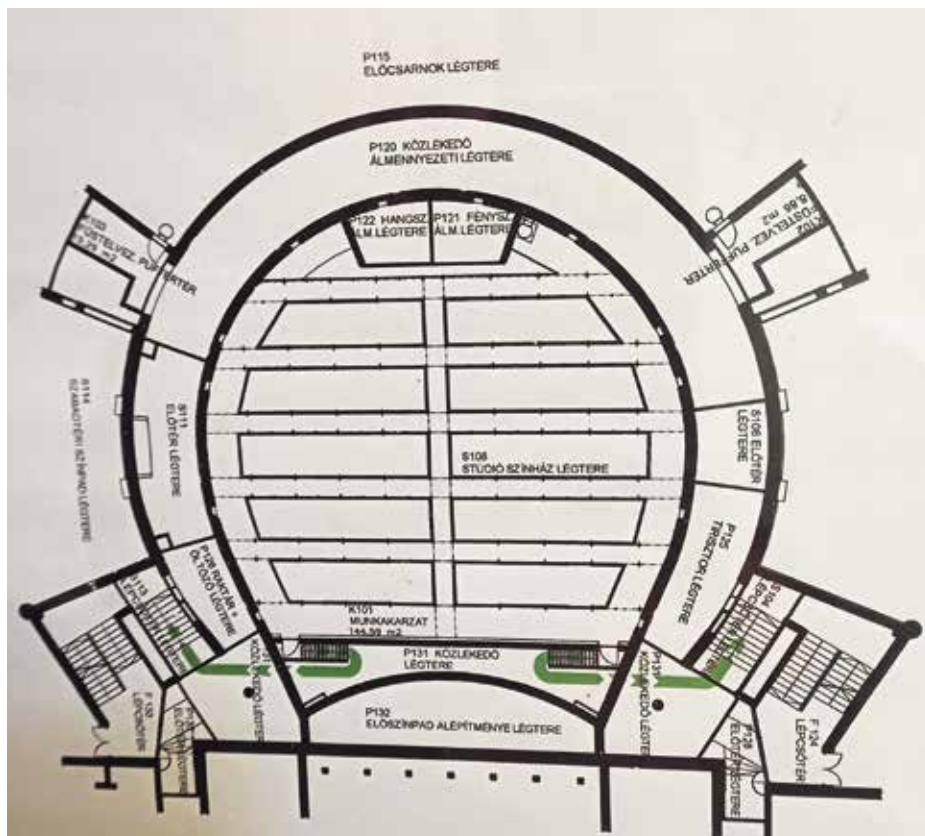
Ezek a tényezők látszólag nem kapcsolódnak egymáshoz, azonban gyakran mégis szorosan összefüggenek. Amikor elkezdjük sorra venni az építészeti igényeket, hamar rájövünk, hogy néhány elvárás ellentmondhat egymásnak. Leírhatjuk, hogy a színpadnyílás legyen 10 méter széles, de inkább néhány centiméterrel szélesebb, hogy beférjen 10 db szabvány dobogó. Kijelenthetjük, hogy 500

Ennél távolabbról is nézték az előadást!

nézőt szeretnénk leültetni, mert a gazdasági számítások szerint ez lenne ideális. Természetesen fontos, hogy a lehető legjobb látási, hallási viszonyokat biztosítsuk számunkra. Ezért fontos, hogy a nézőtér méretét mind szélességében, mind mélységében korlátozzuk, mivel egy prózai előadás már nehezebben élvezhető, ha a nézők túl messze, akár több mint 20 méterre ülnek a színpadtól. Ugyanakkor nem akarjuk, hogy a közönség kényelmetlenül érezze magát, ezért fontos, hogy elegendő helyet biztosítsunk a székek között. A minimálisan előírt

85 cm sortávolság szűkös, de ha növeljük, akkor előbb-utóbb férőhelyet veszítünk. Ha egy korszerű, modern térre törekszünk, akkor jobb, ha kerüljük a páholyokat vagy karzatokat a nézőtérben, hiszen ezeket már Wagner is idejéértől tartotta. Inkább egységes hallási és látási viszonyokat szeretnénk biztosítani az egész közönség számára. Már ennyi szemponttal is kihívást jelenthet a tervezés. Ráadásul még figyelembe se vettük azt az elvárást, hogy a hangosító pozícióknak is azonos akusztikai körülményeket

A Gobbi Hilda terem alaprajza és a felül lévő járható hidrendszer

Zajlik a próba Veszprémben

kell biztosítani, mint a nézőtérnek, hiszen ha a keverőnél ülő személy mást hall, mint a nézők, akkor a munkája nem lehet számukra is megfelelő. Az eddig felsoroltak csak töredékei a kérdéseknek, amelyekre választ kell adni egy felújításnál, vagy egy új építkezésnél.

Az elméleti eszmefuttatás után váltunk nézőpontot, és vizsgáljuk meg a *Kivilágos kiviláradtig* előadás tájoltatásánál felmerülő problémákat. Nálunk a proszcéniumnyílás szélessége 10,4 méter, a színpad és a nézőtér mélysége 12,5 méter, ez utóbbi soronként emelt, és közel 100%-os látási viszonyokat biztosít.

Minden vendégszereplésnél az az első kérdés, hogy be lehet-e egyáltalán juttatni a színpadra a díszletet, és ott el lehet-e helyezni az eredeti módon. Amennyiben nem, akkor lehet-e rajta annyit módosítani, hogy leküzdhető legyen a probléma? Ha ez sikerül, akkor az adott nézőtérről is látható-e a produkció minden lényeges mozzanata, és a színészek sem kényszerülnek-e más mozgásokra, mint amit ebben az előadásban megszoktak? Ez már nem garantálható mindenhol. A mi színpadunkon a felújítás során sikerült elérni, hogy hat ajtón keresztül lehet megközelíteni a játéktérrel, az előszínpadra is nyílik egy-egy takart ajtó. Ez nem mindenhol van így, néhány beközeledést, kellek bejuttatását máshogyan kell megoldani. Ezek nem borzasztó problémák, de időt és figyelmet igényelnek, miközben a világítást újra kell alkotni, ezért az előadás előtt a próba elengedhetetlen.

Egyik vendégszereplésünk a Budapesti Nemzeti Színházban volt. Kezdetben a helyszín a Gobbi Hilda terem volt, ami az ország egyik legjobb kamaraterme. A rendelkezésre álló területre még éppen elfért volna a díszlet, és a világítás sem tűnt lehetetlennek, de tudtam, hogy hiába van az alaprajz szerint szinte ideális helyen a legtöbb

reflektor, mégsem biztos, hogy meg tudjuk vele oldani, amit szeretnénk, mert az állíthatósága, „belátása” korlátozott lehet. Így Kiss Zoltán világosító kollégámmal nem bánkódtunk, amikor megtudtuk, hogy átkerülünk a nagyszínpadra. Itt nem volt kérdés, hogy elfér-e a díszlet, sőt, felmerült a nyílás szűkítésének lehetősége is, de akkor a szélső nézőket hoztuk volna hátrányos helyzetbe. Reflektor volt bőséggel, jó minőségűek és jó pozíciókban, de a nagy színpad- és nézőtér-méret egy problémát mindenképpen felvetett. Ahogy írtam, ez az előadás teljesen hangosítás nélkül zajlik, a három zenész és a színészek a mi termünkben jól hallatszanak, és az előadás dinamikája is jól érvényesül. Viszont ezt nem lehetett biztosra venni ebben lényegesen más térben. Rákérdeztem, hogy a hangosítók használnak-e „rásegítést” határfelület mikrofonokkal, ha esetleg szükség lenne rá. Nemleges választ kaptam. Egy ennyire mozgalmas, nagy hangerő-különbségeket használó előadást viszont mikroporttal támogatni, ráadásul minimális próbalehetőséggel, biztos út a kudarchoz. Hiszen a színészek sem szoktak ehhez hozzá, és nem volt olyan hangosító, aki ismerte volna a darabot. Arra már volt példa, hogy a Városmajori Szabadtéri Színpadon az előadásainkat mikroportozva kellett játszani, de ezekre még otthon felkészültünk. Így az a kollégám, aki egyébként hangosította az előadást, tudta végezni a saját dolgát, én pedig igyekeztem hallhatóvá tenni azt. A Nemzetiben ezt a lehetőséget elvetettük, így csak reméltük, hogy minden hallható lesz majd. A próba alatt igyekeztem minél több pontról meghallgatni, hogy üres terem esetében milyen a helyzet. A karzat zárva volt, oda nem jutottam fel, de a földszint hátsó sorában érhető volt minden. Kíváncsiságból beültem az egyik páholyba, és ott meglepődve tapasztaltam, hogy hallom és értem

az elhangzott szöveget, de ha nem tudnám, melyik színész beszél éppen, akkor a hang forrását onnan nem tudnám megállapítani. Itt utalnék vissza a homogén akusztikai viszonyok elvárására, ami egy prózai színháznál lényeges követelmény, ahogy az is, hogy csak zenés előadásokhoz kelljen mikroportot használni. Ahogy előzőleg Debrecenben, itt is sikert aratott az előadás, a közönség és mi is elégedettek voltunk.

Egy másik vendéggjátékunkat Veszprémbe, a Hangvillában vittük színre. Ez egy eredetileg szimfonikus zenekari koncertek számára tervezett terem. Így az oldalfalai és a játéktér mennyezete is ferde, ami ehhez a feladathoz akusztikai szempontból kimondottan előnyös. Jelenleg ez a Pannon Várszínház otthona is. Az egészen sűrűn telepített világító eszközökkel az ott létrejött előadásokat ki lehet szolgálni, de az alacsony belmagasság miatt jól át kellett gondolnunk, mit honnan tudunk megvilágítani. A Nemzetiben szinte bármelyik díszlet területet bármelyik reflektorral elérhettük, csak ki kellett választani a célhoz legideálisabbat. Veszprémbe azonban volt olyan feladat, amit csak egy bizonyos eszközzel tudtunk megoldani. A díszlet még éppen befért, a hátrafelé szűkülő oldalfalak nekünk nem kedveztek. Elöl a szélesebb tér nem okozott nagy gondot, lévén a díszlet minden része mozog, gurul, de a megfelelő pozíciók megtalálása és lejelölése itt is szükséges volt. Voltunk már itt helyszínbejáráson, így nem csak a tervrajzok alapján tudtunk gondolkodni. Az előkészítő egyeztetések hasznosak voltak, és műszaki gondok nélkül ezen a helyszínen is jó színvonalú előadást tudtunk bemutatni.

A címben feltett kérdés továbbra is megválaszolatlan marad; számunkra az ideális ennél a darabnál az otthoni színpad. Bár gépészeti lehetőségeit tekintve a Nemzeti Színház világszínvonalon is kimagasló adottságokkal bír, ezeket nem tudtuk kihasználni. Egy korábbi írásomban bemutattam a nemrég elkészült Debreceni Csokonai Fórumot, ahol minden eszköz új és minőségi. Számmra ugyan szokatlanul meredek a nézőtere, de jól lehet látni és hallani. Akusztikai szempontból lehetséges, hogy a veszprémi helyszín a legideálisabb ehhez az előadáshoz, de világítási pozíciói még a mi mérceünk szerint is nagyon laposak. Minden helyszínen teherliffel lehetett feljuttatni a díszletet, ami szintén egy lehetséges korlátozó tényező. Konklúzióm szerint ideális helyszín nem létezik, és az átlagtól szélsőségesen eltérni hátrányokkal járhat. Amennyiben ilyen helyről érkezne produkció hozzánk, egészen biztos, hogy ők is rengeteg számukra nem ideális körülménnyel találkozoznának.

Simon Ottó

dB Technologies megoldások színházi környezetben

Újra van forgalmazója az dB Technologies olasz gyártónak: néhány év kihagyás után az Audmax Kft. vette át a márka hazai forgalmazását. A dB 1990 óta tervez és gyárt hangfalakat, jelentős tudás halmozódott fel náluk a hangsugárzók és erősítők tervezése és rendszerbe foglalása tekintetében. Installációs megoldásaik, kiegészítők minden alkalmazási területen kínálnak professzionális megoldást. A színházi alkalmazhatóság tekintetében Ditzmann Tamás kollégánk egy tartalmas olaszországi bemutató után foglalja össze a lehetőségeket. **Ditzmann Tamás:** Nyugodt szívvel állíthatom, hogy kellemes meglepetés volt tapasztalatokat szerezni a gyártó főhadiszállásán. Olasz vendégszeretet, ételek, italok, és nem elhanyagolható, hogy nagyon jól felszerelt, professzionális gyár és fejlesztő csapat várt. Rádadásul szabad kezét adva nekünk, a saját fejünk után menve tesztelhetünk, és tettük is. A paletta hatalmas, de mindennek megvan a maga helye. Érezhetően alapos, átgondolt tervezés eredményeit tapasztalhattuk meg, mind a mechanikai elemek, mind pedig az elektronikai téren igényes eszközök tekintetében. Meglepő és örömteli tesztelésen és „oktatáson” estünk át. Szoftveresen a Windows preferált platform, de pl. Az Aurora működik osx alatt is. Ez már nem mondható el a Composer rendszertervező alkalmazásról. A gyártó ígérete szerint a következő update az Aurora szoftveren egybefoglalja a tervezés és a manage funkciókat. A tervezéskor megálmodott processzási beállításokat pedig azonnal fel tudjuk majd tölteni a rendszer elemeire. De ez egyelőre csak a jövő. Azért persze a jelen sem hányatott sorsú. Az Apple felhasználók, kis erőszakot téve magukon és a gépükön, Paralelisen keresztül teljes funkciókat tudhatnak magukénak. Természetesen a szofisztikált felhasználók, installerek más szoftvereket is használhatnak. Ease és Ease Focus is remekül kezeli a termékeket. A magyarországi

színházak, művelődési intézetek és koncerthelyszínek is jól tervezhetők ezekkel a szoftverekkel.

Az Aurora nevű alkalmazással uralhatjuk hálózatban a rendszerünket. Elérhetjük az eszközöket csoportokban és természetesen egyesével is. Beépített rutinokkal könnyíthetjük a telepítéseket. Tipizálhatunk, készíthetünk a helyszínekhez mentéseket stb. A programozóknak sikerült egy igen egyszerű és könnyen átlátható szoftvert csinálniuk.

Miben is gondolkodhatunk? Megoldhatjuk a feladatunkat pontsugárzókkal is, line array rendszerrel is, vagy ezek kombinálásával. Én az utóbira szavaztam.

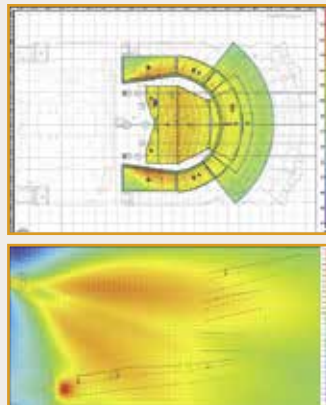
Érdekes a nagy belmagasság, a bázistávolság és az összes paraméter. Ezek a méretek nem igazán kedveznek az első sorokban helyet foglaló nézőknek. Ők a legtöbb esetben maradnak csak nézők, hallgatókká lenni nincs lehetőségük, hiszen ezeken a helyeken a line array még nem érvényesül – érvényesülhetne, de ennek megoldása sok pénzbe kerülne, így általában elengedik ezt a problémát, persze csak a vásárláskor. Felhasználóként később már hiányolják, és a megoldást a hangosítótól várják. Ezért a fiktív rendszeremben szereplő frontfill sugárzóval próbálok valóban értékesé tenni az élményt az első sorokban ülő vendégek számára, segítem őket, hogy hallgatóság is legyenek. Gondot jelent még, hogy az első sorokban az előszínpadi monitorokat hallják az emberek. Az előszínpad monitorozására kerestem megoldást, erre az írás végén teszek ajánlást. Végül a VIO L210-re esett a választásom VIO S118 subokkal és VIO X205/100° közel-téri sugárzókkal.

A részleteket tekintve:

- VIO L210, 16 db (2×8 db)
- VIO S118, 4 db (2×2 db)
- VIO x205/100°, 5 db

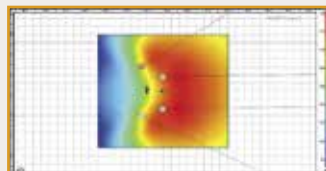
A végeredmény a 1. és 2. ábrán látható.

A következő fikcióm egy klub vagy kis terem. Lehet ez egy művelődési ház terme, vagy akár egy kisebb színpad is. Itt szeretnék több alternatívát is modellezni, hogy lássuk az egyéb elérhető lehetőségeket. A terem

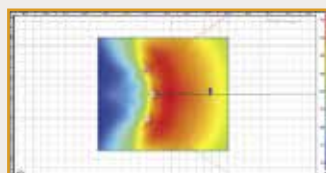

1. és 2. ábra

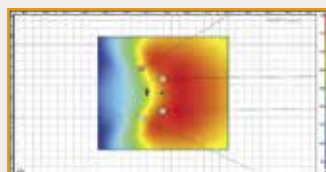
mérete 14×16×5m. Könnyű, függesztett megoldásokat kerestem egy kissé félkör formájú nézőtérhez. Az első két rajzon az INGENIA család az IG3T (3. és 4. ábra), a következők pedig az IG4T (5. és 6. ábra) modellből tevődik össze. Jelenleg az INGENIA család alap kizserelésben a saját DSP-jén keresztül manipulálható, de az új modellekben már RNet-en is elérjük. Használhatjuk ezeket a termékeket pontsugárzóként, egyesével és

3. és 4. ábra

5. és 6. ábra

7. és 8. ábra

vonalsugárzóként is. Vonalsugárzóként két hangsugárzót gyári ajánlásban, összefordítva használunk. A két egység infraporton kommunikál egymással, és így egy egységként használhatjuk. Amennyiben így használjuk, akkor számos előny mellett élvezhetjük azt az opciót is, hogy dekoratívan, egyes vonalban telepítve lehetővé teszi, hogy a lesugárzást (magas tartomány nyalábját) keretek között, de fizikai mozgás nélkül ún. DIGITAL STEERING segítségével $\pm 10^\circ$ -ot mozgathassuk, javítva a lefedettséget. Ez is elvégezhető a készülék hátulján és RNet-en keresztül is.

Modelleztem a VIO X310-et is. Ez egy kis erőmű. Itáliai termékek esetén megszokott, kifinomult megjelenés (ez igaz az összes termékükre), elegancia és funkcionalitás társul az erővel. Persze ebben az installációban kiegészítve a VIO S118 subbal. Akár egy kisebb szabadtéri rendezvényt is kiszolgálhatunk vele, nem fog cserben hagyni. (7. és 8. ábra) A végére maradt személyes kedvencem, a VIO W10 monitorláda, amely számos színház, illetve olyan rendezvény monitorozását fogja segíteni, ahol fontos szempont, hogy a színpadi képet ne a monitorládák

robustus jelenléte határozza meg, és hogy az első soroknak ne az előszínpad monitorát kelljen hallgatnia. Érdekessége, hogy nagyon lapos, de

ezen felül a lesugárzási tartományát is változtathatjuk. Létrehozhatunk egy szép és egységes lefedettségű/hangzású előszínpadot amellet, hogy

nem akarunk ki semmit a színpadi történésekből.

A felsorolt esettanulmányok csupán példák arra, hogy a dB Technologies hangszugárzói milyen széles körben használhatóak fixen installált körülmények között is.

Ditzmann Tamás, Hajdu Zoltán

Audmax Kft.

A Claypaky újdonságai

A Claypaky egy eddig kevésbé értékelt világítási területre fordított nagy hangsúlyt: új termékeivel a színházi világ elit felhasználóira irányította figyelmét. A professzionális gyártó régi elképzelését valósította meg új termékesaládjának kialakításával. A színpadi élethez kapcsolódó termékek már önmagukban is ígéretesen hangzanak. A Claypaky fő profiljába tartozó robotlámpák verzióit komolyzenei műfajokról nevezték el. Ezek a műfajok a rapszódia és a szimfónia, melyek a Rhapsodya és a Sinfonya forgófejes lámpákban öltöttek testet. Ezek, valamint a Claypaky Osram-os örökségének is tekinthető, az ADB márkanév reinkarnációjaként létrehozott, a színpadok legfontosabb tényezőjéről, szereplőjéről – a színészlőről – elnevezett Actoris klasszikus profil lettek a zenei és prózai színházak igényeit messzemenően kiszolgáló brand első példányai. Ezek a „művészek” először mutatkoztak be együtt az ISE 2024 kiállításon.

A Rhapsodya egy nagy teljesítményű, alacsony zajszintű, többspektrumú színkeveréses LED-alapú robotlámpa, amelyet speciális alkalmazásokhoz terveztek, elsősorban színházi és tévés produkciókhoz, ahol kiemelten fontos a zajszint, de a teljesítménye miatt turnékon és élő eseményeken is kimagasló lehetőségeket biztosít. Egyedül álló módon 1200 W-os RGBAL LED színkeverő motort használ, mely 24 000 lumen fényerősségre képes. Számos, kizárólag a Claypakyhoz köthető innovációt és exkluzív funkciót kínál, mint például az „Accuframe”™ fényvágókés rendszer, amely két fókuszszíkból elhelyezett késeket használ a jobb keretszél-minőség és a fókuszálhatóság érdekében; vagy

Claypaky Rhapsodya

a „Tonedown”™, amely aktív hűtés mellett is mindössze 27 dB-es, suttogó csendes működést biztosít, de passzív hűtési lehetőséget is kínál, ami teljes ventilátorhasználat nélküli üzemet is megenged, jelentősebb kompromisszum nélkül. Különleges képességei közé tartozik az „Absolute Position” technológia, ami nagyobb pontosságot kínál a pozicionálásnál. A pan és a tilt motorokban található szabadalmaztatott érzékelő valós időben ellenőrzi a pozícióbeállítást, lehetővé téve a precíziós visszatérést a beállított pozícióba, és hard reset esetén is mozdulatlanságot biztosít a fejnek. Ez az új rendszer sokkal nagyobb precizitást biztosít, ami igazán értékelhető és jelentősen lerövidíti az induláskor szükséges „reset” időt. A mechanika tartalmazza a „Lineguard” Frost rendszert is, amely két pár frost zászlót használ a homogénebb fénysugár eloszláshoz és a kontúrelmosás valóban fokozatos beállításáért. Szintén egyedi megoldás a „ColorMatch” kalibrációs eljárás, amivel a színhőmérséklet más lámpatestekhez való hozzáigazításához nyújt segítséget a Claypaky CloudIO szoftver használatával. Ez a technológia átjárhatóságot biztosít a gyártmányokban használt különböző fényforrás-árnyalatok között, és lehetőséget kínál egyedi, digitálisan rögzített alapszínek és effektszínek tárolására a készülékben. A Rhapsodya ugyan optikás profil lámpa, de ezidáig egyedül álló módon tartalmazza az „AccuTune” technoló-

Claypaky Sinfonya

giát, egy kifinomult, a Claypaky által fejlesztett speciális firmware-algoritmussal, ami élénk, gazdag színeket és kiegyensúlyozott, egyenletes „fehéret” biztosít a fény előállításánál. Során egy többszínű LED-fényforrásban, a színpadi és kameraképek létrehozásához. Egyediségét kiemeli a „COLORSTRING” nevű eljárás, ez szintén egy új megoldás, amely lehetővé teszi a fényforrásban belüli 4 független LED-szegmens egyedi vezérlését, ezáltal eddig nem látott, látványos grafikai és színhatásokat képes létrehozni a működése során. A művészházakat szolgálja a Sinfonya Profile 600 mozgólámpa is, ami a fent felsorolt technológiák jelentős részét tartalmazza, a „Tonedown”™ alacsony zajszintű, akár zéró akusztikai lábnyomú LED-fényforrástól az „AccuTune” technológiáig, amely egyedi stílusúvá teszi és végtelen lehetőséget kínál a fénytervezőknek a kifejezetten színházi produkciókhoz kifejlesztett funkciók széles skálájának felhasználásával. A Sinfonya többszínű LED-fényforrása ragyogó telítettségű színeket biztosít nagy intenzitással, a gobókészlet széles választéka pedig változatos lehetőségeket kínál. A gyors és érzékeny lámpatest szintén két síkú kérsziszterrel és 5–60°-os zoom-tartománnyal is büszkélkedhet. A Claypaky jelenlegi, speciálisan színházi környezetbe tervezett berendezéseit az ADB Actoris Profile FC egészíti ki. A klasszikus ellipszoidnak mondható (ez ugye már nem az) 6 színű LED-profil a gyártó fejlett színkeverési algoritmus alapján állítja elő a színpad megvilágításához szükséges fényt. Az RGBAL+RB színekből építkező profil CRI értéke kényelmesen hozza a 97-es értéket, 2500K-tól 10 000-ig. Előre definiált

Claypaky ADB Actoris

színekből a LEE színkála nagy részét tartalmazza két, logikailag összekapcsolt színesatornán. A rögzített színeket több kiegészítő funkcióval lehet módosítani, akár úsztatni egyik színből a másikba, szinte végtelen megoldási lehetőség használataival. Természetesen ez a lámpa is megkapta a speciális „Tonedown”™ alacsony zajszintű technológiát és a számos eddig is szeretett finomhangolási lehetőséget, ami a Claypaky márkanévét fémjelzi. Ez a lámpa is a klasszikus ETC-től származtatott optikáskort kapta, a régi időkben megismert cserélhető megoldással együtt. Aki a sok új kifejezés miatt esetleg zavarba jönne, hívjon minket nyugodtan, szívesen elmondjuk, megmutatjuk, mi mit jelent magyarul!

További információk:

www.pelyhe.hu

Meyer Sound NADIA – Kompromisszummentes kreativitás sokesatornás hangrendszerrel

Az amerikai gyártó bemutatta a D-Mitri jelfeldolgozó platform utódjának számító NADIA-t, amivel 5–40% közötti költségmegtakarítást lehet elérni sokesatornás hangrendszerekkel. A NADIA-CP központi processzor képes akár 224 bementi csatornát feldolgozni 96 kHz és 64 bit (lebegőpontos) precizitással, majd továbbítani azt akár 128 kimenet felé. A processzor előtt a NADIA-A12 mikrofon/vonali bemeneti modul, a processzor után a NADIA-A016 vonali kimeneti modul alkalmazhatjuk olyan mennyiségben, melyet az adott alkalmazás által megkíván, ezáltal a skálázhatóság biztosított. A NADIA alkotóelemek AVB Milan hálózaton kommunikálnak egymással. A NADIA platform egy rendszerben képes futtatni a Constellation változatható akusztikai rendszer VRAS algoritmusait, képes kezelni a megújult CueStation 8 szoftver nagy formátumú és a SpaceMap GO kis formátumú immerzív hangvezérléseit. Utóbbihoz hamarosan érkezik egy új, Nadia specifikus SpaceMap GO app is...

További információk:

<https://meyersound.com>

Quantum 8⁵²

KELL BÁRMIT MONDANUNK?

Tanácsadó voltam – 2. rész

Amikor 2022-ben megjelent a Színpad folyóiratban a TANÁCSADÓ VOLTAM című cikkem, meglepetésemre jóval nagyobb szakmai reagálást váltott ki, mint a többi korábbi írásom. A vélemények mindegyike barátságos és jóakarátú volt – valószínűleg ennek köszönhető, hogy ösztönzést kaptam egy olyan cikk megírására, amely őszintén bemutatja a tanácsadás sikertelen eseteit is. Nem volt könnyű újra átélni a már lezárt és magunkra nézve pozitív eredményű eseteket, de a szakmai tisztesség megkövetelte, hogy arról is írjunk, amiben a sötét oldalon is részt vettünk.¹

Arizona Színház, 1992. utolsó negyedév

Maga az alapeset nem követel módosítást vagy kiegészítést – minden szakmai tettem megfelel a költségvetési színházak jogi és erkölcsi követelményeinek. Ami miatt ma is szomorú vagyok, az az, hogy részt vettem a gazdasági igazgató szerződésének megszűnésében, és nem segítettem munkát keresni neki. Talán csak az vigasztal, hogy úgysem szerette volna az új vezetést.

Nemzeti Filharmonikus Zenekar, 2001. harmadik negyedév

Negyven napot töltöttem itt, kiváló és kedves munkatársak között. Alig lehet hibát találni a közös munkánkban, talán csak a minisztérium és a zenekari vezetés kívánságainak gyors és szorgalmas kielégítése mondható annak.

Operettszínház és Objektív Filmstúdió, 1987–1989

A két intézmény tanácsadását egymás mellett végeztem, annak érdekében, hogy bármely megbízás megszűnése esetén maradjon főállású lehetőségem. Így is történt. Egy tavaszi éjszakán a stúdió rendezői megvonták bizalmukat Babarezytól, és így lényegében tőlem is. A filmstúdió privatizálása – lényegében rajtunk kívül – gyorsan és hatékonyan lezajlott. Sajnos nem sikerült eredményes kontaktust kialakítani sem a stúdió tagjaival,² sem a kultuszminisztérium vezetőivel. A kommunikációs tehetetlenség súlyos hibának tekinthető.

Az Operettszínház éppen újabb aranykorát élte át: volt olyan hétvége, amelyen több mint egymillió forint bevételünk volt. A Vidám Színpad-féle modell felhasználásával mindenki részesült a többletbevételünk eredményéből. A pénzügyi haszon mellett azonban törődnöm kellett volna a színgazdasággal,³ vagyis azzal, hogy az Operett kísérleti gazdálkodása önálló legyen, és ne csupán a Vidám Színpad praktikus másolata.

Thália Színház, 2001–2002

Megyeri László azonnal megkötötte velem az egy éves tanácsadói szerződést. Minden felvetett témában partnere voltam. Ami hibának tekinthető, az a szakértői passzivitásom, amely erősen lecsökkentette a tanácsadói motivációt.

Színház- és Filmművészeti Egyetem, 2001–2005

Székely Gábor rektori tanácsadója voltam közel négy évig. Kitűnő kapcsolatunk a szakminisztérium be nem váltott ígéretei sajnos korán kettétörték. Próbáltam Székelyt meggyőzni a maradásra, de hiába volt minden érv, a régi vezetést már nem lehetett továbbműködésre bírni. Az egyetemi közhangulatot erősen rontotta a gazdasági vezető és a rektor közötti negatív együttműködés. Sajnos nem sikerült a kettőjük közötti tolerancia kellő megalapozása, így közös megegyezés helyett munkaügyi perrel zártuk a felsővezetés közös munkáját.

Csokonai Színház, Debrecen, 2006–2007

A Színművészeti önértékeléséhez gyűjtöttem anyagokat, amelynek során a Csokonai Színház új igazgatója egy kitűnő kapcsolat eredményeképpen megbízott a tanácsadói feladatkör ellátásával. Sajnos nem találtunk sem külső, sem belső magas minőségű gazdasági vezetőt, így kénytelenek voltunk kényszermegoldáshoz folyamodni.

Nem tartozott munkámhoz a kontrolling, így nem tulajdonítottam kellő figyelmet a gazdasági osztály aggódó munkatársainak, akik jelentősebb kiadási többlettel számoltak, mint az új vezetés. Sajnos bevételi előrejelzésük nem bizonyult valósnak, és így a tulajdonos önkormányzat közel másfél év után megszüntette vezetői megbízásukat.

Ulpius Könyvkiadó, 2003–2006

A sok színház között két és fél évig egy könyvkiadónak dolgozni nagy élvezet. Még akkor is, ha húsz évvel ezelőtt még nem léteztek a hétköznapi gyakorlatban olyan szakmai módszerek, mint fedezetszámítás, motivációs rendszer, monitoring, kontrolling, számítógépes vezetői rendszerek és így tovább.

Mindegyikre kidolgoztam a konkrét, használható módszert, ám a cég tulajdonosa és vezetője – kivéve a kommunikációt – ragaszkodott a saját megoldásaihoz. Ezek a módszerek sikeresek voltak bizonyos könyveknél és mennyiségeknél, ám eljött az idő, amikor már csak a csőd volt a megoldás.

Sajnáltam az Ulpiust, sajnáltam a vezetőit, ám már akkor, ma pedig még inkább levonható az a következtetés, mely szerint addig nyújtózkodj,

ameddig a takaród ér. Ezt az igazságot többször is hangoztattam a könyvkiadó vezetőinek, ám írásban, jóval erősebben, akár más vezetőkkel közösen kellett volna a pénzügyi helyzetet egyértelműen és szigorúan az igazgató elé tárni.

Győri Nemzeti Színház, 2007–2008

Az igazgatói pályázat gazdasági fejezetének utolsó oldalát az amerikai Berkeley egyik kávézójában írtam meg és küldtem el Nagy Viktor pályázó igazgatónak. A pályázat lényege az a benchmarking módszer volt, amelyet szinte mindegyik partnerintézménnyel kapcsolatban használtam.

Sajátos helyzetben dolgozott a Győri Nemzeti Színház, mivel nem érte el a jogszabály által előírt létszámot, így a gazdasági működést a fenntartó helyi önkormányzatnak kellett biztosítani. Mindez azt jelentette, hogy hetente legalább négy belső partnerrel kellett konzultálni oly módon, hogy a színház gazdasági működése kiegyensúlyozott, ugyanakkor célszerű is legyen. A konzultációs tanácsadói módszerek sikeresek voltak, ám a belső partnerekkel való folyamatos együttműködés nem eredményezett olyan strukturális sikereket, amelyek lehetővé teheték volna a tanácsadó folyamatos működését.

József Attila Színház, 2006–2011

Az Operaházból való távozásom után a Fővárosi Önkormányzat illetékes vezetője ajánlott be a József Attila Színház igazgatójának, aki gyors döntés után tanácsadói szerződést kötött betéti társaságommal. Miután a színház költségvetési intézményből átalakult nonprofit kft-vé, a gazdasági vezetésnek köszönhetően lehetőséget kaptam az Új Üzleti Terv elkészítésére.

A terv lényegében egy egymással ok-okozati kapcsolatban álló excel táblázatok halmaza volt, ami gyorsan és szemléletesen mutatta be az eredeti tervszámok (nézőszám, árak, előadásszám) és a származásos tervszámok (rezsikiadások, produkciós kiadások, állami támogatások) tényleges összefüggéseit (nyereség, veszteség).

¹ Az eseteket nem időrendben írjuk meg.

² Szabó István, Rózsa János, Gazdag Gyula, Sára Sándor

³ Az 1985-ben s.c.l. megvédett ZSINÓRPADLÁS ugyan összefoglalta az addigi magyar eredményeket, de ma már mind mennyiségben, mind tematikában kevésnek tűnik.

▶ Az Új Üzleti Terv látványosan és elegánsan haladt. Ma már nem tudni, hogy történt, de valószínűleg ez is közrejátszott abban, hogy a színház fizetőképessége jelentősen megingott. Az első alkalommal a színház igazgatója erősnek és szigorúnak bizonyult. Meghívta balatoni házába a színház döntőképes vezetőit, és addig elemezték és vitatták a kiadási és bevételi tételeket, amíg a színház pénzügyi állapota meg nem erősödött.

A második alkalommal (három évvel az első után) már tragikus volt a helyzet. A színház könyvizsgálója az új igazgatónak bevallotta, hogy az intézmény az év végén jelentős hiánnyal fog zárni. Az új igazgató mindenhol feljelentést tett ismeretlen tettes ellen, ám késő volt már minden, egyértelművé vált, hogy a tulajdonos önkormányzat saját színházat, saját stílust, saját igazgatót akar.

Hevesi Sándor Színház, Zalaegerszeg, 2010

Szinte kézenfekvő, hogy az igazgatóságra pályázó színész saját színháza tanácsadóját kéri fel arra, hogy írja meg a pályázata gazdasági fejezetét. Így történt a zalaegerszegi színház esetében is. Kitűnő kapcsolatokat sikerült a művészeti területen

létrehoznom, ám a szűken vett gazdasági szakma csak ritkán és nehézkesen adta meg a tanácsadáshoz szükséges információkat.

Honvéd Művészegyüttes, 2018–2022

Szinte természetes, ugyanakkor gazdaságos, hogy a Magyar Államkincstárnak dolgozó költségvetési felügyelők és főfelügyelők nyugdíjba vonulásuk után a korábban felügyelt intézménynél vagy non-profit kft-nél kezdenek el dolgozni. Így történt a Honvéd Művészegyüttesrel is, ahol közel négy évig dolgoztam stratégiai tanácsadóként. Főleg szóbeli tanácsadóként tevékenykedtem, de az együttes új színházépülete működtetésére kidolgozott Százdalas Modell kialakítására is sor került. E modell elkészítése során dolgoztam ki a Konkrét Tervezés metodikáját, amelyet azóta is szívesen alkalmazok, ha tehetem.

Mivel a kormány jelentősen visszafogta a beruházások volumenét, az együttes vezetésével kialakított kiváló kapcsolatom és együttműködésem sem tehethe lehetővé, hogy munka nélkül hasznosíthassam képességeimet. Csak remélhetjük, hogy néhány év múlva új táncszínházban élvehetjük az együttes ragyogó előadásait.

Pinceszínház, Budapest, 2020. augusztus 1-től napjainkig

Miután a Pinceszínház igazgatói pályázatának gazdasági fejezetét személyesen készítettem el, ezért a korábbi színházi hagyományoknak megfelelően stratégiai tanácsadói megbízást kaptam a győztes pályázótól. Együttműködésünk ma is kiváló, mutatja ezt a színház pénzügyi-gazdasági helyzete, valamint az az elméleti munka, amely a „Stratégiai Terv előkészítése” címen foglalható össze.

Pozitív eredménynek köszönhető a Ferencvárosi Intézményüzemeltetési Központ vezetőivel kialakult szakmai összmunka, amelynek még jelentős fejlesztési potenciái vannak az igazgatói pályázat együttműködési fejezetében foglaltak megvalósításában. Ugyanakkor mindkét féltől lassúnak tartom az együttműködés hatékony alkalmazását és kiterjesztését. A tanácsadás nem csodaszer, ami leveszi vállunkról vezetői döntéseink terhet, de tudatos használatával lehetőséget kapunk olyan elvek és módszerek alkalmazására, amelyek megtisztítják pénzügyi-gazdasági döntéseinket a színházi működés minden platformján.

dr. Venczel Sándor
stratégiai tanácsadó

GÉPBÉR-Színpad

Színházak, művelődési házak,
szabadtéri színpadok és
rendezvények részére
varrunk egyedi
igények alapján!

- **Színházi és színpadi lángmentes függönyök:** előfüggöny, háttérfüggöny, szuffita, oldaltakarás, színpadszoknya, felhőfüggöny, fényzáró sötétítő függöny és díszlet dekoráció varrás
- **Rendezvénydekoráció:** egyedi tervek alapján készítünk dekorációt
- **Koncertekhez:** háttér (nyomtatott anyagok, show - elemek), vetíthető horizont, színpadháló
- **Technikai berendezésekhez:** PVC sátor (esővédelem) varrás
- **Akusztikai függönyözés:** hang felerősítéshez, visszhang csillapításhoz, térelválasztáshoz szükséges anyagaink egyedi igények szerinti konfekcionálása

Készre varrjuk az álmaid!

A színházi és színpadi függönyvarrás a hivatásunk.

► központja, vagy a Fővárosi Állatkert több pavilonja. 1920-ban a wilsoni önröndelkezési elvek alapján megszervezte a Kalotaszegi Köztársaságot, ennek címerét, pénzét, zászlóját és bélyegét Kós maga tervezte.

1924-ben visszatelepült Erdélybe, a kalotaszegi Sztánán, az általa tervezett Varjúvárbán élt – egészen 1944-ig, amikor a román csapatok kifosztották az otthonát. 1924-ben író társaival megalapította az erdélyi írók önálló könyvkiadó vállalatát, az Erdélyi Szépművészi Céhet, alapító tagja volt az 1926-ban alakult helikoni közösségnek, amelynek folyóiratát, az *Erdélyi Helikont* 1931-től ő szerkesztette. 1921-ben alapító tagja lett az Erdélyi Néppártnak, 1922-ben *Vasárnap* címmel képes politikai újságot indított és szerkesztett. A második világháború után újra politikai szerepet vállalt: a Magyar Népi Szövetség Kolozs megyei elnöki tisztségét töltötte be, majd 1946–1948 között nemzetgyűlési képviselő volt. 1940-től Kolozsváron mezőgazdasági építészeti tanított. 1977-ben Kolozsváron hunyt el, az ő sírja is a Házsongárdi temetőben van.

A közös pontokat egy külön tábló vonultatta fel a kiállításon. Ilyen volt például a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum, melynek tervezését Kós Károlyra bízták, a főlépcsőház Csaba királyfi legendáját ábrázoló üvegablakát Bánffy Miklós tervezte. Az üvegablak – egy másik, szintén Bánffy tervei alapján készült üvegfestmény társaságában – most a kiállításon Makkai András szobrász jóvoltából ismét teljes szépségében látható volt.

1916-ban IV. Károly király és Zita királyné koronázási ünnepségének Bánffy volt a főrendezője, az ünnepség díszleteit Kós Károly tervezte, melyért utóbb megkapta a Ferenc József-rend Lovagkeresztjét. Az 1916-ban megalakult konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet létrehozásában fontos szerep jutott Bánffynak, aki ekkor Magyarország külügyminisztere volt; az intézet egyik első ösztöndíjas kutatója Kós Károly volt. Az 1924-ben megalakult Erdélyi Szépművészi Céh alapításában Kós Károly fontos szerepet játszott, Bánffy később kapcsolódott be a szervezet munkájába.

1937-ben a budapesti Vígszínház bemutatta Kós Károly *Budai Nagy Antal* című drámáját, melyet Bánffy Miklós rendezett, a díszletek és a jelmezek Kós Károly színes rajzai alapján készültek. Az előadásról Móri Zsigmond lelkesen írt: „Nálunk már ötszáz év előtt s mindig, fajbéli együttérzés enyhítette a gazdasági szembenállást, még ha karók erdejébe is húzták egymást. Ezért nézünk mi mindenre, ami erdélyi, áhitattal és mint ősi életünk fényjeleire.”

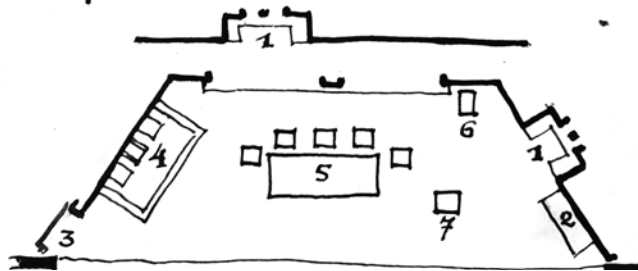
A díszlet- és jelmeztervek, a koronázási ünnepség látványa, a kiadott könyvek és grafikák, üvegablakok mellett a kiállítás megidézte Bánffy Miklós pompás bonchidai kastélyát is, melyet az 1930-as években Kós Károly tervei alapján építettek át, és „Erdély Verszáliája” néven tartották számon. A kastélyt 1944-ben először a német csapatok gyújtották fel, majd a román katonák fosztották ki – nagyjából ugyanakkor, mint amikor Kós sztánai otthonát is feldúlták.

Bánffy Miklós jelmezterve Beethoven *Prométheusz* című táncjátékához

II. FELVONÁS.

Kós Károly díszletterve a *Budai Nagy Antal* című darabjának 1937-es vígszínházi előadásához

A kiállításon felvonultatott fotók, grafikák között több olyan volt, melyek magánygyűjteményből származtak, és korábban nem láthatta őket a nagyközönség. Bár a tárlat csak január elejéig volt látható Budapesten, a következő hónapokban vándorkiállítás formájában több magyarországi és erdélyi város közönsége elé kerül.

Götz Eszter

Archív fotó a *Budai Nagy Antal* 1937-es vígszínházi előadásáról

Madách – Prága

Kiállítás a Pesti Vigadóban

Madách Imre születésének 200. évfordulóját az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet két kiemelkedő eseménnyel ünnepelte 2023-ban.

A Pesti Vigadó hatodik emeleti egyik nagy kiállítótermében a 10. Színházi Olimpia idején a Mira János Jászai Mari-díjas díszlettervező által tervezett *MADÁCH 200* című installáció volt látható. Ez a Madách-alagút korábban a Nemzeti Színház Dunára néző emeleti előcsarnokában, majd a debreceni Csokonai Nemzeti Színházban volt felállítva. Az alagúton áthaladva 15 monitoron és fejhallgatón *Az ember tragédiája* 1969 és 2020 között készült adaptációinak előadás-felvételeiből láthattak összeállítást az érdeklődők.

A szemben lévő kiállítási térben a Prágai Quadriennálén 2023-ban a legjobb dizájn díjjal jutalmazott *winterreise.box* volt látható (Devich Botond látványtervező és Tarnóczy Jakab rendező alkotása az Örkény István Színház előadása alapján). Az installációk mellett válogatást mutattak be a Quadriennálé korábbi magyar kiállítóinak makettjeiből, díszlet- és jelmezterveiből. Az 1971–2023 között Prágában bemutatott kiemelkedő magyar kiállítási anyagokból láthattunk kaleidoszkópot.

A Prágai Quadriennálé (PQ) a színházi látványtervezés és a színházépítészet nemzetközi seregszemléje. A világ egyik legrangosabb színházművészeti eseménye immár 56 éves múlttal tekinthet vissza. A rendezvény fő küldetése, hogy a színházi látványtervezést önálló művészeti ágként mutassa be. A PQ rendezvényein a nemzetközi

zsűri számos kategóriában oszt ki díjakat. A fődíj, a Golden Triga a kiállítás legjobbnak ítélt munkáját illeti meg. Az évek során a szervezői koncepciók és a színházi definíciók sokat változtak. Ennek eredményeképpen az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet munkatársai, akik a mostani kiállítás anyagát válogatták, arra törekedtek, hogy a térbeli műalkotások sorát egy koncepció vázára épülve mutassák be a közönségnek.

Magyarország 1971 óta rendszeres és sikeres résztvevője a világkiállításnak. Ezt számos szakmai és közönségdíj tanúsítja. 1975-ben született meg az első magyar kitüntetés, ekkor Schaffer Judit jelmeztervei ezüstéremben részesültek. Díjazott munkái a Nemzeti Színház két 1972-es előadásához (*Az utolsó utáni éjszaka*, *Kényeskedők*) és a Katona József Színház 1973-as *Celestina* című előadásához készültek. Az 1979. évi PQ különlegessége egy bábművészeti tematikus szekció kiírása volt. A Nemzeti Bábszínház Ország Lili és Koós Iván tervezők műveiből hat, 1974 és 1976 között létrejött bábelőadás képi világát idézte meg. Az 1974-es *Csongor és Tünde*, a 1975-ös *Tárgyak és emberek*, valamint az 1976-ban bemutatott *Arcok és álarok* című produkciók báb- és díszletterveiért Koós Iván megosztott ezüstérmet szerzett. Az 1995-ös évben újdonságként jelent meg a scenográfiai és színházépítészeti könyvek nemzetközi kiállítása. A magyar kiállítás katalógusát ezüstéremmel tüntették ki.

A 2003. évi kiállítás építészeti szekciójában Vargha Mihály kiállítási anyaga különdíjban részesült: az *Egy évszázad négy pályázata* a budapesti Nemzeti Színház 20. századi, meg nem valósult pályázati terveit mutatta be, mintegy száz tablón. 2011-ben a magyar kiállítás *Bodza W. Mihály, fikatív tervező váratlan eltűnése* címmel a 2010-ben elhunyt Vargha Mihály, a hazai PQ szereplések pótolhatatlan alakja köré épült. Az összes magyar kiállító egy „kollektív” alkotóként, Bodza W. Mihály fedőnév alatt prezentálta az utóbbi négy év legjelentősebb munkáit. A bemutatott anyag elnyerte a legjobb kuratori elképzelés „Koncepció” díját.

A felsorolt kitüntetett alkotások mellett a kiállításon a PQ kiállításokon részt vett művészek munkáiból maketteket, tervrajzokat, jelmezeket és fényképeket láthattunk az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet gyűjteményéből.

Kárpáti Imre

TÜCHLER®

**BIZTONSÁG ÉS
FUNKCIONALITÁS
KÉZ A KÉZBEN?
MINDEZT ÚJ
SZINTRE EMELJÜK,
A TÜCHLER
LEGÚJABB
FEJLESZTÉSŰ LIFT IT
CSÖRLŐVEL**

MIT JELENT AZ ÚJ SZINT?

A termék garantálja a színpadi bemutatók és események folyamán az emberek teljes biztonságát, legyen szó akár díszletek, zászlók, dekorációk... mozgásáról.

1-6 teherkötéssel rendelkezhet, így akár színpad szélesságú tárgyak mozgatására is alkalmas.

500 kg emelésére is lehetőség van, miközben a csendes működés biztosított.

Terhelésméréssel és elektronikus pozicionálással rendelkezik.

Kompakt kialakításának köszönhetően helyigénye kicsi más emelőkhöz viszonyítva.

További információkért keresse a weboldalunkat, vagy magyar nyelvű csapatunkat, akik szívesen állnak rendelkezésére.

info@tuechler.at
+43 (0) 1 400 10 - 35
1220 Bécs/Ausztria,
Rennbahnweg 78

4 **Dear Reader!** (GERGELY LAKATOS)

INTERNATIONAL CIRCUS FESTIVAL

5 **At the Forefront of the World. Interview with Péter Fekete, Director of the Capital Circus of Budapest**

In January 2024, the Capital Circus of Budapest organised the Budapest International Circus Festival for the 15th time. We talked to Péter Fekete, Director of the Capital Circus of Budapest, about the festival, which is a prestigious event worldwide, and the plans for the future.

9 **This Circus is Ours...** (ANNA ZÖLDI)

Presenting the circus experience in a museum is as hopeless an undertaking as bringing architecture into the exhibition space. But the exhibition "The Wonderful Circus World", on show at the National Agricultural Museum until the end of February, succeeded.

12 **Circus, Education, Heritage. International scientific conference in Budapest** (TÜNDE KERÜLŐ)

On 11 January 2024, during the 15th Budapest International Circus Festival, the European Circus Association (ECA) and the National Centre for Circus Arts organised a full-day scientific conference at the Vajdahunyadvár in Budapest, with presentations on current European issues in circus culture.

15 **If the Circus is Everything, Circus Pedagogy is „everything plus"** (EMESE JÓÓ)

Is it a bold statement to call the circus everything? After all, its name: the circle (Latin: circus) expresses completeness. What is it that makes up the specific wholeness of the circus in relation to other genres in the world of culture?

AWARDS

18 **The 100th Hungarian Theatre Award**

19 **Proscenium Memorial Ring 2023: László Farkas** (IMRE KÁRPÁTI)

On 11 December 2023, at the ceremony of the Hungarian Theatre Awards, the Presidential Board of the Hungarian Theatre Technology Association presented the Proscenium Memorial Ring, which this year was awarded to László Farkas.

JUBILEE

21 **Progressive, stylish, contemporary. 35 years of Central European Dance Theatre**

In December, the Central European Dance Theatre celebrated its 35th anniversary with a gala evening. We talked to Csaba Szögi, director of the company, about its past, present and future plans.

OISTAT

25 **A.I. Now – Artificial Intelligence at the Theatre Conference of the Hungarian Centre of OISTAT** (ZOLTÁN EGYED)

STAGE DESIGN

28 **"But it is written that it is set in a castle ruin"** (TAMÁS JÁSZAY)

Following the initiative of the Hungarian Society of Visual, Set and Costume Designers (MALÁT), we are launching a new series of interviews in the Stage, in which two representatives of the profession share their experiences and thoughts on visual design with each other and with readers. The series will be opened by set designers Mária Ambrus and Botond Devich.

34 **Madame Tussauds Budapest. Curtains are the perfect complement to an installation**

NEWS

35 **News from the World of the Hungarian Theatre**

37 **INTERTON University 2023**

INTERTON University MIAMI took place on 23 November in Budapest, where all the presentations were related to the topic of artificial intelligence.

38 **ISE 2024: Barcelona, the Centre of my Heart** (SÁNDOR BÖRÖCZ)

39 **ISE 2024** (GÁBOR NYÉKY)

PR

40 **If It Were Easy, Anyone Could Do It...**

It's no coincidence that the Madame Tussauds museum in Hungary has become the site with the most visual engineering solutions of all such institutions.

THEATRE ARCHITECTURE

43 **The New Music Palace in Prague** (ESZTER GÖTZ)

Planned for the riverside, the Moldavian Philharmonic Hall is one of the most eagerly awaited architectural projects in Prague, due to be completed in the next few decades.

THEATRE TECHNOLOGY

47 **What is an Ideal Theatre Space Like?** (OTTÓ SIMON)

TECHNICAL NEWS

50 **News from Audmax, Chromasound and Pelyhe and Partner**

THEATRE ECONOMY

53 **I Was a Consultant – Part 2** (DR. SÁNDOR VENCZEL)

EXHIBITIONS

55 **Kós 140 – Bánffy 150** (ESZTER GÖTZ)

57 **Madách – Prague** (IMRE KÁRPÁTI)

HIRDETŐINK

AudMax	46. o.	INTERTON Group	36. o.
AVL Trade Kft.	17. o.	Lisys-Projeet Kft.	60. o.
Beckhoff Automation Kft.	33. o.	Luminis Kft.	20. o.
Chromasound Zrt.	52. o.	Pelyhe & Társa Kft.	59. o.
DP Music Kft.	18. o.	Színpad Automatika Kft.	26. o.
Elimex Kft.	27. o.	Színpad- és Emelőgéptechika Kft.	2. o.
Gépbér Színpad Kft.	42. o.	Tüchler GmbH	57. o.
Gépbér Színpad Kft.	54. o.		

PELYHE KFT

Light - Sound - Stage

1033 Budapest, Huszti út 34. | Tel.: +36 1 368 92 35
www.pelyhe.hu | pelyhe@pelyhe.hu

*Minőség, megbízhatóság.
Ez mind megtalálható nálunk.*

amun

OSRAM

PLS

Light · Power · Motion

CLAYPAKY
AN ARRI COMPANY

LEE Filters

A PANAVISION COMPANY

SWE **FOG**

A.T.C.

AUSTRIAN TRUSS CONSTRUCTIONS

coemar
LIGHT EMOTION

**Look
Solutions**

Fog machines made in Germany

SPOTLIGHT

professional lighting for the performing arts

BEMUTATKOZIK A
MAC ONE
ISMERD MEG AZ ÚJ ELSŐT

KOMPAKT & KÖNNYŰ
Könnyen mozgatható és telepíthető

SZŰK GYORS FÉNNYALÁB
Lenyűgöző, pontos fénycsóvák

GYÖNYÖRŰ HÁTTÉRVILÁGÍTÁS
Egyedi, szemet gyönyörködtető megjelenés a Fresnel lencsének köszönhetően, háttérvilágítás effekt

FRESNEL WASH
Mindenhol alkalmazható kompakt wash fényhatás

CSOPORTOSÍTHATÓ
Az szerelési kiegészítőknek köszönhetően nagy számban is könnyedén telepíthető

A Lisis-Project Kft. a Martin termékek széles választékát forgalmazza.
A Martin MAC One áráról és elérhetőségéről érdeklődjön kollégáinknál!